

URHEILIJA, OIKEUS JA TURVA

Kurinpidon, perusoikeuksien ja oikeusturvan näkökulmasta

Niklas Virtanen

Moderni Urheilu-oikeus

Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta

OTM-tutkielma

Huhtikuu 2020

VIRTANEN NIKLAS: Urheilija, oikeus ja turva – Kurinpidon, perusoikeuksien ja oikeusturvan näkökulmasta.

OTM-tutkielma, XVI + 91 s.

Moderni urheiluoikeus

Huhtikuu 2020

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check –järjestelmällä

Urheilun kurinpidolla tavoitellaan yleis- ja erityisestävyyttä yhdistyksen tarkoituksen turvaamiseksi tai urheilulajin sisällä lajia koskevan rehdin ja asianmukaisen urheilusuorituksen tai kilpailutoiminnan turvaamiseksi. Kurinpidon perusta juontuu yhdistysoikeudesta, sillä yhdistysautonomiaan kuuluu oikeus määrätä kurinpidollisia seuraamuksia jäsenilleen.

Kurinpidon merkitys urheilussa on korostunut urheilutoiminnan kaupallistumisen ja oikeudellistumisen myötä. Kurinpitoseuraamukset vaikuttavat yhä useammin suoraan ammattilaisuurheilijan elinkeinonharjoittamiseen ja mahdollisuuteen hankkia elantonsa haluamallaan tavalla. Samanaikaisesti urheilun vahvasti autonomiaan perustuva toimintaympäristö ja sen erityispiirteet osaltaan legitimoivat perusoikeusrajoituksia ja -poikkeuksia. Urheilun taloudellistuminen, autonomia ja erityisluonne vaikuttavat perusoikeuksien suojan tasoon ja suojaamistapaan.

Tutkielmassa arvioidaan perusoikeuksien ja urheilun erityispiirteiden yhteensovittamista horisontaalisessa toimintaympäristössä, jossa julkisen vallan vaikutus on perinteisesti vähäistä. Juuri perusoikeuksien vuoksi urheilua koskevan lainsäädännön voidaan katsoa olevan edelleen vähäistä, jolloin näitä lailla sääntelemättömän tilan aiheuttamia aukkoja on täytettävä erilaisin perusoikeus- ja sopimusoikeudellisten periaatteiden ja konstruktioiden avulla.

Tutkielmassa systematisoidaan ja esitetään kurinpitoon sitouttamista ja kurinpitosääntöjen muodollisia vaatimuksia ja edellytyksiä sekä käytännön rajapintoja. Tämän lisäksi tarkastellaan, vastaako lajiliittojen kurinpitomenettely ja toisaalta urheilun oikeusturvalautakunta urheilijoiden jatkuvasti mukautuviin oikeussuojavaatimuksiin tarvittavalla tavalla. Urheilijoiden kasvanut tietoisuus oikeussuojakeinoistaan ja -turvastaan, urheilun ammattimaistuminen ja median lisääntynyt huomio urheilutoiminnassa asetettuihin seuraamuksiin osaltaan vaikuttavat riitautettujen kurinpitotapausten määrään.

Kurinpito on perusoikeusnäkökulmasta kehittynyt vuosien aikana huomattavasti niin ammattimaisuuden kuin myös oikeudenmukaisuuden ja ennakoitavuuden osalta, mutta tutkielmassa esitetyin perustein kilpajuoksu turvallisen ja oikeudenmukaisen toimintaympäristön ja perusoikeuksien ongelmattoman yhteensovittamisen osalta ei ole vielä ohi.

Asiasanat:

urheiluoikeus, perusoikeudet, itsesääntely, kurinpito, kurinpitomenettely, urheilun oikeusturvalautakunta, reilun pelin periaate

Sisällys

SISÄLLYS	III
LÄHTEET	V
LYHENTEET	XVI
1 JOHDANTO	1
1.1 Tutkielman taustaa ja viitekehys	1
1.2 Tutkimusmetodi ja -näkökulma	4
1.3 Tutkimuskysymyksen asettelu ja aiheen rajausta	6
1.4 Tutkielman rakenne ja tavoite	10
2 URHEILU, OIKEUS JA OIKEUDELLISTUVA URHEILU	11
2.1 Urheilun oikeudellistumisesta	11
2.2 Perusoikeuksista	13
2.3 Perusoikeuksien soveltamisedellytykset	14
2.4 Perusoikeuksien sovellettavuus urheiluun	16
2.5 Perusoikeudet horisontaalisuhteissa	17
2.6 Perusoikeuksista luopumisen ja perusoikeuksien rajoittamisen mahdollisuus	20
2.7 Urheilun erityispiirteistä sopimusoikeudessa	21
3 URHEILUN JA PERUSOIKEUKSIEN YHTEENSOVITTAMINEN	27
3.1 Yleistä	27
3.2 Urheilun autonomia ja sitä takaavat perusoikeudet	29
3.3 Perusoikeudet urheilutoimijoiden välisten suhteiden tasapainottajana	31
3.4 Arvokilpailuvalinnat	32
4 KURINPITO	34
4.1 Mitä on kurinpito ja mikä on sen merkitys?	34
4.2 Kurinpidon ”muotovaatimukset”	37
4.3 Kurinpitoon sitouttaminen	40
4.3.1 Lisenssi- ja sopimusperustainen sitouttaminen	40
4.3.2 Yhdistyksen sääntöihin perustuva sitouttaminen	42
4.4 Kurinpitomenettelyn rajoitukset ja perusoikeudet	44
4.5 Kurinpidon vanhentuminen	46
5 KURINPITOSEURAAMUSTEN ASETTAMINEN JA PERUSOIKEUDET	50
5.1 Seuraamusten lähtökohtia ja noudatettavat periaatteet	50
5.1.1 Kansallinen lähtökohta	50
5.1.2 Lex sportiva, CAS ja kansainvälinen sääntelykenttä	54
5.2 Dopingrikkomukset	60
5.2.1 Dopingin vastaisen toiminnan tarpeellisuus	60
5.2.2 Dopingiin läheisesti liittyvät perusoikeudet	63
5.2.3 Oikeusturva dopingmenettelyssä	66
5.2.4 Oikeusturva dopingsanktioissa ja -seuraamuksissa	70
5.3 Laji- tai kilpailusääntöjä koskevat rikkomukset	72
5.3.1 Sääntörikkomus, epäurheilijamaisuus ja muu loukkaava käytös	72
5.3.2 Kilpailusuoritukseen ja muihin yksittäisiin tapahtumiin liittyvät päätökset	75
5.3.3 Jäsenyyttä ja edustuskelpoisuutta koskevat päätökset	77
5.4 Eräitä tyyppitapauksellisia oikeusturvalautakunnan ratkaisuja	79

5.4.1	<i>Kurinpitoseuraamus epätäsmällisen ja tulkinnanvaraisen säännösten perusteella</i>	79
5.4.2	<i>Vajavaisesti tai puutteellisesti perusteltu kurinpitopäätös</i>	81
5.4.3	<i>Urheilijan jäsenyyttä tai edustuskelpoisuuden rajoitusta koskevan seuraamuksen kohtuullisuuden arviointi</i>	82
5.5	Perusoikeuksien toteutumisen arvioinnista	83
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	88

LÄHTEET

Kirjallisuus

- Aarnio, Aulis, *Mitä lainoppi on?*. Kustannusosakeyhtiö Tammi 1978.
- Aine, Antti, Elinikäinen urheilun toimintakielto ja perusoikeudet, s. 159–174 teoksessa Hyttinen, Tatu – Weckström Katja (toim.), *Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta 50 vuotta. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja A. Juhlajulkaisut N:o 22. Turun yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta 2011.* (Aine 2011a)
- Aine, Antti, *Urheilu oikeuden kantavat periaatteet. Oikeustiede Jurisprudentia XLIV 2011. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen vuosikirja. Suomalainen lakimiesyhdistys 2011, s. I–60.* (Aine 2011b)
- Aine, Antti, *WADA-säännösten uudistus – joitakin kriittisiä havaintoja. Urheilu ja oikeus 2013, s. 23–36.*
- Aine, Antti, *Urheilu ja toimivat markkinat. Edita 2016.*
- Aine, Antti, *Kurinpäällöksen laillisuusperiaatteen kehityssuuntia. Urheilu ja oikeus 2017, s. 14–53.* (Aine 2017a)
- Aine, Antti, *Väliviesmenettely urheilussa ja urheilun oikeusturvalautakunnassa. Defensor Legis 4/2017, s. 632–646.* (Aine 2017b)
- Aine, Antti, *Yhdenvertaisuus urheilussa. Urheilu ja oikeus 2019, s. 14–33.*
- Anttila, Inkeri, *Loukatun suostumus oikeudenvastaisuuden poistavana perusteena. Suomalainen lakimiesyhdistys 1946.*
- Autio, Salla, *Urheilijan nimen ja kuvan luvaton käyttö markkinoinnissa. Urheilu ja oikeus 2017, s. 54–88.*
- Beloff, Michael J., *Is There a Lex Sportiva, s. 69–90 teoksessa Siekman Robert C. R. – Soek, Janwillem (toim.), Lex Sportiva: What is Sports Law?. T.M.C. Asser Press 2012.*
- Blackshaw, Ian S., *Sport, Mediation and Arbitration. T.M.C Asser Press 2009.*
- Blackshaw, Ian S., *Towards a ‘Lex Sportiva’?. Urheilu ja oikeus 2011, s. 9–26.*
- Casini, Lorenzo, *The Making of a Lex Sportiva by the Court of Arbitration for Sport. International Judicial Lawmaking. Springer 2012, s. 439–469.*
- Eskuri, Jari, *Urheilijaa suojaavat perusoikeudet. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja Urheilu oikeuden sarja 10. Turun yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta 2005.*
- Foster Ken, *Lex Sportiva and Lex Ludica: the Court of Arbitration for Sports’s Jurisprudence, s. 123–148 teoksessa Siekman Robert C. R. – Soek, Janwillem (toim.), Lex Sportiva: What is Sports Law?. T.M.C. Asser Press 2012.*

- Freeburn, Lloyd, The Union Cycliste Internationale: a study in the failure of organisational governance of an International Federation. *The International Sports Law Journal* 13 (1-2) 2013, s. 71–81.
- Gardiner, Simon (toim.), *Sports Law*. 2. painos. Cavendish Publishing 2001.
- Hagman, Jarmo, Harrasteurheilijan näkökulma urheilun oikeudellistumiseen. *Urheilu ja oikeus* 2005, s. 9–21.
- Halgren, Lars, *European Sports Law – A Comparative Analysis of The European and American Models of Sport*. Second edition. Karnov Group 2013.
- Halila, Heikki, *Toimivaltajako yhdistyksissä*. Suomalainen lakimiesyhdistys 1993.
- Halila, Heikki, Miten tehokkaasti urheilun oikeusturvalautakunnasta saadaan oikeusturvaa? *Defensor Legis* 1/1998, s. 9–33.
- Halila, Heikki, Piirteitä Lahden MM-hiihtojen dopingskandaalin oikeudellisista ulottuvuuksista. *Defensor Legis* 5/2001, s. 823–849.
- Halila, Heikki, Mihin urheilutoiminnassa tarvitaan lainsäädäntöä? *Defensor Legis* 5/2002, s. 813–828.
- Halila, Heikki, *Oikeudellistuva urheilu*. Talentum 2006.
- Halila, Heikki, Urheilutoiminnan kovaa ja pehmeää sääntelyä, s. 73–83 teoksessa Tuomisto, Jarmo (toim.), *Sopimus, vastuu, velvoite*, Juhlajulkaisu Ari Saarnilehto, 1947 - 21/11 - 2007. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisu A. Juhlajulkaisu N:o 20. Turun yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta 2007.
- Halila, Heikki, Perusoikeuksista urheilussa. *Urheilu ja oikeus* 2011, s. 41–61.
- Halila, Heikki – Hemmo, Mika, *Sopimustyypit*. Talentum 2008.
- Halila, Heikki – Norros, Olli, *Urheiluoikeus*. Alma Talent 2017.
- Halila, Heikki – Tarasti, Lauri, *Yhdistysoikeus*. 4., uudistettu painos. Talentum 2011.
- Hallberg, Pekka, Perusoikeusjärjestelmä, s. 31–58 teoksessa Hallberg, Pekka – Karapuu, Heikki — Scheinin, Martin – Tuori, Kaarlo – Viljanen, Veli-Pekka, *Perusoikeudet*. Sanoma Pro 1999.
- Heikkinen, Petri, EU:n urheilupolitiikan ajankohtaiset asiat. *Urheilu ja oikeus* 2011, s. 62–79.
- Hemmo, Mika, *Sopimusoikeus II*. 2., uudistettu painos. Talentum 2003.
- Hidén, Mikael, Perusoikeudet Hallitusmuodon II luvussa. *Oikeustiede Jurisprudentia I* 1971. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen vuosikirja. Suomalainen lakimiesyhdistys 1971, s. 1–117.
- Hübinette, Anders – Malmsten, Kristen, *Idrottens bestraffningsregler med kommentarer*. 5. painos. Norstedts Juridik 2010.

- Kanerva, Silja, Dopingvalvonnan olinpaikkatietomääräykset ja yksityiselämän suoja. *Urheilu ja oikeus* 2013, s. 87–118.
- Karapuu, Heikki, Perusoikeuksien tausta ja sisältö, s. 61–86 teoksessa Hallberg, Pekka – Karapuu, Heikki – Scheinin, Martin – Tuori, Kaarlo – Viljanen, Veli-Pekka, *Perusoikeudet*. Sanoma Pro 1999.
- Keckman, Salla, Arvokilpailujen valintamenettely ja -kriteerit erityisesti yhdenvertaisuusnäkökulmasta. *Urheilu ja oikeus* 2015, s. 68–124.
- Kinnunen, Essi, Dopingrikokset rikoslakiin – uusin aseina dopinginvastaiseen taisteluun? *Lakimies* 2/2003, s. 229–253.
- Kinnunen, Essi, Mitä etuliite urheilu merkitsee oikeudessa? *Urheilu ja oikeus* 2004, s. 54–71.
- Kinnunen, Essi, Dopingrikos urheilun ja rikosoikeuden leikkauspisteessä. *Suomalainen lakimiesyhdistys* 2012.
- Kohtala, Mikko, Katsaus urheilusääntöjen ja kilpailuoikeuden väliseen suhteeseen. *Urheilu ja oikeus* 2011, s. 85–118.
- Kohtala, Mikko, Tuleeko erotuomarin pelitilanneratkaisuja arvioida jälkikäteen? *Urheilu ja oikeus* 2013, s. 119–143.
- Kolehmainen, Antti, Tutkimusongelma ja metodi lainopillisessa työssä, s. 106–134 teoksessa Miettinen, Tarmo (toim.), *Oikeustieteellinen opinnäyte – artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta*. Edita 2016.
- Koskinen, Seppo – Nieminen, Kimmo – Valkonen, Mika, *Työsuhteen päättäminen*. Alma Talent 2019.
- Kunnari, Miikka, Määräaikaisen pelaajasopimuksen purkaminen – erityisesti jalkapalloilussa. *Lisensiaattityö*. Lapin yliopisto 2007.
- Lefever, Katrien, *New Media and Sport – International Legal Aspects*. Springer 2012.
- Lehtinen, Tuomas, Heikomman suojaamattomuudesta, s. 131–150 teoksessa Saarnilehto, Ari (toim.), *Heikomman suojasta – Yksityisoikeudellisia kirjoituksia*. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja B. Muut kokoomateokset N:o 4. Turun yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta 1995.
- Lewis, Adam – Taylor, Jonathan, *Sport: Law and Practice*. 3. painos, Bloomsbury 2014.
- Lindholm, Johan, *Idrottsjuridik*. Norstedts Juridik 2014.
- Lindholm, Johan, From Carlos to Kaepernick and beyond: athletes’ right to freedom of expression. *The International Sports Law Journal* 17 (1-2) 2017, s. 1–3.
- Lindholm, Johan, *The Court of Arbitration for Sports and the Nordics*. *Urheilu ja oikeus* 2019, s. 109–127.
- Länsineva, Pekka, *Perusoikeudet ja varallisuussuhteet*. *Suomalainen lakimiesyhdistys* 2002.

- Länsineva, Pekka, Perusoikeusjärjestelmä uuden varallisuus oikeuden ytimenä, s. 35–59 teoksessa Mikkilä, Jaakko – Lohi, Tapani (toim.). Oikeus ja kritiikki 3 – kohteena Juha Karhun Uusi varallisuus oikeus. Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta 2012.
- Manninen, Markus, Missä urheiluriidoissa urheilija pääsee Suomessa yleiseen tuomioistuimeen. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja Urheilu oikeuden sarja 1. Turun yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta 2003.
- Manninen, Markus, Taannehtiva kilpailusuoritusten hylkääminen dopingrikkomuksen johdosta. Urheilu ja oikeus 2013, s. 144–168.
- McCutcheon, J. Paul, Sports Discipline and the Rule of Law, s. 115–128 teoksessa Greenfield, Steve, Osborn, Guy (toim.), Law and Sport in Contemporary Society. Frank Cass Publishers 2000.
- Muinonen, Tiina, Urheilijoiden sosiaaliturva eräiden sosiaaliturvaan läheisesti liittyvien perusoikeuksien näkökulmasta tarkasteltuna. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja Urheilu oikeuden sarja 18. Turun yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta 2007.
- Mäkitalo, Anna-Erika, ”Me lähdettiin Ärrälle!”– arvioita suomalaisen vedonlyöntivilpin erilliskriminalisoinnin tarpeellisuudesta. Urheilu ja oikeus 2013, s. 182–207.
- Määttä, Tapio, 2016. Metodinen pluralismi oikeustieteessä – Ympäristöoikeudellisen tutkimuksen suuntauksat ja menetelmät, s. 135–222 teoksessa Miettinen, Tarmo (toim.), Oikeustieteellinen opinnäyte – artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta. Edita 2016.
- Nisula, Mikko, Perusoikeudet suomalaisessa doping-prosessissa. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja Urheilu oikeuden sarja 13. Turun yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta 2003.
- Norr, Joonas, Perusoikeudet, kohtuus, hyvä tapa ja sopimusoikeudellisen kokonaisharkinnan kontrolloitavuus. Lakimies 2/2018, s. 177–199.
- Norr, Joonas, Perusoikeuksien horisontaalivaikutus sopimusoikeudellisen kohtuuden ja hyvän tavan tulkinnassa. Lakimies 3-4/2019, s. 363–386.
- Norros, Olli, Urheiluliigan organisointi. Alma Talent 2011.
- Norros, Olli, Vahingonkorvausvelan vanhentuminen. Alma Talent 2015.
- Norros, Olli, Kokemuksia dopingtapausten käsittelystä Suomen Antidopingtoimikunnan ja Suomen urheilun eettisen keskuksen valvontalautakunnassa. Urheilu ja oikeus 2019, s. 139–147.
- Nuutila, Ari-Matti, Rikosoikeudellinen huolimattomuus. Lakimiesliiton kustannus 1996.
- Nuutila, Ari-Matti, Rikoslain yleinen osa. Lakimiesliiton kustannus 1997.
- Oesch, Rainer, Urheilijan oikeudesta omaan kuvaan muuttuvassa sopimus- ja markkinointiympäristössä. Defensor Legis 6/2011, s. 743–756.

- Ojala, Timo, Urheilun oikeusturvalautakunnan toimivallasta ja kurinpidon peruskysymyksiä. *Urheilu ja oikeus* 2015, s. 164–209.
- Ojala, Timo, Urheilun kurinpito ja kurinpitoseuraamuksen määräämisen estävä vanhentuminen. *Urheilu ja oikeus* 2019, s. 148–162.
- Pitkänen, Jani, Urheilun kurinpitoseuraamusten mittaaminen. *Urheilu ja oikeus* 2012, s. 93–131.
- Pöyhönen, Juha, Sopimusoikeuden järjestelmä ja sopimusten sovittelu. Suomalainen lakimiesyhdistys 1988.
- Pöyhönen, Juha, Uusi varallisuus-oikeus. Lakimiesliiton kustannus 2000.
- Rantala, Tapio, Asian selvittäminen kurinpitomenettelyssä. *Urheilu ja oikeus* 2016, s. 50–70.
- Rantala, Tapio, E-urheilu – Mitä se on ja mitä oikeudellisia kysymyksiä siihen liittyy. *Urheilu ja oikeus* 2017, s. 199–207.
- Rauste, Olli, Urheilu-oikeus. Lakimiesliiton kustannus 1997.
- Rauste, Olli, Venäläiset urheilijat ja Rion olympialaiset – kun luonnonoikeus syrjäytti maailman antidopingsäännösten. *Urheilu ja oikeus* 2016, s. 71–92.
- Rauste, Olli, Urheilijan huolellisuusvelvollisuus tapaus Therese Johaugin valossa. *Urheilu ja oikeus* 2017, s. 208–223.
- Rauste, Olli, CAS:in antidopingdivisioona uudistaa kansainvälisten dopingjuttujen käsittelyn. *Urheilu ja oikeus* 2019, s. 163–174.
- Riitesuo, Risto, Erottaminen ja kurinpito yhdistyksessä. Lakimiesliiton kustannus 2001.
- Ruohonen, Tiina, Välityslausekkeen pätevyys lajiliittojen säännöissä ja pelaajasopimuksissa. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja Urheilu-oikeuden sarja 41. Turun yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta 2015.
- Saarnilehto, Ari, Velvollisuudesta reklamoida. *Lakimies* 1/2010 s. 3–18.
- Saraviita, Ilkka, Suomen perusoikeusjärjestelmä. Pandecta 1998.
- Scheinin, Martin, Ihmisoikeudet Suomen oikeudessa. Suomalainen lakimiesyhdistys 1991.
- Siltala, Raimo, Oikeustieteen tieteenteoria. Suomalainen lakimiesyhdistys 2003.
- Soek, Janwillem, The Strict Liability Principle and the Human Rights of the Athlete in Doping Cases. T.M.C Asser Press 2006.
- Tapani, Jussi – Tolvanen, Matti – Hyttinen, Tatu, Rikosoikeuden yleinen osa – Vastuuoppi. 3., uudistettu painos. Alma Talent 2019.
- Tarasti, Lauri, Yhteiskunnan oikeudellistuminen. *Defensor Legis* 4/2002, s. 575–584.

- Teräväinen, Sami, Kurinpito ja kontrolli huippu-urheilun dopingasiassa. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja Urheiluoikeuden sarja 27. Turun yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta 2010.
- Timonen, Pekka, Arvostelu teoksesta Olli Rauste, Urheiluoikeus. Lakimies 4/1998, s. 687–691.
- Timonen, Pekka, Urheilun oikeudellistumisesta urheiluoikeuteen oikeudenalana. Urheilu ja oikeus 2004, s. 280–295.
- Tuori, Kaarlo, Tuomarivaltio – uhka vai myytti. Lakimies 6/2003, s. 915–943.
- Tuori, Kaarlo, Oikeudenalajaotus – strategista valtapeliä ja normatiivista argumentaatiota. Lakimies 7–8/2004, s. 1196–1224.
- van Aerschot, Paul, Oikeudellistuminen julkisoikeudessa. Lakimies 7/1996, s. 1036–1043.
- Viljanen, Veli-Pekka, Ulottuuko perusoikeuksien vaikutus yksityisoikeudellisiin oikeussuhteisiin?, s. 273–279 teoksessa Saarnilehto, Ari (toim.), Juhlajulkaisu Allan Huttunen 1928 - 5/11 - 1988, Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja A. Juhlajulkaisut N:o 2, Turku 1988.
- Viljanen, Veli-Pekka, Perusoikeuksien soveltamisala, s. 111–156 teoksessa Hallberg, Pekka – Karapuu, Heikki – Scheinin, Martin – Tuori, Kaarlo – Viljanen, Veli-Pekka, Perusoikeudet. Sanoma Pro 1999.
- Viljanen, Veli-Pekka, Perusoikeuksien rajoitusedellytykset. WSLT 2001.
- Välimäki, Pertti, Urheilun oikeusturvalautakunnan ratkaisuja 2005–2006. Urheilu ja oikeus 2007, s. 104–135.
- Wilhelmsson, Thomas, Vakiosopimus. Lakimiesliiton kustannus 1995.
- Wilhelmsson, Thomas, Väilyslausekkeen sovittelu elinkeinoharjoittajien välisessä suhteessa, s. 411–423 teoksessa Halila, Heikki – Hemmo, Mika – Sisula-Tulokas, Leena (toim.), Juhlakirja Esko Hoppu 1935 – 15/1 – 2005. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja. C-sarja, 0356-7222; n:o 36. Suomalainen lakimiesyhdistys 2005.
- Zaksaite, Salomeja, Match-fixing: the shifting interplay between tactics, disciplinary offence and crime. The International Sports Law Journal 13 (3-4) 2013, s. 287–293.
- Zilliacus, Henrik, Mikä on urheilun oikeusturvalautakunnan toimivalta ja vastaako se lautakunnan tarkoitusta? Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja Urheiluoikeuden sarja 43. Turun yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta 2016.
- Zilliacus, Henrik, Lajiliittojen valta ja vallankäytön rajat urheilutoiminnan sääntelyssä. Urheilu ja oikeus 2018, s. 264–285.
- Ämmälä, Tuula, Kielloista käskyihin – heikomman suojaa koskevien normien kehittymisestä, s. 241–297 teoksessa Saarnilehto, Ari (toim.), Heikomman suojasta – Yksityisoikeudellisia kirjoituksia. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja B. Muut koomateokset N:o 4. Turun yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta 1995.

Virallislähteet

Euroopan unioni

Sopimus Euroopan unionin toiminnasta, (konsolidoitu toisinto 2016) EYVL C 202.

Suomi

HE 309/1993 vp. Hallituksen esitys perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamiseksi.

HE 191/2006 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle kansainvälisen dopingin vastaisen yleissopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

KM 1992:3. Perusoikeuskomitean mietintö.

OM003:00/2019. Oikeusministeriön säädösvalmisteluhanke välimiesmenettelylain uudistamiseksi.

Oikeustapaukset

Euroopan unionin tuomioistuin

C-415/93 Union royale belge des sociétés de football association ASBL v Jean-Marc Bosman.
EU:C:1995:463.

Urheilun kansainvälinen vetoomustuomioistuin

CAS 96/156, 6-10-1997, Jessica K. Foschi v. FINA.

CAS 98/192 Union Cycliste Internationale (UCI) v. S., Danmarks Cykle Union (DCU) and Danmarks Idræts-Forbund (DIF).

CAS 98/200 AEK Athens and SK Slavia Prague v. Union of European Football Associations (UEFA).

CAS ad hoc Division (O.G. Sydney) 00/013 Bernardo Segura v. International Amateur Athletic Federation (IAAF).

CAS 2001/A/317 A. v. Fédération Internationale de Luttés Associées (FILA).

CAS 2002/O/372 Norwegian Olympic Committee and Confederation of Sports (NOCCS) & others v. International Olympic Committee (IOC).

CAS 2004/A/777 ARcycling AG v. Union Cycliste Internationale (UCI).

CAS ad hoc Division (O.G. Turin) 06/008 Isabella Dal Balcon v. Comitato Olimpico Nazionale Italiano (CONI) and Federazione Italiana Sport Invernali (FISI).

CAS ad hoc Division (O.G. Athens) 04/009 Hellenic Olympic Committee (HOC) & Nikolaos Kaklamanakis v. International Sailing Federation (ISAF).

CAS 2009/A/1768 Hansen v. Fédération Equestre Internationale (FEI).

CAS 2014/A/3665, 3666 & 3667 Luis Suárez, FC Barcelona & Asociación Uruguaya de Fútbol (AUF) v. Fédération Internationale de Football Association (FIFA).

Korkein oikeus

KKO 1997:165

KKO 1998:122

KKO 1998:143

KKO 2002:38

KKO 2003:60

KKO 2005:137

Hovioikeudet

Turun hovioikeuden tuomio 25.4.2013 (Dnro R12/933)

Käräjäoikeudet

Pirkanmaan käräjäoikeuden tuomio 23.3.2012 (Dnro R12/159)

Muut päätökset

Kilpailuviraston päätös 11.11.2014 (Dnro 756/61/04)

UOL 1/1991

UOL 4/2003

UOL 4/2004

UOL 3/2005

UOL 5/2005

UOL 7/2007

UOL 1/2008

UOL 4/2008

UOL 12/2009

UOL 4/2010

UOL 21/2011

UOL 24/2011
UOL 2/2012
UOL 13/2012
UOL 22/2013
UOL 6/2014
UOL 17/2014
UOL 1/2015
UOL 4/2015
UOL 21/2015
UOL 22/2015
UOL 29/2015
UOL 44/2015
UOL 46/2015
UOL 1/2016
UOL 12/2016
UOL 17/2016
UOL 18/2016
UOL 19/2016
UOL 15/2017
UOL 21/2017
UOL 22/2017
UOL 3/2018
UOL 6/2018
UOL 8/2018
UOL 9/2018
UOL 17/2018
UOL 18/2018

UOL 9/2019

UOL 10/2019

UOL 15/2019

UOL 4/2020

UOL 7/2020

Urheilun säännöt

Kansainvälinen nyrkkeilyliitto AIBA, Technical & Competition Rules 2019.
<https://www.aiba.org/aiba-technical-competition-rules/>

Suomen Antidopingtoimikunta ADT ry, Suomen antidopingsäännöstö 2015. (ADT 2015)

Suomen Koripalloliitto ry, Suomen Koripalloliiton kurinpitösäännöt 2019–2020.
<https://www.basket.fi/basket/info/saannot/saannot/>

Suomen Olympiakomitea ry, Urheilun oikeusturvalautakunnan säännöt 2017.
<http://www.oikeusturvalautakunta.fi/saannot/>

Suomen Olympiakomitea ry, Suomen Olympiakomitea ry:n säännöt. Olympiakomitean 12.2.2020 julkaisemat päivitettyt säännöt. <https://www.olympiakomitea.fi/uploads/2020/02/57258eb8-olympiakomitea-paivitetyt-saannot-23.11.-2019.pdf>

Urheilun kansainvälisen vetoomustuomioistuin CAS, Antidopingdivisioonan säännöt 2019.
https://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/CAS_ADD_Rules_final_version_2019_.pdf

Urheiluoikeuden yhdistys ry, Urheilijoiden oikeusavustajajärjestelmän säännöt 2019.
<https://www.urheiluoikeudenyhdistys.fi/urheilijoiden-oikeusavustajajarj/urheilijoiden-oikeusavustajajarjestelman-saann/>

World Anti-Doping Agency, World Anti-Doping Code 2015. Maailman antidopingsäännöstö 2013. (WADC 2015)

World Anti-Doping Agency, World Anti-Doping Code 2021. Maailman antidopingsäännöstö 2019. (WADC 2021)

Muut lähteet

71. Jukolan viestin ja 42. Venlojen viestin kilpailuohjeet (<https://www.jukola.com/2019/kilpailijat/kilpailuohjeet/>, vierailtu 19.1.2020).

Ilves-Hockey Oy 22.3.2019, Ilves-johto tiedottaa: Samuli Vainionpään pelikielto (<https://www.ilves.com/ilves-johto-tiedottaa-samuli-vainionpaan-pelikielto/>, vierailtu 10.1.2020).

- Suomen Olympiakomitea ry 5.2.2020, Olympiakomitean hallitus: tarvitsemme päättäväisiä toimia häirinnän ja epäasiallisen käyttäytymisen ehkäisemiseksi (<https://www.olympiakomitea.fi/2020/02/05/olympiakomitean-hallitus-tarvitsemme-paattavaisia-toimia-hairinnan-ja-epaasiallisen-kayttaytymisen-ehkaisemiseksi/>, vierailtu 9.3.2020).
- Urheilun kansainvälinen vetoomustuomioistuin CAS, CAS Bulletin 2/2018 (https://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/CAS_Bulletin_2018_2-..pdf, vierailtu 22.3.2020).
- Verohallinto 5.4.2019, Urheilusta saatujen tulojen verotus, Syventävät vero-ohjeet (<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48990/urheilusta-saatujen-tulojen-verotus/>, vierailtu 1.12.2019).
- Yhdysvaltojen antidopingtoimisto (USADA) 2.9.2019, Whereabouts Violation Case Against U.S. Track & Field Athlete Christian Coleman Withdrawn (<https://www.usada.org/sanction/whereabouts-violation-case-against-christian-coleman-withdrawn/>, vierailtu 20.2.2020).
- Yle 28.5.2017, Kyrön toimintakielto kesti 16 vuotta – "Rangaistuksessa ei ollut minkäänlaista kohtuullisuutta" (<https://yle.fi/urheilu/3-9632322>, vierailtu 22.2.2020).
- Yle 26.9.2017, Pentti Matikainen HIFK:n tilanteesta: "IFK:ssa on erilaista kuin muualla" (<https://yle.fi/urheilu/3-9852896>, vierailtu 2.2.2020).
- Yle 21.1.2020, Kitkeekö uusi linjaus häirintää urheilussa? Ministeri painottaa, ettei valtio tue epäeettistä toimintaa: "Se ei vain käy" (<https://yle.fi/urheilu/3-11167579>, vierailtu 12.2.2020).
- Yle 8.4.2020, Urheilun oikeusturvalautakunta aikoo järjestää suullisen käsittelyn Mirjami Penttisen tapauksen ratkaisemiseksi, päätös venyy kesään – "Onhan tämä poikkeuksellista" (<https://yle.fi/urheilu/3-11296758>, vierailtu 10.4.2020).

LYHENTEET

ADT – Suomen Antidopingtoimikunta ADT ry

ADT-säännöstö – Suomen antidopingsäännöstö

CAS – Court of Arbitration for Sports / Urheilun kansainvälinen vetoomustuomioistuin

SEUT – Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus

SUEK – Suomen urheilun eettinen keskus

UOL – Urheilun oikeusturvalautakunta

WADA – World Anti-Doping Agency / Maailman Antidopingtoimisto

WADC – World Anti-Doping Code / Maailman antidopingsäännöstö

1 JOHDANTO

1.1 Tutkielman taustaa ja viitekehys

Urheilu yhdistää, erottaa, kiinnostaa ja erityisesti puhuttaa kokonaisia kansakuntia. Olemme tottuneet kuulemaan, että suomalaiset ovat urheilukansaa niin moottoriurheilun, talviurheilun kuin muiden urheilulähetysten ääressä. Vaikka osa oikeustieteellisistä tutkijoista on tarkastellut ja arvioinut urheilua oman oikeudenalansa näkökulmasta, voidaan urheiluoikeuden sanoa kuitenkin vakiinnuttaneen asemansa osana oikeudellista tutkimusta laajojen julkaisujen vähäisestä määrästä huolimatta. On mahdollista, että osasyynä julkisen – mediassa – käytävän keskustelun historialliseen vähäisyyteen on Lahden 2001 hiihdon maailmanmestaruuskisojen jättämät arvet suomalaiseen talviurheiluun.¹ Suomessa urheilun oikeudellistumisen voidaan jokseenkin katsoa alkaneen 1990-luvun alussa urheilun oikeusturvalautakunnan perustamisen aikoihin.

Urheilua on sen autonomisuuden ja vahvan itsesääntelyllisen tradition vuoksi tutkittu oikeustieteessä vähäisesti. Urheilun autonomialla tarkoitetaan osittain urheilutoiminnan vahvaa yhdistystoimintasadonnaisuutta, sillä siltä osin kuin urheilutoiminnan harjoittaminen tapahtuu yhdistysmuodossa, autonomia, eli oikeus tehdä omat päätöksensä riippumatta niin julkisesta vallasta kuin muista yksityisistä tahoista, suojaa yhdistyksiä urheilussa samalla tavoin kuin muitakin yhdistyksiä oikeusjärjestyksessämme.²

Urheilun autonomia konkretisoituu rajapintamaisella oikeudellisella viitekehyksellä, eli tosiasiasa urheiluoikeudelliset kysymykset lähenevät yhä enenevässä määrin perinteisempiä oikeudenaloja, mutta toisaalta urheiluoikeus on erityispiirteinen niistä vielä joissain määrin riippumaton. Samalla osin autonomian vuoksi urheilua koskevan sääntelyn vähäisyys ja puutteellisuus asettaa urheilun itsesääntelylle vaatimuksia ja edellytyksiä erityispiirteiden huomioon ottamiseksi.

---

¹ Ks. Halila 2001, s. 833–837 ja uutinen Kari-Pekka Kyrön toimitsijakiellosta <https://yle.fi/urheilu/3-9632322> (vierailtu 22.2.2020). Toisaalta keväällä 2020 alkoi laaja keskustelu urheilussa tapahtuvasta epäeettisestä toiminnasta ja henkisestä väkivallasta, <https://yle.fi/urheilu/3-11296758> siinä mainittuine liitteineen (vierailtu 10.4.2020).

² Aiheesta Halila 2006, s. 16 ja 318–321, Kinnunen 2004 s. 63–70.

Urheilussa itsesääntelyn ja autonomian rajat perustuvatkin paljolti juuri traditioon ja siihen, millaisen alueen julkinen valta on autonomialle ja itsesääntelylle jättänyt. Itsesääntelyn tehokkuus perustuu urheilutoiminnan pyramidimaiseen rakenteeseen sekä siihen, että suuri osa kilpailutoiminnasta on lajiliittojen alaista toimintaa.³ Autonomiata tukee puolestaan se, miten urheilun oikeudellisia erityispiirteitä voidaan ottaa juridisessa tulkinnassa huomioon. On mahdollista arvioida ja analysoida urheilutoiminnan luonteen, yhteiskunnallisen hyödyn, urheilun itsenäisen sääntelykentän ja normimuodostuksen ja urheilun aatteellisen ulottuvuuden vaikutuksia autonomiaan ja siihen, kuinka urheilun erityispiirteet otetaan ratkaisutoiminnassa huomioon.⁴

Urheilu on ollut jo vuosikymmeniä varsin politisoitunut, mutta myös ammattimaistuminen ja kaupallistuminen on vahvistunut 1900-luvun lopulta alkaen.⁵ Kaupallistuminen on näkynyt etenkin huippu-urheilun tasolla, minkä vuoksi kaupallisen toiminnan säännösten soveltaminen urheiluun on osoittautunut hankalaksi erityisesti harrasteturheilussa, kun ruohonjuuritasolla toimijoiden oikeudellinen asema on monimutkaistunut.⁶ Oikeudellistumisen tuomien haasteiden ja edellytysten vuoksi urheilu ei ole enää pelkkää leikkiä, ajanviettoa ja liikkumista.

Tutkielmassa käsitellään ammattimaista urheilua, joka sijoittuu edellä mainitussa jaottelussa huippu-urheiluun, vaikka monetkaan ammattiurheilijat eivät välttämättä lukeudu oman lajinsa kiistattomaan eliittiin. Joissain lajeissa, kuten palloilussa ammattilaisuus ei edellytä huippu-urheilija statusta, kun taas toisissa lajeissa urheilijan tulee olla lajinsa parhaimmistoa tienatakseen urheilulla elantonsa, esimerkiksi suunnistuksessa tai yleisurheilussa. Joissain lajeissa, myös palloilulajijaottelun sisällä, tilanne voi olla päinvastainen, jolloin huipulla urheilevat eivät ole ammattilaisia. Osaa urheilijoista voidaan nykyään kuitenkin pitää ammatinharjoittajina ja jotkut urheilijat osallistuvatkin joko toiminimellä tai osakeyhtiönä lajin kilpailutoimintaan.⁷

Voidaan siis todeta, etteivät huippu-urheilu ja ammattilaisurheilu ole toistensa synonyymejä. Näin ollen olisikin perustellumpaa puhua ammattilais- ja harrasteturheilijoista kuin huippu- ja

---

³ Zilliacus 2018, s. 264.

⁴ Halila – Norros 2017, s. 17. Urheilun yleisistä opeista ja teorianmuodostuksesta sekä erityisesti autonomiasta ja itsesääntelystä varsin monipuolisesti Lindholm 2014, s. 33–45. Jo Inkeri Anttila on aikanaan katsonut urheilun olevan yhteiskunnan intressien mukaista toimintaa samalla tavalla kuin rautatieliikenteen, Anttila 1946, s. 148.

⁵ Esimerkkinä politisoitumisesta olympialaisten boikotit 1980 Moskovan ja 1984 Los Angelesin kisoissa. Ammattimaistumisesta ja kaupallistumisesta esimerkiksi Halgren 2013, s. 21–23 ja Gardiner 2001, s. 44–53.

⁶ Kaupallistumisesta, luokittelun häilyvyydestä urheilun omassa piirissä ja eri intresseistä ks. Halila 2002, s. 813–816, Halila 2006, s. 37. Ks. myös Rauste 1997, s. 70, Halila 1998, s. 11 ja liikuntalain (390/2015) 3 §:n määritelmä.

⁷ Aiheesta ks. esimerkiksi verohallinnon ohje <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48990/urheilusta-saatujen-tulojen-verotus/> (vierailtu 1.12.2019).

harrasteurheilijoista.⁸ Jaottelulla on esimerkiksi kurinpitoa ja perusoikeuksia arvioitaessa merkitystä, sillä harrastajaan kohdistuva kurinpito harvoin vaikuttaa hänen elinkeinonharjoittamiseensa ja sitä kautta perustuslain (PL, 731/1999) 18 §:n elinkeinovapautteen.⁹ Toisaalta laeissa tai urheilusäännöissä ei ole tehty erottelua huippu-urheilijan tai harrasteurheilijan välille.¹⁰

Huippu- ja harrasteurheilun arvomaailmat eroavat lisäksi toisistaan melko vahvasti, kun ammattilaisuus ja kaupallisuus ovat huippu-urheilussa ajaneet perinteisen urheilun aatteellisuuden edelle. Osin tästä arvomaailmamuutoksesta johtuen voidaan todeta, että ammattiuurheilijoilla on suurempi houkutus poiketa reilusta pelistä taloudellisten intressien vuoksi kuin mitä harrastajalla.¹¹ Toisaalta myös harrastajaan kohdistuvat kurinpitotoimet saattavat vaikuttaa merkittävästi harrastajan toimintamahdollisuuksiin, mikäli ne leimaavat harrastajasta, erityisesti alaikäisestä, eräänlaisen ongelmallisen urheilijan kuvan.

Kaupallistumisen varjopuolena voidaan pitää suurelta osin juuri dopingia urheilijoiden pyrkimässä parhaimpaansa joissain tapauksissa väärin keinoin. Reilun pelin, urheilun kaupallistumisen ja jalon aatteen yhteensovittaminen ei ole tapahtunut ongelmitta. Ammattilaisen dopingista kiinnijääminen vaikuttaa usein negatiivisesti lajin maineeseen, mutta myös lajiliitot ovat omilla toimillaan heikentäneet yleisön luottamusta lajin ja urheilun puhtauteen ja jaloon aatteelliseen merkitykseen.¹² Urheilulla on siis tietyt itseisarvot ja integriteetti, joita tulee suojella näitä vahingoittavilta tilanteilta ja toimilta. Tämän vuoksi kurinpidon merkitys ammattiuurheilussa on keskeinen, mikä osaltaan edellyttää urheilullisten ja oikeudellisten arvojen ja periaatteiden yhteensovittamista.

Tutkielmassani käsittelen urheilijan perusoikeuksia eri näkökulmista ja erilaisten kurinpidollisten toimien vaikutuksia urheilijan perusoikeuksiin. Näistä perusoikeuksista tärkein on edellä

---

⁸ Vrt. Hagman 2005, s. 14–16. Rauste 1997, s. 170–172 ammattiuurheilijan määritelmästä. Lindholm on hahmotellut urheilijan oikeusasemalle kolme vaihtoehtoista tasoa: työntekijä, itsenäinen ammatinharjoittaja tai amatööri/harrastaja, Lindholm 2014, s. 143.

⁹ Ks. esimerkiksi korkeimman oikeuden ratkaisun KKO 1998:122 perustelut, joissa arvioitiin kansainvälisen tason urheilijan oikeussuojan tarvetta kurinpitotilanteessa. KKO viittasi, ettei kansainvälisen tason urheilijalle urheilu ole ainoastaan harrastus vaan merkittävä tulonlähde, jolloin kilpailukiellolla saattaa olla merkittäviä vaikutuksia koko urheilu uraan ja toimeentuloon. Ratkaisun pohjalta jää epäselväksi, voisiko amatööriurheilija päästä tuomioistuimeen vastaavanlaisesta kurinpitoseuraamuksesta.

¹⁰ Vrt. kuitenkin WADC 2021, s. 111 ja ADT 2015, s. 66 urheilijan määritelmä.

¹¹ Tutkielmassa käytetään termejä *reilu peli* ja *fair play* synonyymeinä.

¹² Mm. Lance Armstrong ja Tour de France dopingtapaukset ks. Freeburn 2013, s. 71–72, Teräväinen 2010, s. 13–15. Puolestaan FIFA:n korruptioepäilyistä ja Venäjän antidopingtoiminnan epäkohdista ks. Rauste 2016, s. 91–92. Ks. lisäksi Lewis – Taylor 2014, s. 137–139 siinä mainittuine alaviitteineen.

mainittu PL 18 §:n elinkeinovapaus kurinpidollisen sanktion antamisen jälkeen ja muut vapausoikeudet kuten PL 6 §:n syrjimättömyys, PL 12 §:n sananvapaus, PL 10 §:n yksityisyyden suoja ja varsinkin PL 21 §:n oikeusturva. Lisäksi urheilua ja urheilun autonomiaa suojaa PL 13 §:n yhdistymisvapaus. Perusoikeudet kuuluvat lähtökohtaisesti kaikille.¹³

1.2 Tutkimusmetodi ja -näkökulma

Tutkielman pääasiallinen metodi ja näkökulma on oikeusdogmaattinen eli lainopillinen.¹⁴ Tutkielmassa perehdytään voimassa olevaan oikeustilaan ja lainsäädäntöön oikeuskäytännön sekä oikeuskirjallisuuden valossa. Lainoppi näkyy tutkielman viitekehyksessä ja tutkimusnäkökulmassa pyrkimyksenä muodostaa erinäisiä tulkintakannanottoja voimassa olevasta oikeustilasta systematisoinnin ja tulkinnan avulla.¹⁵ Tällainen systematisointi ja tulkinta edellyttää yksittäisten oikeussäännösten asettamista laajempaan, useiden eri säännösten yhdessä muodostamaan asiayhteyteen eli tulkintakontekstiin. Oikeusdogmaattisessa tutkimuksessa juuri tämä oikeudellinen tulkintakonteksti avaa laajemman oikeudenalakohtaisen ja usein perinteiset oikeudenalajarat ylittävän systeemisen kokonaisuuden, joka on keskeinen osa lainopillista tutkimusta.¹⁶

Tarkemmin määriteltynä tutkielmassa on kyse merkittävilta osin käytännöllisestä lainopillisesta tutkimuksesta, minkä vuoksi metodia voodaan kutsua myös tulkintajuridiikaksi.¹⁷ Tämä valinta käytännöllisen lainopin hyödyntämisestä tutkielmassa on osaltaan jälkisyntyinen, tutkimusaineiston käytännönläheisyyden ja ratkaisukäytäntöpainotteisuuden vuoksi. Tutkielmassa ei ole tarkoitus ainoastaan tehdä oikeuskirjallisuudesta koostetta tai havainnoida säännösten soveltajien toimintaa, vaan mahdollisuuksien mukaan tuottaa ja esittää sääntöjen soveltajille työkaluja, suuntaviivoja, kriteerejä ja tulkintaehdotuksia tulevien soveltamistilanteiden helpottamiseksi.¹⁸

---

¹³ Ks. HE 309/1993 vp, s. 5, 23 ja 44. Huomioitavaa on, että PL 6 §:n syrjimättömyys, PL 12 §:n sananvapaus ja PL 10 §:n yksityisyyden suoja kuuluvat kiistatta urheilutoiminnassa myös harrasteurheilijoille, vaikka he jäävätkin osin tarkastelualueen ulkopuolelle. Listaus ei ole muutoinkaan tyhjentävä.

¹⁴ Katson, että tutkielmassani metodini on näkökulma tutkielmaan hankittuun tietoon, oikeuteen ja ratkaisukäytäntöön. Ks. Määttä 2016, s. 151.

¹⁵ Aarnio 1978, s. 52.

¹⁶ Siltala 2003, s. s. 328 ja Timonen 1998, s. 12–15. Lisäksi ks. oikeuden syvärakenteista ja erityisesti oikeuskulttuurin ja konkreetin oikeusaineiston merkityksen dynaamisuudesta eri oikeudenaloilla ja jopa eri tilanteissa Wilhelmsson 1997, s. 343.

¹⁷ Määttä 2016, s. 148. Vaikka Määttän artikkeli käsittelee ympäristöoikeutta, katson sen soveltuvan myös urheiluoikeudelliseen keskusteluun.

¹⁸ Ks. Määttä 2016, s. 150. Sinänsä haasteeksi nousee kyky esittää tulkintaehdotuksensa yleensä abstrakteihin oikeusongelmiin, jolloin aikaisemman ratkaisukäytännön merkitys korostuu merkittävänä oikeusohjeina.

Tutkielman viidennessä luvussa esiteltävät tyyppitapaukset osaltaan konkretisoivat perusoikeuksien ja urheilun toimintakentän erityispiirteiden edellyttämää yhteensovittamista ja punnintaa.

Tutkielman oikeuskirjallisuus painottuu erityisesti urheilu oikeuden perusteoksiin sekä artikkeleihin Toisaalta urheilu oikeudellisen kirjallisuuden niukkuuden vuoksi tutkielmassa perehdytään myös perinteisten oikeudenalojen kirjallisuuteen. Lainopin tehtävänä tutkielmassa on voimassa olevan oikeuden systematisoinnin ja tulkinnan ohella myös oikeusperiaatteiden punninnan ja yhteensovittamisen ohjaaminen.¹⁹ Urheilu oikeudessa vahvasti läsnä olevan sopimusosapuolten epätasapainon vuoksi tulee huomioida, että kyse on tasapainoilusta ristiriitaisten intressien välillä.²⁰

Aarnion oikeuslähdeopin mukaan tuomioistuinratkaisut ovat heikosti velvoittavia oikeuslähteitä.²¹ Vaikka oikeuskäytäntöä ja tuomioistuimien ratkaisuja pidetään heikosti velvoittavina oikeuslähteinä, voidaan mielestäni aiemman oikeuskäytännön merkitystä korostaa urheilu oikeudessa. Urheilu oikeudessa lainsäädännön ja vahvasti velvoittavien oikeussäädösten puutteellisuus ja latenttius edellyttää, että erinäisissä riita- ja ongelmatilanteissa kurinpidosta vastaavilla tai muilla oikeudellisesti velvoittavia ratkaisuja tekevillä on mahdollisuus perustella ja johtaa ratkaisunsa akateemisesti perusteltavissa olevasta ja sallitusta oikeuslähteestä. Suomessa etenkin urheilun oikeusturvalautakunnan ratkaisukäytännön ja niistä johdettavien periaatteiden ja sääntöjen merkitystä voidaan pitää korostuneena. Urheilu oikeudessa tapaoikeutta ja oikeuskäytäntöä tulisikin katsoa vahvasti ohjaavana säädännäisen oikeuden aukollisuuden ja osin puutteellisuuden vuoksi.²²

Kuten edellä on esitetty, urheilu oikeudellisen ratkaisukäytännön tarkastelussa tulee kuitenkin huomioida erityisesti se, että kurinpitosäännösten soveltamistilanteissa joudutaan tapauksia useimmiten arvioimaan ja ratkaisuja perustelemaan urheilu oikeudelliselle sääntelylle ominaisten yleispiirteisten ja aukollisten säännösten avulla, jolloin ratkaisuharkinta on korostuneen to-

---

¹⁹ Ks. esimerkiksi Aarnio 1978, s. 52–55.

²⁰ Ks. aiheesta Länsineva 2002, s. 104–105 ja Viljanen 2001, s. 134 ja 136.

²¹ Aarnion oikeuslähdeopin mukaan tuomioistuinratkaisut ovat heikosti velvoittavia oikeuslähteitä, Aarnio 1978, s. 152. Kolehmainen mukaan heikosti velvoittavan oikeuslähteen sivuuttamisesta on ”aarniolaisen” ajattelun mukaan seurauksena se, että ratkaisu todennäköisesti muuttuu ylemmässä oikeusasteessa, jos asianosainen ei ole lopputulokseen tyytyväinen ja hakee siihen muutosta, Kolehmainen 2015, s. 116.

²² Ks. Halila – Norros 2017, s. 8. Urheilussa tapaoikeus voidaan ymmärtää *lex sportiva*n kautta. Urheilun oikeusturvalautakunnan ratkaisujen sitovuudesta lautakunnan alkuajoilta Halila 1998, s. 13–18.

siseikastosidonnaista. Näin ollen oikeudellinen arviointi voi joissain tapauksissa muuttua merkittävästikin, vaikka tapausten tosiseikastojen muutoksia voitaisiin pitää vähäisinä.²³ Soveltamistilanteiden ja ratkaisuharkinnan tapauskohtaisuutta osaltaan korostaa esimerkiksi kurinpitolinjausten perustelutapa.²⁴ Toisaalta juuri oikeusturvalautakunnan ratkaisukäytäntö ja sen laajuus tarjoavat mahdollisuuden jäsentää ja systematisoida kurinpitosäännösten ja seuraamusten laillisuusperiaatteen asemaa ja kehityspotentiaalia urheilun kurinpidossa.²⁵

1.3 Tutkimuskysymyksen asettelu ja aiheen raja

Tutkielmassa tarkastellaan ja arvioidaan perusoikeuksien, kurinpidon ja oikeusturvan välisiä rajapintoja ja suhteita. Tutkielmassa toimintakenttänä on perusoikeudet, urheilun autonomia, kurinpito ja erityisesti oikeussuojakeinot. Aihealue on ajankohtainen, sillä urheiluväki ei näkemystäni mukaan vielääkään aina huomioi perusoikeuksia ja niiden vaikutuksia tarvittavalla laajuudella. Perusoikeusnäkökulma on myös vähentynyt urheiluoikeudellisessa keskustelussa melko voimakkaasti, sillä esimerkiksi dopingia käsittelevissä teoksissa ja muissa artikkeleissa, perusoikeudet on usein sivuutettu tai ne ovat jääneet maininnan tasolle.²⁶ Lisäksi esimerkiksi Maailman Antidopingtoimiston World Anti-Doping Agencyn (WADA) uusi Maailman antidopingsäännöstö World Anti-Doping Code (WADC) tulee voimaan 1.1.2021 (WADC 2021).²⁷ WADC 2021 tuo muutoksia myös dopingrikkomusten tutkimis- ja kurinpitomenettelyyn.

Ensiksi tutkielmassa arvioidaan miten yksilöiden suojaaminen urheilussa näyttäytyy ja kuinka toimijoita ja urheilijoita suojataan kurinpidollisissa asioissa verkoston vahvempia tai urheilijasta riippuvaisia tahoja, kuten seuraa, lajiliittoa tai sponsoreita vastaan. Toiseksi tutkielmassa tarkastellaan ratkaisukäytännön pohjalta, onko tämänhetkinen perusoikeuksien suojaamistaso sekä oikeusturva riittävän korkealla tasolla. Toisin sanoen perusoikeuksien asettamat edellytykset asetetaan kurinpidon toimintakenttään tutkien samalla huomioidaanko perusoikeudet tarvittavalla vakavuudella kurinpidossa ja sopimustoiminnassa yleisemminkin.

---

²³ Ks. esimerkiksi Aine 2017a, s. 35, Aine 2013, s. 25. Oikeusturvalautakunnan ratkaisukäytännössä on tarkasteltu mielenkiintoisella tavalla eri lajien ominaispiirteitä kurinpitoseuraamusten määräämisen kannalta. UOL 17/2014.

²⁴ Ks. esimerkiksi UOL 1/2008, UOL 13/2012, UOL 46/2015, UOL 8/2018, UOL 17/2018 ja UOL 15/2019.

²⁵ Ks. aiheesta Aine 2017a, s. 34.

²⁶ Ks. kuitenkin aiheesta uutta kirjallisuutta Aine 2019 yhdenvertaisuudesta siinä mainittuine alaviitteineen.

²⁷ Tutkielmassa viitataan tarvittaessa tällä hetkellä voimassa olevaan WADC:iin nimellä WADC 2015 Lähtökohteisesti kuitenkin tarkastellaan tulevaa WADC 2021 koodistoa, sillä monin paikoin tutkielman kannalta relevantit artikkelit ovat muuttuneet vain numeroinnin osalta.

Katson, että tutkimukselle on tarvetta perusoikeuksien vaikutusten laajentuessa jatkuvasti sekä kurinpitoa koskevan keskustelun lisääntymisen vuoksi.²⁸ Samalla perusoikeudet ovat vahvistaneet urheilun autonomiaa kaupallistumisen ja ammattilaistumisen läpi, minkä vuoksi urheilua koskeva lainsäädäntö on edelleen vähäistä. Näitä lailla sääntelemättömän tilan aiheuttamia aukkoja on täytettävä muun muassa erilaisin perusoikeusperiaatteiden ja -konstruktioiden avulla.

Tutkielman ajankohtaisuutta edesauttaa myös kansallisen välimieslainsäädännön uudistamishanketta koskeva oikeusministeriön asettama seurantaryhmä, jonka vuoksi lainsäädännön voidaan olettaa muuttuvan lähitulevaisuudessa, mikä oletettavasti näkyy myös urheilun riitojen ratkaisussa.²⁹ Toisaalta urheilun oikeusturvalautakunta on voimassaoloaikanaan päivittänyt omia sääntöjään ja laajentanut toimivaltaansa ratkaisukäytännöllään. Välimieslainsäädännön mahdollisen uudistamisen vaikutukset voivat toisin sanoen olla joko merkittäviä tai jäädä urheilun vahvan autonomian vuoksi merkityksettömiksi.

Urheilun oikeusturvalautakunta toimii jo nyt välimiesoikeutena. Urheiluriitojen kohdalla välimiesmenettelyssä voidaan joutua arvioimaan sekä välimiesten legaalitoimivaltaa että välityssopimuksen pätevyyttä ja kohtuullisuutta.³⁰ Toisaalta juuri toimintaympäristön ominaispiirteistä voi seurata tarve arvioida välimiesten legaalitoimivallan rajoja urheilussa.³¹ Välimiesten laajaa toimivaltaa erilaisissa asioissa puoltaa se seikka, että asianosaiset ovat urheilussa käytännössä aina omilla päätöksillään tai keskinäisillä sopimuksillaan sitoutuneet asian käsittelemiseen ja lopullisen ratkaisun saamiseen välimiesmenettelyssä.³² Lähtökohtaisesti tutkielmassa käsitellään oikeusturvalautakunnan, kansallisen lainsäädännön ja oikeuskäytännön toimintaympäristöä, mutta myös urheilun kansainvälisen vetoomustuomioistuimen (CAS) tulkinta- ja arviointilinjoja tarkastellaan soveltuvin osin.

---

²⁸ Niin oikeuskirjallisuudessa kuin mediassakin urheilua koskeva keskustelu on kasvanut, esimerkinomaisesti erityisesti akateemiset ja ei-akateemiset kirjoitukset sekä kommentit koskien Mirjami Penttisen kurinpitopäätöstä <https://yle.fi/urheilu/3-11296758> (vierailtu 10.4.2020), Therese Johaugin dopingtapausta Rauste 2017, ja Colin Kaepernickin kansallishymniprotestia, Lindholm 2017.

²⁹ Oikeusministeriön asettamispäätös välimiesmenettelylain uudistamishankkeen seurantaryhmästä, OM003:00/2019.

³⁰ Välimiesten toimivalta käsitellä ja ratkaista erilaisia riitoja ja erimielisyyksiä määräytyy välimiesmenettelystä annetun lain 2 §:n perusteella. Ks. Ruuhonen 2015, s. 39–43 ja 74–75.

³¹ Ks. arvioinnista Aine 2017b, s. 633.

³² Aiheesta laajamittaisesti Ruuhonen 2015.

Oikeusturvalautakunnan lisäksi joillain lajiliitoilla saattaa olla omia riitojen ratkaisemiseen erikoistuneita toimielimiä, joita nämä kutsuvat esimerkiksi välityslautakunniksi. Tällaiset toimielimet eivät yleensä täytä oikealle välitystuomioistuimelle asetettavia puolueettomuuden ja riippumattomuuden vaatimuksia. Lajiliittojen omien toimielimien tuomiot eivät siten ole välimiesmenettelystä annetussa laissa (967/1992, VML) tarkoitettuja välitystuomioita, jotka estäisivät saman asian käsittelyn uudelleen esimerkiksi tuomioistuimessa.³³ Nykyään monet lajiliitot ovat kuitenkin luopuneet omista välityslautakunnistaan ja ovat sen sijaan sitoutuneet ja viittaavat omissa säännöissään ja sopimuksissaan suoraan oikeusturvalautakunnan välimiesmenettelyyn.

Urheiluoikeuden yhdistys ry on lisäksi aloittanut urheilijoiden oikeusavustajajärjestelmän ylläpitämisen vuoden 2019 alussa. Vaikka oikeusavustajajärjestelmä koskee vain dopingrikkomuksesta epäiltyjä, on sillä huomattava merkitys oikeussuojan varmistajana ja urheilun toimijoiden avustamisessa. Järjestelmässä on yhdistyksen lisäksi mukana opetus- ja kulttuuriministeriö, jonka rahallinen avustus on järjestelmän toiminnan elinehto. Katson, että järjestelmällä osittain paikataan urheilijoiden oikeusturvassa olevia aukkoja, mikä tukee tutkielman ajankohtaisuutta.

Avustajajärjestelmä saattaa muun ohella tasapainottaa urheilun sopimussuhteita ja vahvistaa heikomman suojaa eli urheilijan ja toimijan oikeusturvaa yleisemminkin. Myös heikomman suojaa ja siihen liittyviä kysymyksiä, esimerkiksi perusoikeuksien luopumismahdollisuuksien kohdalla, on peilattava ja arvioitava urheilun autonomiaa vasten. Heikomman suojan merkitys on erityisen vahva alaikäisiä ja harrastajia koskevissa asioissa. Tavanomainen urheilutoiminta ja harrastaminen on jätetty osin tutkielman ulkopuolelle, vaikka suurin osa suomalaisesta urheilutoiminnasta on harrastamista. Harrastamiseen liittyviä kurinpitotapauksia käsitellään kuitenkin laajasti niistä johdettavien oikeusohjeiden ja arviointilinjojen vuoksi. Tavanomaiseen harrastustoimintaan ei ole kuitenkaan kaikilta osin mahdollista perehtyä tutkielman rajallisuuden vuoksi. Vaikka kilpaurheilussa on monissa lajeissa kansallisia mestaruuskilpailuja ja jopa Euroopan ja maailman mestaruuskilpailuja, suurin osa harrastajapohjasta on amatöörejä.

Rajaus perustuu siihen, että urheilemista suojataan selvästi heikommin ja vähemmän kuin ammattia. Urheilijaa ja harrastajaa koskevat sopimustekniset rakenteet osaltaan aiheuttavat myös urheilemisen ja ammatinharjoittamisen suojauserot. Oikeusturvalautakunnan ratkaisusta merkittävä osuus kuitenkin koskee harrastusmuotoista toimintaa. Esimerkiksi monissa urheilula-

---

³³ Aihetta on käsitelty aikanaan jo Rauste 1997, s. 745.

jeissa kilpailutoiminta on järjestetty siten, että liitto edellyttää seuralta tai urheilijalta niin kutsuttua pelaajalisenssiä. Ammattimaisessa joukkueurheilussa on puolestaan laajasti käytössä urheilijan ja seuran välinen pelaajasopimus, johon sovelletaan esimerkiksi työoikeudellisia säännöksiä.³⁴

Tutkielman ulkopuolelle rajataan lisäksi urheiluoikeudellisessa kirjallisuudessa laajasti keskustellut työoikeudelliset aiheet, kuten dopingrikkomuksen ja kurinpidon vaikutukset työsopimuksen voimassaoloon. Lisäksi velvoite- ja vahingonkorvausoikeudelliset seikat, esimerkiksi dopingrikkomuksen aiheuttama mahdollinen vahingonkorvausvelvollisuus, on jätetty tutkielmassa lähinnä urheiluoikeuden laajuutta kuvastaviksi huomautuksiksi.

Tutkielma on rajattu siten, että perusoikeuksien soveltumista urheiluun tarkastellaan vain vapausoikeuksien osalta. TSS-oikeuksia tai KP-oikeuksia ei siis käsitellä. Lisäksi Euroopan ihmisoikeussopimusta (EIS) ei tutkielmassa sellaisenaan käsitellä, vaan näitä kansainvälisiä sopimuksia on arvioitu lähinnä perustuslain vapausoikeuksia tukevin ja osin laajentavina sopimuksina.³⁵ Tämä johtuu siitä, että urheiluun liittyvät perusoikeusongelmat koskevat pääasiallisesti vain vapausoikeuksia, jotka tosin laajalti vastaavat TSS-oikeuksia, KP-oikeuksia ja Euroopan unionin (EU) perusoikeuskirjaa.³⁶

Doping on merkittävä kurinpidon aihe ja urheilumaailman vitsaus. Katson, että aihetta on käsitelty niin perusoikeuksien kuin muidenkin oikeudellisten ongelmien näkökulmasta melko kattavasti perinteisessä urheiluoikeudellisessa keskustelussa. Elektroninen urheilu (e-urheilu) ja doping ovat tosin aihepiiri erikseen. Dopingia on mahdoton sivuuttaa puhuttaessa kurinpidosta, kilpailukielloista ja urheilun perusoikeudellisesta kehityksestä yleisesti. Tämän vuoksi tutkielmassa tarkastellaan ja arvioidaan dopingia lyhyesti, mutta tarkoituksena ei ole esittää uutta puhtaasti dopingia ja perusoikeuksia vertailevaa ja arvioivaa tutkimustulosta. E-urheiluun liittyviä kurinpito- ja dopingasioita tai muita vilppiin liittyviä asioita ei tutkielmassa käsitellä tutkielman rajallisuuden ja e-urheilua koskevan kurinpidon erityislaatuisuuden ja monimuotoisuuden

---

³⁴ Ks. Kunnari 2007, s. 24–25.

³⁵ Kyseisiä oikeuksia koskevat yleissopimukset: Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (1966), SopS 6/1976; Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus ja valinnainen pöytäkirja valitusmenettelystä (1966), SopS 7/1976; Euroopan unionin perusoikeuskirja 2012/C 326/02; Euroopan ihmisoikeussopimus, Laki ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen ja siihen liittyvien lisäpöytäkirjojen eräiden määräysten hyväksymisestä 438/1990 (SopS 18/1990).

³⁶ Vastaavaan rajaukseen päätyi jo aikanaan Eskuri 2005, s. 2.

vuoksi. E-urheilun erikoispiirteet näkyvät myös sopimusoikeudellisessa arvioinnissa, mutta e-urheilu on sellaisenaan rajattu tutkielman ulkopuolelle edellä esitetyistä syistä.³⁷

1.4 Tutkielman rakenne ja tavoite

Tutkielma rakentuu johdantoon, neljään päälukuun ja tutkielman päättäviin kokoaviin näkökulmiin. Tutkielman ensimmäinen pääluku käsittelee urheilun oikeudellistumista ja yleisellä tasolla perusoikeuksia, niiden soveltamisedellytyksiä, rajoitusperusteita ja sitä tuleeko urheilussa ylipäätään huomioida perusoikeuksia ja niiden asettamia edellytyksiä. Ensimmäisessä pääluvussa käsitellään lisäksi urheiluun liittyvää sopimusoikeutta ja sen erityispiirteitä kuten osapuolten välistä tasapainoa tai sen puutetta.

Tutkielman toinen pääluku käsittelee urheilun ja perusoikeuksien yhteensovittamista sekä sitä, miten perusoikeudet vaikuttavat urheilutoimijoiden välisissä suhteissa. Kyseisessä luvussa täten syvennetään ensimmäisessä pääluvussa aloitettua yleistä perusoikeudellista arviointia urheilun näkökulmasta ja pyritään systematisoimaan miten urheilun erityispiirteet vaikuttavat perusoikeuksiin ja niiden soveltamiseen.

Tutkielman kolmas pääluku toimii eräänlaisena esilukuna tutkielman ytimelle. Luku käsittelee kurinpitoa yleisesti sekä kurinpidon muotovaatimuksia ja erityisesti kurinpitoon sitouttamista. Kurinpitoon sitouttamisen voidaan katsoa olevan toimivan kurinpidon ehdoton edellytys sekä osaltaan perusedellytys yhdistysmuotoisen urheilun toimivuudelle. Toimiva kurinpito ja siten myös toimiva urheilun autonomia edellyttää tehokasta kurinpitoon sitouttamista. Luvussa käsitellään myös lyhyesti perusoikeuksien kurinpidolle asettamia menettelyllisiä rajoituksia.

Tutkielman painopiste on luvussa viisi, eli neljännessä pääluvussa, jossa käsitellään ratkaisukäytännön avulla, kuinka perusoikeudet näyttäytyvät kurinpitoseuraamusten asettamisessa niin menettelyllisesti kuin seuraamusharkinnassakin. Luvussa nivotaan yhteen tutkielman aiempien lukujen asettamat edellytykset ja samalla konkretisoidaan perusoikeuksien vaikutuksia ja merkitystä urheilun kurinpitotoiminnassa sekä niihin liittyvissä valitusasioissa. Luvussa arvioidaan lisäksi lyhyesti kansainvälistä kurinpitoa, kurinpitotarkaisujen päälinjoja ja vaatimuksia sekä

---

³⁷ Ks. aiheesta esimerkiksi Rantala 2017, erityisesti s. 23. E-urheilu osaltaan kuvastaa urheiluoikeuden moninaisuuden kirjoja.

niiden mahdollista siirrettävyyttä ja tulkintaohjeisuutta kansallisessa ratkaisukäytännössä. Luvussa tarkastellaan myös eräitä kurinpidon tyyppitapauksia ja niistä johdettavia suuntaviivoja.

Tutkielmassa systematisoidaan ja arvioidaan perusoikeuksien ja urheilijan oikeusturvan välistä nykytilaa. Urheiluoikeudellinen perusoikeuskeskustelu on ajoittunut laajasti 2000-luvun alkuun perusoikeusuudistuksen jälkimaininkeihin, mutta sittemmin vähentynyt. Tutkielmassa esitetään systematisointia ja tulkintaa perusoikeuksien merkityksestä urheilussa sekä arvioidaan vallitsevaa oikeustilaa.

Halilan sanoin kurinpito on ikään kuin urheilun oikeudellistumisesta johtuvaa kilpajuoksua – mitä enemmän kurinpitomenettelyn sääntöjä täsmennetään, sitä uudemmillä perusteilla kurinpitoa ja sen menettelyn pätevyyttä kyseenalaistetaan.³⁸ Toisin sanoen urheilun ammattimaistuksessa ja oikeudellistuessa yhä enemmän ja nopeammin, myös kurinpidon tulee kehittyä ja muokautua urheilun sille asettamiin vaatimuksiin. Vaikka dopingia koskevat säännökset ovat laajalti kansainvälisiä, tavanomaiset ei-dopingia koskevat kurinpitopäätökset tehdään laajalti kansallisten säännösten nojalla.³⁹ Näiden seikkojen vuoksi perusoikeuksilla on yhä suuri merkitys. Tutkielman arviointi tapahtuu pitkälti urheilun, urheiluoikeuden perusoikeuksien ja prosessioikeuden rajapinnoissa.⁴⁰

2 URHEILU, OIKEUS JA OIKEUDELLISTUVA URHEILU

2.1 *Urheilun oikeudellistumisesta*

Urheilun autonomian pohjalta riitojen ratkaisuperusteena on useimmiten ollut *fair play*, eli reilun pelin periaate. Periaate kuvastaa urheilun eettistä perustaa ja sitä, ettei urheilun normeja historiallisesti ole mielletty oikeudellisiksi, jolloin ulkopuolisten ei ole katsottu voivan puuttua niihin. Voidaan siis puhua urheilulle ominaisesta itsesääntelystä ja autonomiasta, joka on joutunut yhteiskunnan kehityksen myötä joustamaan uusien intressien ja niiden tarpeiden edessä. Nämä uudet intressit ovat pitkälti syntyneet urheilun kaupallistumisesta ja ammattilaistumisesta, jolloin nimenomaisen lainsäädännön ja sääntelyn tarve on kasvanut. Urheilun sisäiset

---

³⁸ Halila 2006, s. 361 ja Rantala 2016, s. 52.

³⁹ Toisaalta esimerkiksi jääkiekossa kansainvälisen jääkiekkoliiton IIHF:n kurinpitosäännöt ovat osa Suomessa sovellettavia kurinpitosääntöjä sopimusketjutuksen vuoksi, ks. esimerkiksi Mestiksen pelaajasopimuksen kohta 3.2.

⁴⁰ Ks. tältä osin jo suomalaisen urheiluoikeuden alkutaipaleelta urheiluoikeuden lähestymistavasta Timonen 1998, s. 687–688.

normit eivät riitä vastaamaan niihin vaatimuksiin tai oikeussuojan tarpeisiin, joita urheilijoilla ja urheilulla on. Itsesääntelyn voidaan lisäksi katsoa sisältyvän urheilun oikeuden itseymmärrykseen *soft law* -tyyppisenä elementtinä.⁴¹

Urheilun oikeudellistumista kuvaa urheilua koskevan oikeudellisen sääntelyn kasvu, urheilun merkityksen vahvistuminen yhteiskunnassa ja urheiluun liittyvien oikeudellisten riitojen määrällinen kasvu. Oikeudellistumista vauhdittaneet kaupallistuminen ja ammattilaistuminen ovat johtaneet siihen, että urheilijoista on tullut työntekijöitä tai itsenäisiä elinkeinonharjoittajia, seuroista elinkeinonharjoittajia ja lajiliitoista niiden yhteenliittymiä.⁴² Urheilun on ollut välttämättömyyttä oikeudellistua ammattilaisurheilun arvomaailman ja tavoitteiden muuttuessa perinteisestä aatteellisuudesta ja eri tahojen taloudellisten intressien lisääntyessä. Kaupallistuminen on aiheuttanut oikeudellistumista myös siitä syystä, että korkeat palkkiot tai riitatilanteet ovat esimerkiksi aiheuttaneet niin konkurseja kuin yrityssaneerauksia.⁴³ Urheilussa ja kilpailujen järjestämisessä ei ole enää kyse ainoastaan urheilusta, voittamisesta tai häviämisestä, vaan myös viihteestä ja sen tarjoamisesta.⁴⁴

Urheilun sosioekonomisen merkityksen ja urheiluun liittyvien ongelmien moninaisuuden vuoksi oikeudellistuminen, tai ainakin sääntelyn kasvu, on helposti ymmärrettävissä, sillä urheilun omat normijärjestelmät ovat yksinään kykenemättömiä vastaamaan erityisesti huippu-urheilun tarpeisiin.⁴⁵ Tämän kehityksen vuoksi eri oikeudenaloja, kuten työ-, yhdistys- ja kilpailuoikeutta koskevat lait tulevat sovellettavaksi urheilutoiminnassa. Osittain näistä syistä urheilullisia riitoja on ratkaistu myös yleisissä tuomioistuimissa, vaikka urheilujärjestöt ovat vedonneet urheilun itsesääntelyyn ja autonomiaan.⁴⁶

---

⁴¹ Ks. sisäisten normien riittämättömyydestä esimerkiksi Tarasti 2002, s. 579–581, Halila 2002, s. 813 ja 816, Halila 2007, s. 7. *Soft law*:n merkityksestä oikeudenalajaotuksessa puolestaan etenkin Tuori 2004, s. 1213.

⁴² Oikeudellistumisesta ilmiönä ks. van Aerscht 1996, s. 1036–1037, Kinnunen 2012, s. 27. Ks. kaupallistumisesta ja ammattimaistumisesta Timonen 2004, s. 283 ja Tarasti 2002, s. 575.

⁴³ Ks. esimerkiksi Halgren 2013 s. 21, Rauste 1997, s. 682.

⁴⁴ Ks. aiheesta esimerkiksi Heikkinen 2011, s. 69–70, Lefever 2012, s. 79. Ks. myös esimerkinomaisesti uutinen <https://yle.fi/urheilu/3-9852896> (vierailtu 2.2.2020).

⁴⁵ Aiheesta mm. Lefever 2012, s. 31–35 ja C-415/93 *Bosman*, kohta 106. Lisäksi kansallisesti ks. Halila – Norros 2017, s. 26–27 ja Timonen 2004, s. 283–286.

⁴⁶ Ks. aiheesta Aine 2011b, s. 7. Aine argumentoi, että nimenomaan oikeudellinen sääntely turvaa urheilun autonomiaa. Näkemykseen on helppoa yhtyä, sillä tietynasteinen urheilun sääntely on välttämättömyyttä urheiluoikeuden kantavien periaatteiden varmistamiseksi. Vrt. osin Timonen 2004, s. 281. Ks. KKO 1998:122.

Timonen ja Halila ovat todenneet, että urheilun sisäinen autonomia pienenee siirryttäessä harrasturheilusta ammattilaisurheiluun, jolloin kilpailemiseen vaikuttaa voimakkaimmin esimerkiksi perusoikeudet ja muut työntekoa koskevat oikeudet.⁴⁷ Toisin sanoen, kun kyseessä on harrastaminen ja siihen liittyvä kilpaileminen, on urheilun itsesääntelyn vaikutus vahva, mutta huippu-urheilussa yleinen oikeussääntely, kuten työ- tai sopimusoikeudelliset säännökset ja periaatteet, ovat puolestaan voimakasta sääntelykenttää. Myös Euroopan unionin toiminnasta tehdyssä sopimuksessa (EYVL C 202, SEUT) tunnustetaan urheilun erityispiirteet.

SEUT 165 artiklan mukaan unioni myötävaikuttaa urheilun edistämiseen huomioiden sen erityispiirteet, vapaaehtoisuuteen perustuvat rakenteet sekä kasvatuksellisen ja yhteiskunnallisen tehtävän. EU:n voidaan siis nähdä tunnustavan urheilun autonomian ja itsesääntelyn, vaikkakin komissiolla ja unionin tuomioistuimella on oikeus käsitellä urheiluun liittyviä asioita erityisesti asioiden vaikuttaessa sisämarkkinoihin ja niiden vapauteen.⁴⁸

2.2 Perusoikeuksista

Perusoikeudet ovat perustuslaissa säädettyjä yksilölle kuuluvia oikeuksia, joiden määrittelyyn useimmiten lisätään myös sisällöllisiä oikeuksia. Kuitenkin vain erittäin tärkeät perustavanlaatuiset oikeudet ovat perusoikeuksia. Perusoikeuksille tyypillistä on niiden korotettu muodollinen lainvoima, eli toisin sanoen perusoikeudet ja perustuslaki ovat normihierarkiassa tavallisten lakien yläpuolella. Karhu on tosin mielestäni perustellusti katsonut, ettei perusoikeuksissa korostu niiden hierarkkinen ylemmyys vaan niiden perustavanlaatuisuus.⁴⁹ Perusoikeuksien tulee olla myös yleisiä, periaatteessa kaikille yhdenvertaisesti kuuluvia.⁵⁰ Näin ollen voidaan todeta, että perusoikeudet ovat korostuneesti yksilölle kuuluvia. Toisaalta osa perusoikeuksista, kuten yhdistymis- ja kokoontumisvapaus, ovat kuitenkin luonteeltaan sellaisia, että ne voivat toteutua täysimääräisesti vain erilaisissa yhteisöissä.⁵¹

Perusoikeuksia on Suomessa pidetty perinteisesti julkisoikeudellisina normeina, joilla valtio rajoittaa yksilöihin kohdistuvaa lainsäädäntöään ja siten luo kansalaisilleen tietyn vapauspiirin,

---

⁴⁷ Rauste 1997, s. 170. Oikeusjärjestys antaa parempaa suojaa ihmisen elatukseen tähtäävälle toiminnalle kuin pelkälle harrastustoiminnalle. Timonen 2004, s. 289, Halila 2002, s. 813.

⁴⁸ Ks. Heikkinen 2011, s. 71 ja 79.

⁴⁹ Pöyhönen 2000, s. 70, Länsineva 2012, s. 44.

⁵⁰ Saraviita 1998, s. 6, ks. Saraviita 1998, s. 81. Lapsen perusoikeuksia koskevista asioista puhevaltaa lapsen puolesta käyttää kuitenkin lapsen vanhempi tai muu huoltaja. Ks. HE 309/1993 vp, s. 5.

⁵¹ Ks. KM 1992:3, s. 110, Länsineva 2002, s. 58.

johon valtio tai muukaan toimija ei voisi puuttua. Perusoikeudet on siten perinteisesti nähty suojana julkista valtaa vastaan, minkä tarkoituksena on ollut huolehtia siitä, ettei valtio viranomais-, hallinto- tai lainsäädäntötoimin voi rajoittaa yksityisten toimijoiden toimintavapauksia perusoikeuksien suojaamalla alalla. Näitä niin kutsuttuja klassisia vapausoikeuksia ovat esimerkiksi yhdistys-, elinkeino- ja sananvapaus sekä syrjimättömän kohtelun kieltö. Vapausoikeuksien myötä yksilölle jää valtion toiminnasta riippumaton vapauspiiri.⁵² Vapausoikeuksia ovat esimerkiksi koskemattomuus (PL 7§), yksityisyyden suoja (PL 10 §), sananvapaus (PL 12 §) ja elinkeinon hankkimisen vapaus (PL 18 §).⁵³

Perusoikeuskeskustelussa on aina otettava kantaa myös perusoikeuksien sääntö- ja periaate- luontoisuuteen. Viljasen mukaan perusoikeuksien ydinalueelle ominaisena voidaan pitää perusoikeuksien sääntöluonnetta. Perusoikeussäännön voidaan katsoa tarkoittavan, että tällaista perusoikeutta tai pikemminkin sen ydinaluetta ei voida lainkaan rajoittaa.⁵⁴ Tätä ilmentää perusoikeuksien ydinalueen koskemattomuuden ehdoton kieltö, joka saa etusijan mahdollisessa kolliotilanteessa muihin oikeuksiin verrattuna.⁵⁵ Perusoikeuskomitean mietinnössä KM 1992:3 perusoikeusjaottelua on hahmoteltu samoin. Kustakin perusoikeudesta ja perusoikeussäännöksestä on johdettavissa sääntöjen lisäksi perusoikeuden olennaisen sisällön ulkopuolella vaikuttavia perusoikeusperiaatteita.⁵⁶ Nimenomaan perusoikeuksien periaatetason sisältö on vaikuttanut urheiluun, sillä perusoikeuksien ala on vuosien saatossa laajentunut myös sanamuodon mukaisen tulkinnan ulkopuolelle.⁵⁷

2.3 *Perusoikeuksien soveltamisedellytykset*

Perusoikeussääntelyn lähtökohtana on ollut yksilön suojaaminen valtiovallan puuttumiselta tämän vapauspiiriin, ei niinkään toisilta yksityisiltä oikeussubjekteilta. Tämän vuoksi perusoikeuksien ulottamista yksityisten toimijoiden välisiin suhteisiin ei ole katsottu yhteensopivaksi

---

⁵² Hallberg 1999, s. 32, Karapuu 1999, s. 69–72, KM 1992:3, s. 111.

⁵³ Ks. kuitenkin HE 309/1993 vp, s. 17–18, alun perin perusoikeus uudistuksen esitöissä PL 18 §:n oikeutta ei katsottu vapausoikeudeksi. Vrt. KM 1992:3, s. 90, jossa toimeentulon hankkimisen vapaus katsottiin vapausoikeudeksi.

⁵⁴ Viljanen 2001, s. 230–231. Perusoikeuksien normiluokittelusta tarkemmin esimerkiksi Scheinin 1991, s. 36–37.

⁵⁵ Viljanen 2001, s. 231.

⁵⁶ KM 1992:3, s. 139 ja 383, Viljanen 2001, s. 232.

⁵⁷ Ks. esimerkiksi Siltala 2003, s. 572–573.

vapausoikeuksien luonteen kanssa.⁵⁸ Toisaalta näkökulma ei ota huomioon, että kaikki perusoikeusloukkaukset yksityisten välillä toteutuvat valtion rakentaman yhteiskunnan piirissä. Tämän vuoksi julkiselle vallalle on mahdollista asettaa PL 22 §:n mukainen velvollisuus turvata perusoikeuksien toteutuminen myös yksityisten välillä. Velvollisuuden voidaan katsoa erityisen korostuneeksi tilanteissa, joissa osapuolten tasavertaisuus ei toteudu.⁵⁹ Urheilussa ja sitä koskevissa sopimuksissa tämän velvollisuuden voidaan katsoa soveltuvan perustellusti, sillä urheilu on vieläkin löyhästi säänneltyä toimintaa, jossa osapuolet ovat käytännössä erittäin harvoin tasavertaisia.

Vaikka perusoikeuksien ensisijainen soveltamisala on säännösten suora sovellettavuus julkisen vallan suhteen, on korkein oikeus antanut kaksi urheilua koskevaa ratkaisua toimijan oikeudesta päästä tuomioistuimeen urheilun kurinpitotoimien kumoamista koskevassa asiassa.⁶⁰ Kumpaa-kin ratkaisua on perusteltu varsin perusoikeusmyönteisesti, minkä vuoksi niiden sovellettavuus urheilussa myös horisontaalisesti on saanut institutionaalista tukea.

Suoralla soveltamisella eli vertikaalisella soveltamisella on kolme ulottuvuutta. Tuomioistuinten, viranomaisten ja lainsäätäjän tulee kunnioittaa perusoikeuksia ja niitä koskevia säännöksiä. Lisäksi perusoikeudet saavat lisäsuojaa perusoikeuksien mukaisesta laintulkintavelvollisuudesta, jota edellä esitetyt korkeimman oikeuden ratkaisut osoittavat.⁶¹ Perusoikeuksien periaateulottuvuus vaikuttaa lisäksi siihen, ettei julkisen vallan pidättäytyminen yksilöiden perusoikeuksiin puuttumisesta ole kuitenkaan riittävää, vaan julkisella vallalla on velvollisuus lisäksi aktiivisesti suojata perusoikeuksien toteutumista horisontaalisilta tahoilta tulevia loukkauksia tai puuttumisia vastaan.⁶²

Julkisen vallan turvaamisvelvollisuutta on käsitelty oikeuskirjallisuudessa varsin runsaasti. Urheilun näkökulmasta etenkin institutionaalisten edellytysten luominen perusoikeuksien toteutumiselle on merkittävää. Urheilun oikeusturvalautakunnan ratkaisukäytäntö osaltaan edustaa juuri turvaamisvelvollisuutta institutionaalisesta näkökulmasta, sillä oikeusturvalautakunnan rahoituksesta vastaa Suomen Olympiakomitea ry, joka puolestaan saa määrärahasa opetus- ja

---

⁵⁸ Viljanen 1988, s. 274. Ks. myös Saraviita 1998, s. 86–87.

⁵⁹ Viljanen 1988, s. 274–275, Nisula 2003, s. 11.

⁶⁰ KKO 1998:122 ja KKO 1998:143.

⁶¹ Oikeuskirjallisuudessa on paljon pohdittu, mitä tarkoitetaan perusoikeusmyönteisellä laintulkinnalla. Keskustelusta ja pohdinnasta ks. esimerkiksi Saraviita 1998, erityisesti s. 116–120 ja Länsineva 2002, s. 75–76.

⁶² Ks. Länsineva 2002, s. 99.

kulttuuriministeriöltä. Oikeusturvalautakunta antaa urheilijoille ja muille urheilun piirissä toimiville oikeussuojakeinon muun muassa mahdollisia perusoikeusluokkauksia vastaan.

2.4 *Perusoikeuksien sovellettavuus urheiluun*

Modernissa perusoikeusajattelussa ei ole kategorisesti eroteltu yksilöiden tai oikeushenkilöiden nauttimaan perusoikeussuojaa. Urheilujärjestöt toisin sanoen kuuluvat suoraan perusoikeussuojan piiriin, eikä suojan sovellettavuutta tarvitse perustella järjestön toiminnan yksilövaikutusten kautta.⁶³ Yksilön urheilemalla harjoittama elinkeinotoiminta ja elinkeinovapauden käyttäminen voidaan sijoittaa varsin lähelle suojan ydinaluetta.⁶⁴ Oikeushenkilöllä kuten seuralla tai ammattilaisjoukkueella tilanne on jokseenkin toinen, sillä joukkueen tai seuran taloudelliset toimintamahdollisuudet eivät edellytä julkiselta vallalta yhtä merkittävää perusoikeuksien turvaamista.⁶⁵ Lisäksi seuran tai joukkueen taloudellinen toiminta ei useinkaan ole yhtä riippuvaista yksittäisistä henkilöistä ja heidän mahdollisista rajoituksista, kun taas yksilölle juuri häneen kohdistuvat rajoitukset usein tarkoittavat koko perusoikeuden rajoittumista. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että oikeushenkilöt eivät olisi perusoikeuksien soveltamispiirissä, vaan lähinnä sitä, että perusoikeuksien suojan taso voi vaihdella riippuen siitä, minkä oikeussubjektin oikeuksista on kyse, ja kuinka merkittävästi tämä vaikuttaa yksilöön.⁶⁶

Lisäksi osa perusoikeussäännöksistä ovat sanamuodoltaan täsmällisemmin kirjoitettu siten, että niihin voidaan tukeutua jo suoraan itsenäisinä ratkaisuperusteina yksittäisissä päätöksissä. Ehdottomien kieltojen⁶⁷ lisäksi monet muutkin perusoikeussäännökset on kirjoitettu yksilöllisen oikeuden perustavaan muotoon siten, että oikeussubjekti voi perustaa oikeudellisia vaatimuksia kyseiseen säännökseen sellaisenaan.⁶⁸ Toisaalta myös avoimemmin muotoillut yleislausekkeelliset säännökset, jotka ensisijaisesti tulevat vertikaalisissa suhteissa sovellettavaksi, voivat saada tärkeän merkityksen yksittäistapauksissa.⁶⁹

---

⁶³ Ks. Länsineva 2002, s. 108–111.

⁶⁴ Ks. tältä osin Länsineva 2002, s. 196.

⁶⁵ Ks. Länsineva 2002, s. 106.

⁶⁶ Ks. Länsineva 2002, s. 112 ja Länsineva 2012, s. 44.

⁶⁷ Esimerkiksi PL 6 §:n syrjinnän kieltö.

⁶⁸ Esimerkiksi PL 21 §:n oikeusturva.

⁶⁹ Länsineva 2002, s. 76.

Edellä kuvatulla tavalla suuri osa urheilijoiden kannalta merkityksellisistä perusoikeuksista ovat vapausoikeuksia, kuten koskemattomuus (PL 7§), yksityisyyden suoja (PL 10 §), sananvapaus (PL 12 §) ja elinkeinon hankkimisen vapaus (PL 18 §). Perinteisesti on katsottu, että vapausoikeudet ovat suoraan sovellettavia niiden täsmällisyyden ja yksilölähtöisen näkökulman vuoksi.⁷⁰ Lähtökohtaisesti perusoikeudet ovat suoraan sovellettavissa myös urheilutoimintaan. Perusoikeudet ovat nimensä mukaisesti muun oikeusjärjestyksen perustana olevia oikeudellisesti vahvistettuja arvoja, joten suoraa soveltamista ratkaisukäytännössä voidaan pitää jokseenkin poikkeuksellisenä. Tästä huolimatta niiden merkitystä säännösten tulkintaa ja esimerkiksi kurinpidollista ratkaisukäytäntöä ohjaavana periaatetasoisena instrumenttina voidaan pitää merkittävänä.⁷¹

2.5 Perusoikeudet horisontaalisuhteissa

Perustuslaissa ei ole eroteltu tai säännelty perusoikeuksien vaikutuksista erilaisissa suhteissa. Perusoikeuksien vaikutukset eivät kuitenkaan rajoitu ainoastaan vertikaaliseen julkisen vallan ja yksilön väliseen suhteeseen, vaikka sitä voidaan pitää pääasiallisena soveltamisalana kuten edellä on esitetty. Perusoikeudet voivat vaikuttaa lisäksi horisontaalisesti yksityisten toimijoiden välisissä suhteissa (*Drittwirkung*-vaikutus). Tätä horisontaalivaikutusta on tutkittu varsin runsaasti.⁷² Urheiluoikeudessa horisontaalisuhteen ulottuvuudella on merkitystä etenkin urheilun autonomian kannalta.

Horisontaalivaikutus osaltaan ilmentää vastavuoroisuusperiaatetta: jos yksilö tai muu toimija hyväksyy perusoikeuksiensa oikeuttavan häntä toista tahoa kohtaan, hyväksyy hän samalla, että toisen tahon perusoikeudet saattavat velvoittaa häntä.⁷³ Hallituksen esityksen mukaan perusoikeudet ilmentävät yhteiskunnan tärkeitä perustavanlaatuisia arvoja, minkä vuoksi ei voida pitää riittävänä vain oikeuksien vertikaalivaikutusta, vaan niiden tulee säteillä koko yhteiskuntaan.⁷⁴ Ilman horisontaalivaikutusta perusoikeuksien merkitys saattaisi siis jäädä joissain tilanteissa latentiksi tai puutteelliseksi.

⁷⁰ Ks. esimerkiksi Halila – Norros 2017, s. 161–162.

⁷¹ Ks. esimerkiksi Halila – Norros 2017, s. 165. Ks. myös KM 1992:3 s. 130.

⁷² Ks. esimerkiksi HE 309/1993 vp s. 29, Länsineva 2002, s. 59, Eskuri 2005, s. 23, Norr 2019, s. 364.

⁷³ Ks. Pöyhönen 2000, s. 72–78 ja Viljanen 1999, s. 154.

⁷⁴ HE 309/1993 vp, s. 29, Norr 2019, s. 364. Viljanen 1988, s. 279. Viljasen mukaan Suomessa ei vielä 1988 ollut riittäviä valmiuksia *Drittwirkung*-kysymyksen ratkaisemiseen, sillä tärkeä esikysymys perustuslain suorasta soveltamista tuomioistuimissa ja muissa viranomaisissa oli vielä ratkaisematta.

Urheilun arvoja ei ole sellaisenaan ilmaistu lainsäädännössä eikä niitä voida pitää kiistattomasti yhteiskunnan perusarvojen ydinalueeseen kuuluvina.⁷⁵ Urheilu perustuu laajasti yhdistysautonomiaan, itsesääntelyyn ja perusoikeuksiin, joten voidaan mielestäni perustellusti katsoa, että perusoikeuksien ja erityisesti horisontaalivaikutuksen merkitys urheilun toimintaympäristössä on jokseenkin merkittävä.⁷⁶ Horisontaalivaikutuksen merkitys korostuu juuri urheilun sopimus-toiminnassa ja kurinpidossa, jossa oikeussuhteen osapuolet ovat useimmiten varsin merkittävässä epätasapainossa.⁷⁷ Merkitys painottuu korostuneesti niissä tilanteissa ja sellaisissa oikeussuhteissa, joissa heikommalla osapuolella eli käytännössä urheilijalla ei ole tosiasiallista mahdollisuutta kieltäytyä tai mahdollisuutta neuvotella.⁷⁸

Koska lajiliitot pystyvät urheilun pyramidimallin ja määräävän asemansa vuoksi erinäisin sopimuksin tai sopimusketjutuksin puuttumaan tarvittaessa urheilijan oikeusasemaan ja perusoikeuksiin, voidaan tätä horisontaalivaikutusta urheilussa pitää näkemykseni mukaan varsin voimakkaana.⁷⁹ PL 21 §:n oikeusturva voi täsmällisyytensä vuoksi tulla suoraan sovellettavaksi, mutta horisontaalivaikutusta sillä ei kuitenkaan ole.⁸⁰ Toisaalta juuri urheilun oikeusturvalautakuntaa tulee mielestäni pitää osin tällaisena lain tarkoittamana riippumattomana lainkäyttöelimenä, vaikka lautakunta ei käsittele kaikkia urheiluun liittyviä riitatilanteita ja moniin urheiluriitoihin ei lakeja suoraan sovelleta.⁸¹ Perustan näkökulmani siihen, ettei kaikkia urheiluriitoja ole mahdollista käsitellä yleisissä tuomioistuimissa urheilun autonomian ja erityispiirteiden vuoksi, jolloin urheilijoiden oikeusturvan toteutumisesta vastaa pitkälti oikeusturvalautakunta.

---

⁷⁵ HE 309/1993 vp, s. 1. Hallituksen esityksessä yhteiskunnan perusarvojen ydinalueesta on todettu seuraavaa: ”Hallitusmuotoon ehdotetaan otettavaksi valtiosäännön taustalla olevat perusarvot ilmaiseva säännös ihmisarvon loukkaamattomuuden sekä yksilön vapauden ja oikeuksien turvaamisesta samoin kuin oikeudenmukaisuuden edistämistä yhteiskunnassa. Hallitusmuodon yhdenvertaisuutta koskevaa sääntelyä täydennettäisiin syrjintäkiellolla sekä säännöksillä lasten yhdenvertaisesta kohtelusta ja sukupuolten tasa-arvosta.” Perusarvojen ydinalueena voidaan katsoa siis olevan painavat ja perustavanlaatuiset perusoikeudet, kuten esimerkiksi ihmisarvoa loukkaavan kohtelun kieltö sekä säännös oikeudenmukaisesta oikeudenkäynnistä.

⁷⁶ Vrt. Halila – Norros 2017, s. 165. Perusoikeuksien soveltaminen menettäisi merkitystä laajasti, mikäli osapuolet voisivat riittävästi huolehtia omista eduistaan jo ennen esimerkiksi sopimussuhteen alkamista, ja tällä tavoin suojella yksityisautonomian tavoitteita.

⁷⁷ Länsineva 2002, s. 104. Osittain horisontaalivaikutuksen on perinteisesti katsottu rajoittavan yksityisautonomiaa, vaikka sen takaaminen on perusoikeuksien keskeinen tehtävä.

⁷⁸ Aiheesta esimerkiksi Viljanen 1999, s. 155, Pöyhönen 1988, s. 299. Ks. myös Wilhelmsson 1995, s. 111.

⁷⁹ Vrt. jälleen ristiriitaisesti Halila – Norros 2017, s. 165 verrattuna s. 167. KKO:n ratkaisussa 1998:12 olisi ollut mahdollisuus perustella perusoikeuksien horisontaalivaikutusta osapuolten epätasapainolla, mutta ratkaisu tehtiin urheilun itsesääntelyn ja autonomian hyväksi. Mielenkiintoista olisi pohtia, mihin suuntaan urheilun autonomia olisi muuttunut, jos KKO olisi päätenyt toisenlaisiin ratkaisuihin.

⁸⁰ HE 309/1993 vp, s. 29, Länsineva 2002, s. 75.

⁸¹ Ks. KM 1992:3, s. 29, Timonen 2004, s. 286.

Lautakunnan toiminta välimieslautakuntana täyttää PL 21 §:n edellyttämät puolueettomuuden ja ratkaisujen täytäntöönpanokelpoisuuden vaatimukset.⁸²

Mielenkiintoisena arviointina horisontaalivaikutuksesta voidaan pitää urheilijan ja antidopingtoimijan välistä suhdetta. Urheilijat eivät ole suoraan jäsen- tai sopimussuhteessa dopingtestien suorittajaan, vaan testausoikeus perustuu pääsääntöisesti lajiliiton kilpailusääntöihin tai muihin urheilijaa sitoviin säännöksiin. Dopingtestaus vaikuttaa ja puuttuu kuitenkin olennaisella tavalla urheilijan PL 7 ja 10 §:ien mukaisesti koskemattomuuden ja yksityiselämän suojaan. Suomen Antidopingtoimikunnan (ADT)⁸³ eli nykyisen Suomen urheilun eettisen keskuksen (SUEK) voidaan katsoa käyttävän huomattavaa tosiasiallista valtaa, jolloin edellä esitetty epätasapaino ja kieltäytymismahdollisuuden puute toteutuvat antidopingtoiminnassa, mikä korostaa perusoikeuksien horisontaalivaikutuksen merkitystä.

Urheilun toimintaympäristössä perusoikeuksien horisontaalivaikutus korostuu perusoikeuksista luopumista ja niiden rajoittamista koskevissa tilanteissa. Toisin sanoen voidaan katsoa, että urheilun autonomian kannalta perusoikeuksien soveltaminen nostaa esiin kahdenlaisia haasteita. Ensinnäkin haasteena on arvioida, kuinka laajasti ja missä määrin perusoikeuksista luopumista voidaan pitää vapaaehtoisena ja nimenomaisena. Toiseksi on arvioitava, onko tällaiselle luopumiselle eli urheilijan omalle suostumukselle perusoikeuksien rajoittamiseksi pätevät perusteet rajoitusedellytysten nojalla.⁸⁴ Tiivistetysti ja hieman kärjistäen horisontaalivaikutuksen voidaan katsoa asettavan kysymyksen, voidaanko urheilun toimijoille annettua itse-määräämisoikeutta päättää säännöistään ja toimintatavoistaan lain rajoissa,⁸⁵ ja reilun pelin periaatetta pitää perusoikeuksien rajoittamiseen oikeuttavana hyväksyttävänä objektiivisena perusteena.

---

⁸² Ks. Timonen 2004, s. 293.

⁸³ ADT vaihtoi nimensä SUEK:ksi vuonna 2016. Tutkielmassa kuitenkin käytetään antidopingsäännöstöstä nimeä ADT-säännöstö.

⁸⁴ Ks. Halila – Norros 2017, s. 168, Viljanen 201, s. 125–126. Anttila on aikanaan katsonut, että urheilija antaa konkludenttisen suostumuksen mahdollisiin loukkaustekoihin tai vahinkoseurauksiin jo pelkästään toimintaan osallistumalla, Anttila 1946, s. 149.

⁸⁵ Urheilun autonomian rajojen määrittämiseen ja vaikuttaa olennaisesti myös se, miten voimakkaasti urheilutoimijoiden eli käytännössä seurojen ja lajiliittojen päätökset kohdistuvat yksityisten, kuten urheilijoiden, valmentajien tai toimihenkilöiden, oikeuksiin, Aine 2011b, s. 29.

2.6 *Perusoikeuksista luopumisen ja perusoikeuksien rajoittamisen mahdollisuus*

Urheilussa perusoikeuksien rajoitusperusteena on pitkälti yksilön suostumus, sillä lainsäädännössä ei ole nimenomaista säännöstä perusoikeuksien rajoitusvaltuutuksesta. Toisaalta yhdistys- ja yksityisautonomiaan voidaan katsoa jo sellaisenaan sisältyvän tietynasteinen itsemääräämisoikeus omista perusoikeuksistaan. Suostumuksen ajatuksena on, että yksilöllä on oikeus itse päättää rajoittaako hän perusoikeuksiaan ja missä määrin hän niitä rajoittaa. Perusoikeuksista luopumisen mahdollisuutta tutkittaessa on otettava huomioon perusoikeuden painavuus ja perustavanlaatuisuus.⁸⁶ On toisin sanoen mahdollista, että urheilija tai muu yksilö suostumuksellaan luopuu kokonaan vetoamasta perusoikeuksiensa muodostamaan suojaan. Tällöin ei olisi enää tarvetta selvittää, olisivatko muut perusoikeuksien rajoitusedellytykset olemassa.⁸⁷

Edellä esitetty näkökulma ei ole ongelmaton. Ensinnäkin tulee kysyä, onko yksilöllä oikeutta luopua vapaaehtoisesti perusoikeuksistaan, ja jos on, missä laajuudessa. Toisekseen ongelmalliseksi muodostuu se, milloin suostumus on aidosti vapaaehtoinen, eli milloin suostumusta voidaan ylipäättään pitää pätevänä. Viljasen mukaan on selvää, ettei yksilö voi luopua perusoikeuksistaan kokonaan tai pysyvästi, vaikka perusoikeusjärjestelmämme rakentuukin varsin vahvasti juuri yksilön itsemääräämisoikeuden varaan.⁸⁸

Ongelmalliseksi muodostuukin se, mitä tarkoittaa kokonaan tai pysyvästi luopuminen. Aihe on jokseenkin teoreettinen ja urheiluoikeudellisessa keskustelussa sitä on käsitelty varsin niukasti. Vaikka yksilö ei voi luopua perusoikeuksistaan kokonaan tai pysyvästi, on akateemisessa keskustelussa katsottu, että yksilöllä tulisi olla joidenkin perusoikeuksien kohdalla mahdollisuus itse vapaaehtoisesti rajoittaa oikeuksiaan. Toisaalta esimerkiksi uskonnonvapauden tai henkilökohtaisen vapauden kohdalla on vaikea nähdä vapaaehtoinen luopumismahdollisuus varsinkin tulevaisuuteen epämääräisesti vaikuttavassa tilanteessa ilman yksilölle jätettyä varaumaa peruuttaa suostumus.⁸⁹

Urheiluoikeudellisessa keskustelussa aihetta on arvioitu pitkälti yksityis- ja yhdistysautonomian kautta. Yksityisautonomiaan kuuluvan oikeuden laatia itseään velvoittavia sopimuksia,

---

⁸⁶ Ks. Nisula 2003, s. 27. Esimerkiksi kiduttamisen kiellon osalta voitaneen katsoa, ettei siitä voida luopua missään tilanteessa oikeudenvastaisuuden poistamiseksi. Toisaalta esimerkiksi eutanasia on mahdollista ja sallittua joissain valtioissa.

⁸⁷ Viljanen 2001, s. 107. Ks. rikosoikeudellisessa kirjallisuudessa Nuutila 1997, s. 312–316.

⁸⁸ Viljanen 2001, s. 108.

⁸⁹ Hidén 1971, s. 61–68.

toisin sanoen yksilön sopimusvapauden, on katsottu suojaavan sellaisenaan yksilön henkilökohtaista vapautta.⁹⁰ Koska urheilussa on monia erityyppisiä sopimuksia, joilla on suuri merkitys yksilölle, on sopimusvapauden katsottu mahdollistavan yksilön vapaaehtoiset perusoikeuksien rajoitukset tai niistä luopumiset. Ideaalitulanteessa yksilön itsemääräämisoikeutta suojelevat perusoikeudet suojaavat myös urheiluorganisaatioita. Käytännössä kuitenkin yksilön vaikutusmahdollisuudet omien perusoikeuksiensa rajoittamiseen, ja täten yksityisautonomian rajoittamattomaan hyödyntämiseen, ovat jokseenkin rajalliset.

Vertailukohtaa on mahdollista hakea rikosoikeudellisesta tulkinnasta loukatun suostumuksen ja sen rajojen osalta. Nuutila on katsonut, ettei suostumusta ole mahdollista pätevästi ulottaa tekoon, jonka mahdolliset vahinkoseuraukset ovat vakavia ja korvaamattomia.⁹¹ Suostumusta tulisi siis tulkita eri perusoikeuksien rajoitusperusteena eri tavoin. Vapaaehtoista luopumista voitaisiin pitää kaikkein luontevampana silloin, kun sillä rajoitettaisiin yksilön henkilökohtaista autonomiaa.⁹²

Suostumuksen eli yksilön perusoikeuksiensa *vapaaehtoisesta* luopumisesta annetun ilmaisun ajalliselle ulottuvuudelle on myös asettava rajoituksia – suostumus ei voi olla peruuttamaton. Toinen kysymys liittyy suostumukselle asetettaviin vaatimuksiin. Esimerkiksi rikosoikeudessa edellytetään vapaaehtoisuutta, etukäteisyyttä ja riittävää täsmällisyyttä, jotta suostumus poistaisi oikeudenvastaisuuden. Näiden lisäksi suostujan on oltava henkisesti terve ja riittävän kypsä, jotta hänen voidaan olettaa ymmärtävän suostumuksensa sisältö ja merkitys.⁹³ Voidaan siis todeta, että yksilön mahdollisuus rajoittaa perusoikeuksiaan tai käyttää sopimusvapauttaan on rajoitettua.

2.7 *Urheilun erityispiirteistä sopimusoikeudessa*

Urheilijan vapausoikeuksien käyttämistä rajoittaa myös erinäiset sopimukset urheilun piirissä toimivien tahojen kanssa. Suuri osa näistä sopimuksista solmitaan urheilijan ja häntä vahvemman osapuolen, kuten seuran tai lajiliiton välillä. Vaikka lähtökohtaisesti sopimussuhteet ovat tasavertaisia juuri sopimusneuvottelujen vuoksi, ei urheilusopimuksia voida pitää sellaisenaan

---

⁹⁰ Ks. Eskurin kannanotto yksityisautonomian merkityksestä Eskuri 2005, s. 14. Varallisuus oikeuksien osalta keskustelusta Länsineva 2002, s. 182–183.

⁹¹ Ks. Nuutila 1997, s. 313–314. Historiallisesti aihetta on käsitelty jo Anttila 1946, *passim*.

⁹² Viljanen 2001, s. 109.

⁹³ Viljanen 2001, s. 107–108, Nuutila 1997, s. 314–315

tasapuolisina, jolloin heikomman suojaa ja sen soveltuvuutta tulee mielestäni arvioida. Heikomman osapuolen vaikutusmahdollisuudet ovat urheilussa usein varsin vähäiset, sillä enemmistö sopimuksista tehdään erinäisin vakioehdoin tai vakiosopimus pohjille.⁹⁴ Urheilun sopimusoikeudessa perusoikeuksien ja kurinpidon näkökulmasta etenkin sopimusten ketjuttaminen ja kurinpitoon sitouttaminen on merkittävässä osassa. Sitouttamista käsitellään tutkielmassa laajemmin luvussa 4.3.

Sopimustoiminnan tasapuolisuutta arvioitaessa voidaan todeta, että urheilua on pidetty aikojen alusta varsin yhteisöllisenä toimintana, minkä vuoksi on mahdollista argumentoida, että urheiluoikeuden sisäisenä näkökulmana on jokseenkin Karhun (ent. Pöyhönen) varallisuus oikeudellisessa kirjallisuudessa esittelemä *yhteisöllinen oikeudenmukaisuus*.⁹⁵ Karhun varallisuus oikeudellisessa kirjallisuudessa esittämä varallisuus oikeuden sisäinen näkökulma, painottaa varallisuus oikeudellisen normiston perusoikeusmyönteistä systematisointia, jolloin (varallisuus) oikeudellisten käytäntöjen oikeudenmukaisuuden kriteerit saadaan perusoikeusjärjestelmästä.⁹⁶ Tämän näkökulman voidaan katsoa soveltuvan myös urheilun itsesääntelyyn ja urheilutoimintaan yleisesti, jolloin erilaisten urheilussa vakiintuneiden käytäntöjen oikeudenmukaisuuden arviointi pohjautuisi juuri perusoikeuksiin ja niiden asettamiin arviointikriteereihin.

Esimerkinomaisesti voidaan kiinnittää huomioita välityssopimuksen solmimista koskeviin heikomman osapuolen selvittämis- ja harkintamahdollisuuksiin. Käytännössä jokaisessa urheilulajissa välityslausekkeet ovat enemmän tai vähemmän vakioehtoisina, jolloin on pohdittava, kuinka laajasti ja millä tavoin heikompi, useimmiten urheilija, on voinut vaikuttaa välityslausekkeen sisältöön ja sisällyttämiseen sopimuksen osaksi.⁹⁷ Koska välityslauseke nykyisillään sisältyy varsin tyypillisesti vahvempana osapuolena olevan urheilujärjestön tai lajiliiton laatimaan vakiosopimusmalliin tai -pohjaan, jolloin yksilölle jää useimmiten vain mahdollisuus hy-

---

⁹⁴ Toisaalta esimerkiksi jääkiekossa Suomen Jääkiekkoliijat ry neuvottelee yleissopimukset pelaajien ja Liigan sekä pelaajien ja Mestiksen välillä. Ks. kohtuuttomien vakiosopimusehtojen mahdollisesta sovitelusta Wilhelmsson 1995, s. 115–116.

⁹⁵ Termistä varallisuus oikeudessa Pöyhönen 2000, s. 69.

⁹⁶ Pöyhönen 2000, s. 69. Länsineva on todennut, että perusoikeusjärjestelmä suojaaa vapautta ja itsemääräämisoikeutta eri ulottuvuuksineen jokaiselle yksilölle yhtäläisesti kuuluvina oikeuksina, Länsineva 2012, s. 44.

⁹⁷ Korkein oikeus tarkasteli ratkaisussaan KKO 2003:60 välityslauseketta eksplisiittisesti vähävaraisen elinkeinonharjoittajan PL 21 §:n oikeusturvaperusoikeuden näkökulmasta ja sovitteli tämän ja suuremman osakeyhtiön väliseen sopimukseen sisältyneen välityslausekkeen jättäen välimieslausekkeen huomioon ottamatta. KKO:n välitön perusoikeusnäkökulma konkretisoi PL 21 §:n oikeuden saatavuutta koskevan argumentin ja sen taustalla vaikuttavien arvo- ja tavoitekysymysten oikeudellista merkitystä tapauksen olosuhteissa. Norr 2019, s. 377.

väksyä tai hylätä sopimus, on heikomman osapuolen liikkumavaraa pidettävä tosiasiallisena. Urheilun varsin keskittynyt markkina- ja pyramidirakenne lisäävät perusteita etenkin juuri välityslausekkeen sovittelulle tai jopa huomioimatta jättämiselle.⁹⁸

Merkityksellisenä tulisi myös pitää sitä, minkälaista juridista asiantuntemusta yksilöllä on käytettävissä hänen arvioidessa lausekkeen merkitystä ja vaihtoehtoisia riidanratkaisutapoja.⁹⁹ Esimerkiksi tilanne, jossa sopimus annettaisiin urheilijan allekirjoitettavaksi ensimmäisen arvokisaottelun, -lähdön tai -tapahtuman aamuna, saattaisi olla riittävä peruste sopimusehdon sovittelemiseksi tai kohtuullistamiseksi.¹⁰⁰ Yleisemminkin tulee huomioida, että urheilijoiden ja muiden toimijoiden selvittämis- ja harkintamahdollisuudet vaihtelevat käytännössä laajastikin tapauskohtaisesti, mitä ei voida sivuuttaa sellaisenaan oikeudellisessa harkinnassa. Näin ollen tulisikin lähtökohtaisesti katsoa, että varsinkin ammattimaisen toiminnan ulkopuolella urheilijoiden ja muiden toimijoiden resurssit ovat useimmiten varsin rajalliset.¹⁰¹ Oikeudellisia päätelmiä ei tulisi tehdä ainoastaan muodollisten suojaroolien perusteella, vaan huomiota tulisi kiinnittää tapauskohtaisesti suojan tarpeeseen välityslausekkeen soveltamisen yhteydessä.¹⁰²

On siis jokseenkin mahdollista argumentoida, ettei ensimmäistä ammattilaissopimustaan allekirjoittavalla 15-vuotiaalla jalkapalloilijalla, jääkiekkoilijalla, tennispelaajalla tai muulla lupauksella ole saman tasoisia selvittämis- ja harkintamahdollisuuksia kuin kokeneella ammattilaisurheilijalla.¹⁰³ Toisaalta esimerkiksi pelaaja-agenttien tehtävänä on yleisesti juuri tällaisten seikkojen selvittäminen, mutta myös sopimuksen ulkoiset tekijät, kuten allekirjoittamistilanteen äkillisyys, tulisi tarvittaessa huomioida.¹⁰⁴ Nykyään seurojen ja pelaajayhdistysten neuvo-

---

⁹⁸ Ks. KKO 2003:60, vertaa erityisesti hovioikeuden ja korkeimman oikeuden perusteluista ilmenevä erilainen suhtautuminen PL 21 §:n *access to justice* -periaatteen merkitykseen ja toteutumiseen. KKO:n perustelut havainnollistavat yhä selvemmin, miksi sopimuksen osapuolille on annettava oikeus yleiseen tuomioistuinprosessiin, kun sopimuksella sovittuun vaihtoehtoiseen riidanratkaisumenettelyyn turvautuminen ei ole tosiasiallisesti mahdollista, eikä osapuoli tällöin saisi asiaansa oikeudenmukaisesti ratkaistua ilman välimiesmenettelyä edullisempaa yleistä tuomioistuin käsittelyä. Ks. myös Wilhelmsson 2005, s. 420, Norr 2019, s. 377.

⁹⁹ Aine 2017b, s. 637.

¹⁰⁰ Ks. esimerkiksi sopimussakon osalta Wilhelmsson 1995, s. 141–142.

¹⁰¹ Ks. Aine 2017b, s. 637, Viljanen 2001, s. 110–112 laitoshoidossa olevan henkilön vaikutusmahdollisuuksista ja suostumuksesta. Viljasen näkemys on mahdollista osin tuoda myös urheilu-oikeuteen, sillä varsin usein urheilijan on pakko hyväksyä sopimus sellaisenaan tai hän ei saa osallistua ammattinsa harjoittamiseen.

¹⁰² Aine 2017b, s. 637. Ks. myös Pöyhönen 2000, s. 88 ja 95 tyyppikohtuuttomuudesta.

¹⁰³ Ämmälä on todennut, ettei puutteellinen ammattitaito *sinänsä* saa aikaan osapuolten epätasa-arvoista asemaa, mutta puutteellinen juridinen tietämys saattaa aiheuttaa epätasapainon osapuolten välille, Ämmälä 1995, s. 247.

¹⁰⁴ Huippu-urheilijoilla on lähes poikkeuksetta agentti, jotka on erikoistunut nimenomaan pelaaja- ja urheilijaso-
pimusten hoitamiseen, joten asiantuntemuksessa ei yleensä ole näissä tilanteissa merkittävää eroa urheilijan ja

tellessa yleissopimuksista edellä esitetyn kaltaiset tilanteet eivät useimmiten muodosta ongelmia pelaajasopimuksissa, mutta muissa sopimuksissa kuten manageri- tai sponsorisopimuksissa ongelmaa voidaan pitää yhä ajankohtaisena.¹⁰⁵ Joka tapauksessa urheilija, vaikka tämä olisikin supertähti, on lähtökohtaisesti aina sopimuksessaan vakioehtojen sitomana heikomman osapuolen asemassa, jolloin heikomman suojan periaate tulisi huomioida.

Mikäli sopimussuhteessa suojataan heikompaa sopijapuolta, kuten urheilijaa lajiliittoa vastaan, tarkoittaa tämä kuitenkin samanaikaisesti sopimusvapauden ja yksityisautonomian heikentämistä. Heikomman suoja ei ole määritelty tyhjentävästi lainsäädännössä, eikä sitä voida yhdistää oikeustoimikelvottomuuteen. Heikompaa suojataan erityisesti kuluttajansuojalaissa (38/1978) ja työsopimuslaissa (55/2001). Lehtinen on esittänyt, että heikompaa suojattaisiin vain, mikäli hän olisi tehnyt parhaansa, mutta heikkoutensa vuoksi hän ei ole pystynyt huomaamaan tai korjaamaan sopimussuhteessa olevaa virhettä.¹⁰⁶ Kuluttajansuojalaissa presumptio on päinvastainen Lehtisen esittämään, eli heikomman osapuolen, kuluttajan, puolella. Heikomman suoja voi siis toteutua jo laissa sääntönä tai yksittäistapauksessa periaatteena.

Heikomman suoja useimmiten rajoittaa sopimusosapuolten lojaliteettiperiaatetta, jolloin tulee arvioida periaatekollisiota.¹⁰⁷ Osapuolten asemaa tulee täten arvioida tapauskohtaisesti, jotta osapuolten luottamuksensuojaa sovittuun ei heikennetä enempää kuin on tarpeen heikomman suojaamiseksi. Arvioissa tulee näin ollen samalla ottaa huomioon muiden ohessa suhteellisuusperiaate ja sen asettamat edellytykset – mitä pidemmälle tilanteessa joudutaan puuttumaan sovittuun tai rajoittamaan sopimusvapautta, sitä tärkeämpää puuttumisen on oltava toisen osapuolen oikeuksien suojaamiselle.

---

seuran välillä. Sen sijaan alemmilla sarjatasoilla tai nuorten ollessa kyseessä asiantuntemuksessa saattaa olla suuriakin eroja seuran hyväksi.

¹⁰⁵ Urheilijan oikeudesta omaan nimeensä ja kuvaansa sekä niiden luvattomasta käytöstä markkinoinnissa varsin kattavasti Autio 2017 ja Oesch 2011. Ks. sponsoritoiminnan ongelmista lisäksi mm. Halila – Hemmo 2008, s. 297–298. Sponsorisopimusten osalta on huomioitava, että ne ovat edesauttaneet urheilun kaupallistumista ja siten oikeudellistumista, mutta samalla turvanneet urheiluliikkeen säilymisen takaamalla monelle urheilun toimijalle mahdollisuuden harrasteurheilun harjoittamiseen halvempien kausi- tai jäsenmaksujen muodossa.

¹⁰⁶ Ks. Lehtinen 1995, s. 140. Vrt. kuitenkin osittain samassa teoksessa perustellusti Ämmälä 1995, s. 244. Esimerkiksi KSL 12:1d §:n nojalla välityslauseke elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisessä sopimuksessa ei sido kuluttajaa.

¹⁰⁷ Ks. Pöyhönen 1988, s. 24–25, Ämmälä 1995, s. 264 siinä mainittuine alaviitteineen.

Heikomman suoja ei ole säännönmukaisesti sovellettavissa urheilun sopimuksiin, mutta esimerkiksi vakioehtojen kohtuusarvioinnissa se saattaa vaikuttaa.¹⁰⁸ Vakioehtopohjaisten sopimusten kohdalla urheilijan vaikutusmahdollisuudet ovat käytännössä mitättömät, minkä vuoksi erityisesti ankarien sopimusehtojen kohtuullisuutta tulisi arvioida tahdonilmaisun vilpittömyyden ja aidon vaikutusmahdollisuuden osalta. Lähtökohtaisesti tasavertaisten sopijapuolten välisissä neuvotteluissa heikomman suoja ei tule sovellettavaksi, mutta urheilussa, jonka perustana on yhä yhteisöllisyys, tulee kohtuullisuutta painottaa enemmän kuin tavallisessa yritystoiminnassa.¹⁰⁹

Urheilun sopimuksissa yhteisölliset ja yleiset itsesääntelyn alaan kuuluvat käytännöt, kuten lajiliittojen muodostamat mallisopimukset ovat selkeä pääsääntö. Kohtuusarviointia on urheilussa toteutettu urheilun oikeusturvalautakunnassa kurinpidon osalta jokseenkin kattavasti.¹¹⁰ Puhtaasti taloudellisiin sopimuksiin, kuten sponsorisopimuksiin heikomman suojan soveltaminen on kuitenkin haastavaa, vaikka välillinen vaikutus urheilijan tai seuran mahdollisuuksiin osallistua toimintaan saattaa merkittävästi riippua sponsorituloista. Lähtökohtaisesti kuitenkin puhtaasti taloudellisten sopimusten kohdalla urheilijalla on paremmat mahdollisuudet neuvotella sopimusehdoista kuin esimerkiksi maajoukkuesopimuksissa.

Heikomman suojan merkitys korostuu urheilussa juuri urheilun erityspiirteiden vuoksi – toimijat ovat poikkeuksellisen riippuvaisia toistensa suorituksista, saavutuksista ja sitoumuksista. Tämä osaltaan edellyttää mahdollisissa riitatilanteissa reilua menettelyä, kohtuullista tai sovinnollista seuraamusta ja useimmissa tilanteissa luottamuksen jatkumista eli eräänlaista varallisuus oikeudellista perusoikeusmyönteistä riidanratkaisua.¹¹¹ Urheilutoimijoiden vastavuoroisuus ja usein korvaamattomuus, sillä esimerkiksi urheilija ei voi vaihtaa lajiliittoaan halutessaan, osaltaan edellyttävät perusoikeuksien huomioimista suhteellisuus- ja yhdenvertaisuusperiaatteen kautta.

Vastavuoroisuus-, suhteellisuus- ja yhdenvertaisuusperiaatteet sitovat urheilijan ja lajiliiton tai urheilijan ja seuran toisiinsa myös riitatilanteissa niin kurinpidon kuin sopimussanktioidenkin

---

¹⁰⁸ Lehtinen 1995, s. 138 ja 144, Ämmälä 1995, s. 244.

¹⁰⁹ Vrt. varsin kriittisesti sosiaaliseen siviilioikeuteen suhtautuva Lehtinen 1995, s. 133–134.

¹¹⁰ Ks. esimerkiksi ratkaisut UOL 10/2018, UOL 15/2019 ja UOL 2/2012.

¹¹¹ Ks. perusoikeuksien oikeudellis-eettisestä horisontista ja perusoikeusmyönteisestä yhteisöllisestä oikeudenmukaisuudesta Pöyhönen 2000, s. 70 ja 135.

kohdalla. Näin ollen molempien toimijoiden oikeudet ja velvollisuudet toteutuvat samanaikaisesti mutta vastakkaisin tavoin.¹¹² Mikäli urheilija on sitoutunut olemaan osa joukkuetta, mutta laiminlyö esimerkiksi kilpailuun saapumisen, on joukkueella oikeus sanktioida häntä mikäli sellaisesta on sovittu. Samanaikaisesti urheilijalla on oikeus saada joukkueelta tai seuralta korvaus osallistumisestaan.

Wilhelmsson on esittänyt, että kohtuusperiaatteen tulisi olla sopimussuhteissa *prima facie* -asemassa pääsääntönä, ei niinkään poikkeuksellisten ongelmien korjauskeino.¹¹³ Urheilussa tämän sosiaalisen sopimusoikeuden voitaisiin katsoa tarkoittavan edellä esitettyä yhteisöllistä oikeudenmukaisuutta, jonka perustalle urheilu on rakentunut alusta saakka. Perusoikeudet ovat vahvistaneet urheilun autonomiaa kaupallistumisen ja ammattilaistumisen läpi, minkä vuoksi urheilua koskeva lainsäädäntö on edelleen vähäistä. Näitä lailla sääntelemättömän tilan aiheuttamia aukkoja on täytettävä erilaisin perusoikeus- ja sopimusoikeudellisten periaatteiden ja konstruktioiden avulla.

Käytännössä tämä oikeussääntöjen täydentäminen periaatteiden ja konstruktioiden avulla ilmaisee osaltaan Karhun yhteisöllistä oikeudenmukaisuutta, jossa käytäntöjen oikeudenmukaisuuskriteerit saadaan ja toteutetaan perusoikeusjärjestelmän avulla. Samalla esimerkiksi suhteellisuusperiaate edellyttää, että sopimussuhteissa ja etenkin sopimusehtojen tulkinnassa ja mahdollisessa sovittelussa ja kohtuullistamisessa tulee huomioida se, mitä pitemmälle ratkaisussa joudutaan puuttumaan tai rajoittamaan yhden perusoikeuden toteutumista, sitä tärkeämpää kyseisen ratkaisun tekemisen on oltava toisen perusoikeuden toteutumiselle.¹¹⁴

Perusoikeusjärjestelmä ja siihen kiinteästi liittyvät perustavanlaatuiset periaatteet osaltaan korostavat ja edesauttavat varallisuus oikeudellisen kollektiivisen hyvän, *toimivien markkinoiden*, asemaa ja toteutumista.¹¹⁵ Urheiluun liittyvässä sopimustoiminnassa epätasapainoisten osapuolten välisten markkinoiden toimivuus on elinehto urheilun kaupallistumiselle ja toimijoiden oikeusturvan toteutumiselle. Karhu on todennut, että ilman toimivia markkinoita monien varallisuus oikeudellisten perusoikeuksien toteuttamismahdollisuudet heikkenisivät olennaisesti.¹¹⁶

---

¹¹² Aiheesta Pöyhönen 2000, s. 74. Ks. myös Halila – Hemmo 2008, s. 291.

¹¹³ Wilhelmsson 1995, s. 28.

¹¹⁴ Ks. Pöyhönen 2000, s. 76.

¹¹⁵ Pöyhönen 2000, s. 83. Karhu on katsonut toimivien markkinoiden olevan perusoikeus. Ks. kritiikistä Karhun käsityksestä Lämsineva 2012, s. 52–53.

¹¹⁶ Pöyhönen 2000, s. 83. Ks. myös erityisesti Karhun näkemys varautumisperiaatteen asettamasta velvollisuudesta suhteuttaa kyseisen periaatteen mukaiset velvollisuudet koko perusoikeusjärjestelmään, jotta ne eivät liikaa rajoita yleistä toimintavapautta, Pöyhönen 2000, s. 111.

Karhun vaatimus toimivista markkinoista voidaan katsoakseni siirtää jokseenkin sellaisenaan urheilu oikeuteen, jolloin ilman toimivia markkinoita tai asianmukaisesti toimivia urheilukilpailuja, olisi lähes mahdotonta ylläpitää nykymuotoista varsin kaupallistunutta urheilujärjestelmää. Käytännössä puhtaasti urheilu oikeudellisina tärkeinä yhteisöllisinä ”perushyvinä” voidaan pitää Aineen esittämiä urheilu oikeuden kantavia periaatteita, mutta ei suoraan Karhun varallisuus oikeuden perushyvinä kuvaamia toimivia markkinoita.¹¹⁷ Aineen esittämiä urheilu oikeuden kantavia periaatteita ovat vapausperiaate, reilun pelin periaate ja urheilukilpailujen sujuvuusperiaate.¹¹⁸ Urheilussa sopimus oikeudellisten periaatteiden voidaan mielestäni täten katsoa korostuvan tilanteissa, joissa perusoikeuksien ja siten myös urheilun autonomian merkitys korostuu.

3 URHEILUN JA PERUSOIKEUKSIEN YHTEENSOVITTAMINEN

3.1 Yleistä

Perusoikeuksien soveltamista urheiluun on sekä vastustettu että kannatettu. Kannattajat usein katsovat, että perusoikeudet ovat yleisesti hyväksytyjä sivistyneen yhteiskunnan perusarvoja ja täten niitä tulee soveltaa myös urheiluun.¹¹⁹ Tämänlaista ajattelua on urheilussa esiintynyt jo vuosikymmeniä, esimerkiksi oikeuden tulla kuulluksi ja saada puolueeton käsittely on jo pitkän katsottu kuuluvan urheilijoille. Näiden oikeuksien tärkeys konkretisoituu erityisesti silloin, kun kyseessä on ammattilaisurheilija.¹²⁰ Perusoikeuksien kautta on siis mahdollisuus pyrkiä samankaltaisiin ratkaisuperusteisiin kuin muualla oikeusjärjestyksessä ja näin vahvistaa urheilun autonomian legitimitettä. Urheilujärjestöjen on siis toiminnassaan ja mahdollisissa perusteluissaan huomioitava urheilijoiden perusoikeudet, sillä muuten järjestöt toimisivat omia eettisiä lähtökohtiaan vastaan samalla kun ne yrittävät niitä puolustaa.¹²¹

---

¹¹⁷ Ks. Pöyhönen 2000, s. 84, Aine 2011b, s. 20–21.

¹¹⁸ Aine 2011b, s. 20–21.

¹¹⁹ Ks. Halila 2006, s. 385. Länsineva 2012, s. 46, Länsineva on katsonut, että perusoikeudet muodostavat nimenomaan evolutiivisen järjestelmän. Ks. perusoikeusperiaatteiden merkityksestä Tuori 2003, s. 938 ja 940. Tuorin näkemyksenä on, että perusoikeuskytkennällä vahvistetaan oikeudenalojen periaatteiden justifikaatiota ja institutionaalista tukea.

¹²⁰ Rantala 2016, s. 52 ja 55.

¹²¹ Ks. esimerkiksi Soek 2006, s. 11, Rauste 1997, s. 715, Aine 2017a, s. 34. Moraalista velvollisuutta huomioida perusoikeudet kuvastaa osaltaan kurinpitopäätöksen tekijälle asetettava perusteluvelvollisuus, jota voidaan pitää oikeudellisesti hyväksyttävä kurinpidon keskeisimpänä edellytyksenä. Tällöin lain tasoisen sääntelyn puuttuessa, järjestöjen tulee legitimoida toimintansa perusoikeuksien avulla.

Vaikka perusoikeudet ja niiden rajoitusedellytykset on perinteisesti yhdistetty yksilön ja julkisen vallan väliseen suhteeseen, tulee niitä voida soveltaa myös yksityisten välisissä suhteissa kuten edellä on todettu.¹²² Perusoikeuksien kannalta urheilu oikeuden ydinkysymyksenä on urheilun itsesääntelyn legitimitetti ja erityisesti itsesääntelyn perusoikeuksien mukaisuus.¹²³ Länsinevan mukaan perusoikeusjärjestelmän tuominen yksityisoikeuteen ei tarkoita, että perinteisistä yksityisautonomian tai -vapauden lähtökohdista luovuttaisiin, vaan ne itse asiassa sisältyvät perusoikeusjärjestelmään yksityisoikeudellisia oikeusperiaatteita konkreettisemmassa ja legitimiimmässä muodossa.¹²⁴

Perusoikeuksien soveltaminen urheiluun on kuitenkin saanut myös vastustusta. Vastustajat useimmiten katsovat, että perusoikeuksien soveltaminen voi mahdollisesti vaarantaa koko urheilun autonomian. Historiallisesti erityisesti dopingasioissa ja kurinpidossa on pelätty tehokkuuden ja siten koko järjestelmän murentumista.¹²⁵ Vastustajien näkemys on osittain ymmärrettävä. Vahvasti kärjistäen; kaikki kurinpitoon liittyvät seikat on kuitenkin aina mahdollista kyseenalaistaa vetoamalla johonkin perusoikeuteen.

Arvioitaessa perusoikeudellisesta näkökulmasta urheilun itsesääntelyä ja vahvaa kaupallistumista sekä sitä, onko urheilujärjestöjen sääntelyn alainen toiminta sellaisenaan taloudellista toimintaa, tulee huomioida, että näillä säännöillä ja määräyksillä on useimmiten vaikutusta seurojen tai urheilijoiden mahdollisuuksiin harjoittaa taloudellisesti kannattavaa toimintaa. Toisin sanoen lajiliittojen ja urheilujärjestöjen säännöillä on aina vaikutusta niihin sidottujen seurojen, ammattilaisten sekä niiden ulkopuolisten kolmansien perusoikeudelliseen asemaan, jotka pyrkivät hyödyntämään urheilun kaupallisuutta tai elinkeinonharjoittamisoikeuttaan (PL 18 §).¹²⁶ Esimerkinomaisesti voidaan puhua tilanteesta, jossa jokin sponsoritaho haluaisi mainostaa tuotteitaan ja sponsoroida urheilijaa, mutta ei pysty tähän lajiliiton oman sponsorisopimuksen asettaman toimialarajauksen vuoksi.¹²⁷

---

¹²² HE 309/1993 vp, kappale 3.4. Perusoikeuksien sitovuus.

¹²³ Halila 2006, s. 386.

¹²⁴ Länsineva 2012, s. 44. Ks. Norr 2018, s. 196.

¹²⁵ Ks. esimerkiksi Eskuri 2005, s. 12.

¹²⁶ Ks. aiheesta Kohtala 2011, s. 89.

¹²⁷ Mielenkiintoisena urheilullisena erityispiirteenä sponsorisopimuksissa voidaan kuitenkin pitää sopimusketjustusta ja sitä, ettei urheilija säännönmukaisesti ole itse sopijapuolena lajiliiton ja seuran sponsorisopimuksissa, vaikkakin urheilijoiden panos on varsin olennainen näiden sopimusten täyttymiseksi. Toisaalta myös sponsorisopimukseen liittyvissä tilanteissa urheilija pyritään jollain tavoin sitouttamaan seuran tai liiton tekemiin sopimuksiin, ks. aiheesta laajasti Autio 2017, erityisesti s. 57.

Sääntöjen perusoikeusmukaisuutta on arvioitava niin urheilun autonomian kuin urheilutoimijan autonomian näkökulmasta. Esimerkiksi antidopingsäännöstö on lähtökohtaisesti vahvasti urheiluoikeuden kantavien periaatteiden ja etenkin *fair playn* mukaista sääntelyä. Dopingsääntely on käytännössä urheilujärjestöille kuuluvaa sääntelytoimintaa, jonka taustalla olevat intressit ovat urheilulliset ja terveydelliset, mutta samaan aikaan näillä säännöillä on selvästi taloudellisia vaikutuksia niihin sitoutuneille sääntöjen sisältämien rangaistusten ja seuraamusten kautta.

3.2 *Urheilun autonomia ja sitä takaavat perusoikeudet*

Urheilutoiminnassa ei ole perinteisesti otettu huomioon mahdollisia klassisten vapausoikeuksien aiheuttamia erityiskysymyksiä. Mahdollisia urheilun perusoikeuspoikkeamia ei ole näin ollen ollut *tarpeen* arvioida, sillä urheilun oman autonomisuuden vuoksi autonomian kattamaa alaa ei ole mielletty perusoikeuslähtöiseksi.¹²⁸ Toisaalta juuri perusoikeudet takaavat osaltaan urheilun autonomiaa yhdistymisvapautteen kuuluvan yhdistysautonomian kautta.

Halila on todennut, että urheiluoikeudessa kysymys on siitä, murtavatko vai turvaavatko perusoikeudet urheilun autonomian eli yhdistysautonomian.¹²⁹ Kysymys on näin ollen itsesääntelyn legitimitetistä ja samalla perusoikeuksien kannalta siitä, onko urheilun itsesääntely perusoikeuksien mukaista. Ongelmallista Halilan näkökulmassa on painottuminen autonomian turvaamiseen, ei urheilutoimijoiden perusoikeuksiin. Toisaalta nähdäkseni kyseinen urheilun autonomiaa korostava lähestymistapa on vieläkin varsin voimakkaana esillä urheilussa toimivien piirissä.

Lainsäädännössä on annettu monilta osin kansalaisille vapaus järjestää keskinäiset suhteensa parhaalla katsomallaan tavalla tilanteissa, joissa ei ole pakottavaa lainsäädäntöä. Tätä periaatetta kutsutaan yksityisautonomiaksi.¹³⁰ Urheilun näkökulmasta merkityksellisiä yksityisautonomiaa ja yksilön itsemääräämisoikeutta turvaavia perustuslain säännöksiä ovat muun muassa 6 §:n yhdenvertaisuus ja syrjinnän kieltö, 7 §:n koskemattomuuden suoja, 10 §:n yksityisyyden suoja ja 18 §:n elinkeinovapaus. Lisäksi PL 13 §:n yhdistymisvapaus turvaa yhdistysautonomiaa, mikä on välttämätöntä yhdistysten toiminnan järjestämiseksi myös urheilussa.¹³¹

---

¹²⁸ Ks. Halila 2011, s. 44, Muinonen 2007, s. 24. Vrt. KKO 1998:122

¹²⁹ Halila 2006, s. 386.

¹³⁰ Ks. esimerkiksi Rauste 1997, s. 17.

¹³¹ Toisaalta, urheilun kaupallistuessa yhä useammat ammattilaisjoukkueet ja -seurat ovat kuitenkin yhtiötä eivät yhdistyksiä. Esimerkiksi suosiotaan jatkuvasti kasvattavassa e-urheilussa lähes jokainen toimija on yhtiömuotoinen, jolloin yhdistysautonomia ei niihin sovellu.

Näin ollen urheilun autonomiaa tukevat perusoikeudet ovat jaoteltavissa yhdistymisvapauteen sekä yksityisautonomiaa suojaaviin perusoikeuksiin. Perusoikeudet ovat sellaisenaan korostuneesti yksilölle kuuluvia oikeuksia, mutta ne antavat suojaa välillisesti myös oikeushenkilöille tilanteissa, joissa oikeushenkilön asemaan kajoaminen saattaisi merkitä sen taustalla olevien yksilöiden oikeuksiin puuttumista.¹³² Toisin sanoen yksilön itsemääräämisoikeuteen liittyvät perusoikeudet suojaavat urheilijan lisäksi välillisesti myös urheiluseuroja ja -järjestöjä niiden yhtiö- tai yhdistysmuodosta riippumatta.¹³³

Perusoikeudet suojaavat suoraan yksilöitä ja välillisesti urheiluseuroja, jotka ovat mukana urheilutoiminnassa. Suojeluobjektina ei täten ole urheilu sellaisenaan perusoikeusjärjestelmän fundamenttien vuoksi. Autonomia toteutuu kuten on jo todettu urheilun toimijoiden perusoikeuksien ja urheilujärjestöjen autonomian (PL 13 §) kautta. On huomattava, että urheilutoiminnassa, kuten kaikessa muussakin ihmisten välisessä toiminnassa, voi perusoikeuksien periaate- tasoinen jännite tulla esille. Jännite voi ilmetä esimerkiksi toimijan ja organisaation välisessä suhteessa, jos urheilija esimerkiksi vetoaa oikeuteensa hankkia elantonsa haluamallaan tavalla, kun taas organisaatio nojautuu yhdistysautonomiaansa. Tällöin vastakkaisina periaatteina ovat urheilijan henkilökohtainen vapaus ja sinällään hieman ongelmallinen urheilun autonomia.

Oikeuskirjallisuudessa on kuitenkin esitetty myös kysymys siitä, onko urheilulla itsellään ylipäätään sellaista autonomiaa, jota tulisi arvioida myös perusoikeuksien kannalta. Vaikka urheilun autonomia on esiintynyt oikeuskirjallisuudessa ja akateemisessa keskustelussa, on siitä puuttunut pitkälti yksityisten tahojen välinen perusoikeudellinen tarkastelu ja arviointi.¹³⁴

Halila on artikkelissaan katsonut urheilun autonomian tarkoittavan osaltaan oikeudelliselta sääntelyltä suojattua vapaa-aluetta tai vapaa-ajan toimintakenttää, jolle lainsäätäjän ei tulisi kajo- ta.¹³⁵ Halilan näkemys on täysin ymmärrettävä, kun kyseessä on harrastusluontoinen urheilu tai muu amatööritoiminta, jolloin taloudelliset intressit eivät ole tarpeeksi vahvoja horjuttamaan urheilun eettistä ja moraalista arvopohjaa. Urheilussa on varsin laajasti katsottu, että urheilun

---

¹³² Ks. HE 309/1993 vp, s. 104–105.

¹³³ Oikeuskirjallisuudessa Länsineva on katsonut, että perusoikeudet suojaavat välittömästi myös oikeushenkilöitä joissain tapauksissa. Länsineva on katsonut perustellusti, että perusoikeudet voidaan ymmärtää yksilöille annettujen oikeuksien lisäksi koko oikeusjärjestyksen läpäisevinä perustavanlaatuisina yleisinä oikeusperiaatteina. Vaikka oikeushenkilöitä ei sellaisenaan pidettäisi perusoikeussäännösten varsinaisina kohteina, ei näitä oikeusjärjestykseemme perustavanlaatuisesti kiinnittyviä keskeisiä periaatteita voida sivuttaa oikeushenkilöidenkään kohdalla, Länsineva 2002, s. 109 ja 116.

¹³⁴ Aiheesta Halila – Norros 2017, s. 160. Ks. myös esimerkiksi Kinnunen 2012, s. 60, Aine 2011b, s. 47 urheilun integriteetistä.

¹³⁵ Halila 2011, s. 50.

ydinalueeseen ei lainsäätäjällä olisi mahdollisuutta tai oikeutta puuttua. Ydinalueena voidaan perustellusti pitää kilpailusääntöjä ja lajin omia sääntöjä, sillä näiden määräämisen voidaan katsoa varsin pätevästi kuuluvan yhdistysvapauden ja -autonomian ydinalueeseen.¹³⁶

3.3 Perusoikeudet urheilutoimijoiden välisten suhteiden tasapainottajana

Kun urheilun itsesääntely perustuu laajalti urheilun ja sen eettisyyden ja puhtauden suojelemiseen, tulisi mielestäni huomioida perusteellisemmin Karhun esittämä edellä käsitelty varallisuus oikeuden sisäinen näkökulma – *yhteisöllinen oikeudenmukaisuus*. Tällöin urheilu oikeuden autonomian oikeutuksen voitaisiin katsoa pohjautuvan käytäntöjen oikeudenmukaisuuteen, jolloin oikeudenmukaisuutta toteuttava kriteeristö saataisiin perusoikeusjärjestelmästä.¹³⁷ Se, mitä oikeudenmukaisuutena pidetään, vaihtelee usein näkökulmasta ja taustaintresseistä. Voidaan kuitenkin mielestäni katsoa, että toimivat urheilumarkkinat ovat yksi oikeudenmukaisuuden elinehto. Urheilukilpailujen sujuvuutta voidaan pitää yhtenä urheilu oikeuden kantavista periaatteista vapausperiaatteen ja reilun pelin periaatteiden kanssa.¹³⁸ Näiden lisäksi CAS:n ratkaisukäytännössä muodostunutta *field of play* -periaatetta tulee pitää mielestäni urheilu oikeuden kantavana periaatteena.¹³⁹

Urheilussa vapausperiaatteeseen sisältyy keskeisesti näkemys yksilöiden perustavasta asemasta ja keskinäisestä yhdenvertaisuudesta yhteiskunnassa. Yksilö voi käyttää vapauttaan osallistumalla kilpailuihin tai harrastamalla urheilua ilman kilpailemista. Lisäksi yksilöt voivat ilman julkisen vallan puuttumista yhdistyä ja perustaa erilaisia järjestöjä, yhdistyksiä tai yhteenliittymiä urheilutoiminnan järjestämiseksi.¹⁴⁰ Urheilukilpailujen sujuvuusperiaate vaikuttaa sekä urheilun eettisyyteen että reilun pelin periaatteen toteutumiseen. Voidaan näin ollen katsoa, että

---

¹³⁶ Aiheesta mm. Halila – Tarasti, 2011, s. 117 yhdistyslain (26.5.1989/503) 8 §:ää koskeva keskustelu yhdistyksen mahdollisuudesta päättää omista sisäisistä säännöistään.

¹³⁷ Ks. Pöyhönen 2000, s. 69. Edellä myös sopimus oikeudellisesta näkökulmasta 2.7.

¹³⁸ Ks. aiheesta Aine 2011b, s. 39–48. Aine 2016, s. 49–54. Vapausperiaatteeseen kuuluva toimintavapaus puolestaan käsittää lisäksi niin positiivisen kuin negatiivisenkin yhdistymisvapauden. Kysymys on ensisijaisesti yksilöiden vapaudesta perustaa yhdistys ja kuulua sen jäsenistöön (positiivinen yhdistymisvapaus). Toisaalta perustulaisissa turvataan myös yksilöiden oikeus olla kuulumatta yhdistykseen ja tarvittaessa erota siitä (negatiivinen yhdistymisvapaus).

¹³⁹ *Field of play* -periaatteen tarkoittaa tiivistettynä sitä, että ottelun tai kilpailun kulkuun puututaan jälkikäteen vain poikkeustapauksissa. Periaatteesta tarkemmin luvussa 5.1 ja erityisesti Kohtala 2013, s. 120–128, Lewis – Taylor 2014, s. 1074–1077 ja Foster 2012, s. 132.

¹⁴⁰ Aine 2011b, s. 20.

reilu peli ja kilpailujen sujuvuus leikkaavat ja täydentävät toisiaan, sillä jokaisella toimijalla tulee olla lähtökohtaisesti yhdenmukaiset mahdollisuudet menestyä jokaisessa kilpailussa.¹⁴¹

Vapausperiaatteen ja sitä kautta yksilön toimintavapauden suojaaminen ei edellytä tuekseen taloudellista tai yhteisöllistä perustetta, vaan se perustuu suoraan yksilön yhteiskunnalliseen asemaan. Yksilöt käyttävät vapauksiaan yhteisöllisessä taustassa, jolloin kaikkien yksilöiden oikeudet eivät voi samanaikaisesti toteutua täysimääräisesti tai absoluuttisesti.¹⁴² Urheilussa, etenkin kilpailutoiminnassa, on siis sovittava yhteen yksilöiden ja samalla järjestelmätason eli useimmiten lajiliiton tason oikeuksia, jotta kilpailujen järjestäminen olisi mahdollista.¹⁴³

Vapausperiaate edellyttää lisäksi, että yksilön toimintavapauden rajoituksen tulee olla oikeasuhtainen ja välttämätön ja rajoittamisella on oltava hyväksyttävä peruste, kuten reilun pelin varmistaminen ja suojaaminen. Rajoitukset voivat kohdistua yksilöön, seuraan tai jopa lajiliittoon, joten myös perusteet voivat olla yksilö- tai järjestelmätasoisia.¹⁴⁴ Tällaisten rajoitusten, kuten kurinpidon tai osallistumisoikeuden rajoittamisen, ja niiden hyväksyttävyyden arviointi on siis käytännössä punnintaa, jossa vastakkain ovat perusoikeudet ja urheiluoikeuden, sekä mahdollisesti muiden oikeudenalojen, kantavat periaatteet. Ongelmalliseksi muodostuu harvinta siitä, mikä on kunkin periaatteen konkreettinen painoarvo yksittäistapauksessa. Esimerkiksi kurinpidossa tulee pohtia, kuinka oikeudenmukaisena seuraamusta voidaan pitää suhteellisuusperiaatteen ja kurinpitosäännösten arvo- ja tavoiteperustan näkökulmasta.¹⁴⁵ Arvokilpailuvalintojen voidaan puolestaan katsoa osoittavan varsin konkreettisesti yksilöiden yhteensovittamisen vaatimusta.

3.4 Arvokilpailuvalinnat

Arvokilpailuvalinnat ovat saaneet melko laajasti huomiota niin urheilupiireissä kuin mediassakin. Arvokilpailuna pidetään maailmanmestaruuskilpailuja, maanosan mestaruuskilpailuja sekä olympiakisoja.¹⁴⁶ Arvokilpailuvalinnat koskevat pääsääntöisesti yksilöurheilijoita, sillä joukkuelajeissa yksittäisten urheilijoiden paremmuuden tai joukkueeseen sopivuuden arviointi on

---

¹⁴¹ Aine 2016, s. 53–54.

¹⁴² Ks. Aine 2016, s. 69.

¹⁴³ Aine 2016, s. 69. Aine katsoo esimerkiksi osallistujamäärän rajoittamisen.

¹⁴⁴ Ks. aiheesta esimerkiksi Aine 2016, s. 69.

¹⁴⁵ Ks. osin Aine 2016, s. 71, Riitesuo 2001, s. 293–295.

¹⁴⁶ UOL 24/2011, UOL 1/2016, UOL 18/2016 ja UOL 19/2016.

käytännössä mahdotonta tehdä etukäteen. Valinnoissa tulee ottaa huomioon muun ohella PL 6 §:n syrjäntäkriteerit. Sinänsä sukupuolen perusteella tapahtuva syrjäntä on varsin epätavanomaista, mutta urheilijaa saatetaan syrjäntä esimerkiksi mielipiteen, alkuperän tai muun henkilökohtaisen syyn vuoksi.¹⁴⁷ Syrjäntään perustuneita valituksia arvokilpailuvalintojen osalta on kuitenkin tehty oikeusturvalautakunnalle varsin vähäisesti.¹⁴⁸

Urheilijalle on usein taloudellisesti merkittävää saada arvokilpailupaikka, sillä esimerkiksi sponsorit ja erinäiset apurahat saattavat sisältää menestymisvaatimuksia. Vaikka yksittäinen arvokilpailu ei sellaisenaan merkitse PL 18 §:n elinkeinovapauden rajoittamista, voi valinnalla olla pitkäkestoisia ja laaja-alaisia seuraamuksia urheilijan taloudelle. Toisaalta arvokilpailuvalintoja ei ole tarkoitus tehdä urheilijan tulonlähteen turvaamiseksi, vaan tarkoituksena on aina valita urheilija, jolla on parhaimmat mahdollisuudet menestyä.

Samalla sen, ettei urheilijaa valita arvokilpailuihin tai hän putoaa ylimmältä kilpatasolta, ei ole katsottu oikeuttavan sponsoria hinnan alennukseen tai sopimussuhteen katkaisemiseen.¹⁴⁹ PL 18 §:n elinkeinovapauden voitaisiin kuitenkin varovasti arvioida saavaan merkitystä, mikäli lajiliitto päättää olla valitsematta ketään urheilijaa arvokilpailuihin. Oikeusturvalautakunnalla ei tosin ole toimivaltaa tutkia tällaista päätöstä arvokilpailuvalintana, mutta sitä saattaisi olla katsoakseni mahdollista arvioida esimerkiksi sääntöjen vastaisena päätöksenä.¹⁵⁰ Lautakunnan toimivalta tosin sanoen voi mahdollistaa urheilijalle myös näissä tilanteissa oikeusturvan saamisen.

Voidaan siis mielestäni katsoa, että urheilijan valitsematta jättämistä ei voitaisi perustella ainoastaan esimerkiksi lajiliiton taloudellisilla perusteilla tai urheilijan menestymismahdollisuuksien rajallisuudella, mikäli hän muutoin täyttäisi valintakriteerit.¹⁵¹ Näkökulmaa puoltaa lisäksi

---

¹⁴⁷ Aiheesta tarkemmin Keckman 2015, s. 99.

¹⁴⁸ Ks. UOL 11/2018 ja UOL 19/2019. Kumpaakaan valitusta ei hyväksytty.

¹⁴⁹ Halila 2006, s. 213, Rauste 1997, s. 811.

¹⁵⁰ UOL 21/2011 tapauksessa lautakunta arvioi, oliko ikäraja koskeva osallistumisoikeuden rajoitus hyväksyttävä tai mahdollisesti syrjivä. Lautakunta katsoi, ettei kyse yleensä voi olla syrjinnästä, mikäli ikärajat koskeva samalla tavoin kaikkia. Toisaalta erivapauksiakin voidaan myöntää silloin, kun tämä ei ole mielivaltaista vaan noudattaa johdonmukaisesti lajiliiton aiempaa käytäntöä. Ks. UOL 12/2009, jos päätös sen sijaan poikkeaa vakiintuneesta vastaavissa tilanteissa päätetystä, voidaan autonomiaan perustuvaa tarkoitusharkintaa pitää sääntöjen vastaisena.

¹⁵¹ Perusoikeusnäkökulmasta valintakriteerit antavat urheilijalle mahdollisuuden itse kontrolloida ja arvioida tasa-
puolisen ja oikeudenmukaisen arvokisavalinnan toteutumista. Kun keskenään edustuspaikoista kilpailevat urheilijat ovat tietoisia kriteereistä etukäteen, on koko valintaprosessi läpinäkyvämpi, oikeudenmukaisempi ja urheilijan lienee tällöin helpompi hyväksyä mahdollinen valitsematta jättäminen. Keckman on katsonut perustellusti, että Karhun esittämän avoimuusperiaatteen voidaan katsoa kuvaavan ja osaltaan asettavan valintakriteereille ja valintamenettelylle omia vaatimuksia, mikäli valinta voidaan hahmottaa Karhun kuvaamana *projektina*, jossa osapuol-

urheilussa vahvana oleva yhdenvertaisuusperiaate, sillä esimerkiksi arvokilpailuihin lähetettävien urheilijoiden lajiliitolle aiheuttamat kustannukset eivät voisi estää urheilijaa osallistumasta, mikäli kustannukset eivät ole ennenkään estäneet arvokilpailuihin osallistumista.

Lajiliitto ei siten voi lähtökohtaisesti olla lähettämättä urheilijaa arvokilpailuihin kustannusten pelossa, mikäli muut edellytykset täyttyvät. Toisaalta, mikäli säännöt mahdollistaisivat liitolle harkintavallan taloudellisen tai oletettavan urheilullisen menestyksen näkökulmasta arvokilpailuvalintaa tehtäessä, ei päätös valitsematta jättämisestä olisi sääntöjen vastainen. Näissä tilanteissa olisi välttämätöntä toimia avoimuusperiaatteen mukaisesti, jotta uskottavuus liiton toimintaan ei horjuisi.

4 KURINPITO

4.1 Mitä on kurinpito ja mikä on sen merkitys?

Urheilun ytimessä on reilun pelin periaatteen, *fair playn*, noudattaminen. Reilu peli tarkoittaa sitä, että säännöt ovat kaikille toimintaan osallistuville samat ja että kaikilla on yhtäläiset mahdollisuudet osallistua ja onnistua. Tällöin toimija ei joudu antamaan etumatkaa niille, jotka eivät noudata lajin tai kilpailun sääntöjä, vaan voi luottaa siihen, että jokaisella on yhtäläinen mahdollisuus oikeudenmukaisesti menestyä puhtaasti oman suoritus- tai taitotasonsa perusteella.¹⁵² Kilpailun tai ottelun aikana reilun pelin noudattamisesta vastaa tuomari, joka voi tarvittaessa antaa sanktiota tai jopa hylätä sääntöjenvastaisen suorituksen.¹⁵³ Sääntöjen rikkojaa on voitava rangaista. Kurinpidon eettisestä lähtökohdasta ei toisin sanoen ole epäselvyyttä.

Kurinpidolla tarkoitetaan urheilujärjestön tai kilpailun sääntöjen vastaisen menettelyn johdosta annettavia jälkikäteisiä sanktioita, rangaistuksia, ja järjestelmää, jonka avulla pyritään varmis-

---

lilla on yhteinen selkeä päämäärä ja jossa kumpikin tarvitsee toista tavoitteensa saavuttamiseksi. Tällöin osapuolten tulisi huolehtia, että toinen ymmärtäisi ja osaisi arvioida edellyttävien kriteerien ja suoritusten merkityksen ja vaikutuksen, sekä tarvittaessa tiedottaa ja opastaa kyseisessä tilanteessa, Keckman 2015, s. 85. Ks. Pöyhönen 2000, s. 123–124. Perusoikeuksien merkityksestä tarkemmin kriteerien asettamisessa Keckman 2015, *passim*.

¹⁵² Oikeudenmukaisuudesta esim. Aine 2016, s. 33–34, ks. myös Halila – Norros 2017, s. 293.

¹⁵³ Kurinpidolla tässä tutkielmassa tarkoitetaan kuitenkin järjestöjen määräämiä kurinpitotoimia – ei kilpailu- tai ottelutilanteessa määrättäviä rangaistuksia, jotka määräytyvät lajin sääntöjen mukaisesti. Toisin sanoen kurinpidolla tarkoitetaan myös sellaista lajin sääntöjen rikkomista, josta aiheutuu kohteelle pidempikestoinen toiminta- tai kilpailukielto.

tamaan urheilua koskevien yhteisten sääntöjen tehokas noudattaminen urheilun sisäisten instanssien avulla.¹⁵⁴ Toisin sanoen urheilussa kurinpidolla tarkoitetaan yhdistys- ja yksityisoikeudellista rankaisemista, jolla tavoitellaan sekä yleis- että erityisestävyyttä kyseisen kurinpitoseuraamuksen asettaman organisaation tarkoituksen turvaamiseksi tai lajin sisällä lajia koskevan rehdin ja asianmukaisen reilun pelin mukaisen urheilusuorituksen tai kilpailutoiminnan turvaamiseksi.

Kurinpito osaltaan korostaa juuri urheilun autonomiaa ja urheiluun liittyvien riitojen soveltumattomuutta yleisissä tuomioistuimissa käsiteltäväksi.¹⁵⁵ Kilpailutoimintaan liittyvästä kurinpidosta on eriytettävä yhdistyksellinen kurinpito, jonka lähtökohtana on puolestaan järjestön tai yhdistyksen mahdollisuus asettaa kurinpitosanktioita tai -määräyksiä jäsenilleen. Kurinpidon kohteella on kuitenkin aina oltava mahdollisuus ennakoida ja tietää, minkälainen toiminta tai laiminlyönti on kiellettyä ja mitä kiellon rikkomisesta voi seurata.¹⁵⁶

Kurinpidolla on suuri merkitys ammattilaisurheilussa monella eri tavalla. Kurinpidon tarkoituksena on useimmiten reilun peli varmistaminen. Kilpailutoimintaan liittyvät sanktiot, kuten kilpailusta poistaminen tai suorituksen hylkääminen, eivät yksinään ole riittävä sanktio reilun pelin vastaisesta menettelystä, minkä vuoksi järjestöllinen kurinpito urheilussa on avainroolissa.¹⁵⁷ Huomion arvoisena seikkana urheilun ja etenkin lajiliittojen ja muiden organisaatioiden asettamien kurinpitoseuraamusten arvioinnissa on urheilun pyramidimalli.

Urheilijat kuuluvat seuraansa, seurat lajiliittoihin ja lajiliitot keskusjärjestöön. Kun kurinpitoseuraamuksia määrää useimmiten lajiliitto, ei lajiliiton jäsen eli seura, ole menettelyn kohteena vaan urheilija. Sen lisäksi kaikki urheilun toimijat, kuten tuomarit tai valmentajat, eivät ole edes välillisessäkään jäsenyysuhteessa lajiliittoon.¹⁵⁸ Kurinpidon tehokkuus perustuukin urheilussa siihen, että sanktiot ja määräykset tulevat voimaan sellaisenaan ilman viranomaisten myötävaikutusta ja lähtökohtaisesti heti päätöksenteon jälkeen.¹⁵⁹ Myös muutoksenhaku tapahtuu yleisesti urheilun sisällä esimerkiksi urheilun oikeusturvalautakunnan kautta.

---

¹⁵⁴ Muun muassa Rauste 1997, s. 708, Halila 2006, s. 361.

¹⁵⁵ Vrt. kuitenkin KKO 1998:122 niin kutsuttu *Lainio*-tapaus ja sitä koskeva keskustelu.

¹⁵⁶ Kurinpitovalta voi perustua yhdistymisvapauteen tai olla sopimusperusteista, ks. tiivistetysti Riitesuo 2001, s. 2–3 ja 53–54, Halila – Tarasti 2011, s. 241.

¹⁵⁷ Ks. Riitesuo 2001, s. 11.

¹⁵⁸ Ks. Halila 2006, s. 322, kansainvälisestä keskustelusta esimerkiksi McCutheon 2000, s. 117.

¹⁵⁹ Esimerkiksi Halila – Tarasti 2011, s. 241 kurinpidon yhdistysoikeudellisesta legitimitetistä. Ks. myös McCutheon 2000, s. 116.

Kurinpidon kohdistuessa reilun pelin periaatteen rikkomiseen on sanktiointi perusteltavissa jo urheilun kantavien periaatteiden ja urheilun eettisen perustan ylläpitämisen ja suojelemisen näkökulmasta. Toisaalta kaupallistunut ammattilaisurheilu ei toimi pelkällä reilun pelin eettisellä periaatteella, toisinkuin perinteinen kansanomainen virkistystoiminta. Tämän vuoksi ammatti- maistunut ja oikeudellistunut urheilu vaatii reilun pelin periaatteen ja sen arvomaailman tukemiseksi kurinpidollista normistoa. Kurinpidolliset säännöt ja sanktiot toisin sanoen kuuluvat eettisesti perusteltuun oikeuteen.¹⁶⁰ Monille urheilijoille yksi kurinpidollinen seuraamus riittää, mutta osalla urheilijoista on enemmänkin kurinpitohistoriaa.¹⁶¹

Kurinpidon tarkoituksena on ohjata urheilijan tai muun toimijan käyttäytymistä sanktioitavasta ja sanktoidusta kohti hyväksyttävää menettelyä. Rankaisemalla toimijaa kurinpidollisesti saatetaan kyseinen toimija jälkikäteisesti vastuuseen hänen sääntörikkomuksestaan. Kurinpitojärjestelmän tärkeimpänä funktiona voitaneen kuitenkin pitää sen pelotevaikutusta, jonka avulla pyritään ennaltaehkäisemään sääntörikkomuksia. Lisäksi kurinpidon tarkoituksena on estää sääntöjä rikkonutta toimijaa, urheilijaa tai tämän joukkuetta hyötymästä sääntöjen vastaisesta menettelystä.¹⁶² Kurinpito ydintehtävänä on näin ollen ennaltaehkäistä ja myös jälkikäteen sanktoida sääntöjen tai lajin arvojen vastaista toimintaa.

On selvää, että pitkälle vakioidut kurinpitoseuraamukset ovat urheilun ja kanssakilpailijoiden edun mukaisia. Mahdollista on myös argumentoida, että lähestulkoon vakioitu seuraamus on itse kurinpidon kohteena olevan urheilijan edun mukaista, koska tällöin urheilija voi ennakoida sääntöjenvastaisen toimintansa mahdollisia seurauksia. Vakioituja, kurinpitoa sitovasti ohjaavia, kurinpitoseuraamuksia ei kuitenkaan ole juuri käytössä muiden kuin dopingtapausten osalta. Jopa dopingin kohdalla on joissain tapauksissa poikettu seuraamusten aikarajoista urheilijamyönteiseen suuntaa.¹⁶³ Koska seuraamusten, kuten toiminta- tai kilpailukieltojen, mitaamisesta ei ole juurikaan määräyksiä, joutuu kurinpitotaho erityisesti sarjakauden alussa tekemään linjavetoja siitä, kuinka pitkiä sanktioita tietynkaltaisista teoista kauden tai turnauksen aikana tullaan antamaan. Tällöin seuraamusten vakioituminen ja ennakoiminen tapahtuvat ikään kuin oikeuskäytännön seuraamisen kautta.

---

¹⁶⁰ Halila 2006, s. 360–361.

¹⁶¹ Ks. esimerkiksi jääkiekon osalta eri sarjatasoihin liittyvät ratkaisut UOL 6/2018, UOL 22/2017 ja UOL 17/2016.

¹⁶² Ks. Norros 2011, s. 166, Rantala 2016, s. 51.

¹⁶³ Ks. Rauste 2017, s. 220–223.

Rikkomusten vakiomuotoinen sanktiointi lisää ennakoitavuuden ja ennustettavuuden ohella luotettavuutta kurinpidon ammattimaisuuteen ja yhdenvertaisuuteen, millä on merkittävä vaikutus siinä, kuinka urheilijat suhtautuvat seuraamuksiin ja mahdollisesti hyväksyvät ne.¹⁶⁴ Toisaalta tulee huomioida, että myös yksittäistapausten erityispiirteet tulisi huomioida kurinpidossa, sopimussuhteissa ja dopingtilanteissa yleisemminkin. Disponoinnin ja kurinpitoseuraamuksen mittaamiseen liittyvän harkintavallan rajat tulevat vastaan, mikäli seuraamus on oikeusjärjestyksen vastainen. Kurinpitorangaistus ei saa olla kohtuuton tai muutoinkaan urheilijalle nöyryyttävä.¹⁶⁵ Perusoikeudellinen kysymys tulee esiin tässäkin vaiheessa kurinpitoa – kuinka vahva argumentti *urheilun ja urheilijan etu* oikeudellisessa päättelyssä on.

4.2 Kurinpidon ”muotovaatimukset”

Urheilun kurinpito on varsin erilaista kuin julkisen vallan käyttöön liittyvä kurinpito. Kurinpidon on kuitenkin täytettävä urheilu oikeuden kantavien periaatteiden lisäksi tietyt oikeudelliset edellytykset. Yksinkertaisimmissa tapauksissa tyypillisesti yksi taho, kurinpitäjä, muodostaa kurinpitoelimen, joka toimii tapauksessa kolmessa eri roolissa. Rantala kutsuu omassa kirjallisuudessaan näitä rooleja poliisiksi, syyttäjäksi ja tuomariksi.¹⁶⁶ Rutiinitapauksissa ja muissa yksinkertaisissa kurinpitotoimissa, kurinpitäjän on oltava tietoinen monitahoisesta roolistaan ja huolehtia, että hän toimii puolueettomasti, objektiivisesti sekä ilman ennakkokäsityksiä. Kurinpitäjän on lisäksi annettava menettelyn kohteelle aito mahdollisuus puolustautua ja täten toteuttaa PL 21 §:n oikeutta asianmukaiseen käsittelyyn ja oikeusturvaan.

Mielenkiintoisena näkökulmana voidaan pitää myös itsekriminointisuoja ja sen soveltumista urheilun kurinpitoon. Rantala on katsonut, ettei urheilijan lähtökohtaisesti tarvitse myötävaikuttaa syyllisyytensä selvittämiseen tai puhua totta kuulemisessa. Toisaalta sopimuksissa tai esimerkiksi lajiliiton säännöissä olisi mahdollista velvoittaa kurinpitomenettelyn asianosainen myötävaikuttamaan ja totuudenmukaisesti selvittämään asiaansa sellaisissa tapauksissa, joissa

---

¹⁶⁴ Ks. esimerkiksi Rantala 2016, s. 52.

¹⁶⁵ Ks. Riitesuo 2001 s. 255–256, Hagman 2005, s. 10. Urheilun oikeuden tutkimuksessa tulee helposti sivuutetuksi se, että urheilijoiden status on usein erilainen eri relaatioissa, jolloin harrasteurheilija useimmiten kokee seuraamukset eri tavoin kuin ammattilainen. Korkeimman oikeuden ratkaisun KKO 2005:137, kohdassa 13 tuomioistuimien on todennut, että tilanteissa, joissa kurinpitoseuraamus on ehditty määrätä ensin, kurinpitoseuraamuksen huomioon ottaminen voi vain hyvin painavin perustein johtaa rikosoikeudellisen seuraamuksen merkittävään lieventämiseen tai tuomitsematta jättämiseen.

¹⁶⁶ Rantala 2016, s. 55.

tekoon ei liity rikosoikeudellista uhkaa.¹⁶⁷ Rantala on katsonut, että urheilijan seuran tai joukkueen tulee myötävaikuttaa asian selvittämiseen, jos seura tai joukkue on kurinpidon kohteena.¹⁶⁸ Mikäli esimerkiksi seura olisi ainoa taho, jolla olisi tallenne kurinpidon kohteena olevasta tilanteesta tai mahdollinen silminnäkijähavainto esimerkiksi hiihtokisoissa tapahtuneesta virheellisestä etenemistavasta, on kurinpitomenettelyn oikeudenmukaisuuden ja sujuvuuden sekä reilun pelin kannalta välttämätöntä saada tällaiset dokumentit. Tällaista itsekriminointisuojausta poikkeamista voidaan pitää varsin perusteltuna, sillä muutoin seuran olisi mahdollista harkita tapauskohtaisesti hyöty-haitta-punninnalla myötävaikuttaako se rikkomuksen selvittämiseen vai ei.¹⁶⁹

Lisäksi kurinpidossa tulee huomioida esteellisyyskysymykset kuten oikeusturvalautakunnan ratkaisusta UOL 6/2014 ilmenee. Kurinpitoelimen tulee olla puolueeton, jolloin sen jäsenillä ei saa olla ennakoasenteita tai muita kytkentöjä tapauksen asianosaisiin.¹⁷⁰ Tällaisen esteellisen kokoonpanon tekemä päätös on lähtökohtaisesti pätemätön. Kurinpidon hyväksyttävyyden ja ammattimaisuuden kannalta on välttämätöntä, että toimielin näyttää ulospäin puolueettomalta ja ettei sillä tai sen jäsenillä ole asian käsittelyssä ennakoasenteita. Kurinpidon ulospäin näytetty ammattimaisuus on välttämätöntä erityisesti tilanteissa, joissa kurinpitopäätös on tehtävä nopeasti ja asian selvittämiseen ja lopputuloksen harkintaan on olosuhteisiin nähden poikkeuksellisen lyhyt aika.¹⁷¹ Mikäli kurinpidosta ei tule ulkopuolisille puolueetonta kuvaa, saattaa yleisö myös epäillä toista kurinpidollista fundamenttia, syyttömyysolettamaa.¹⁷²

Syyttömyysolettamaan liittyy merkittäväällä tavalla todistustaakka sekä taannehtivan rangaistuksen kieltö.¹⁷³ Taannehtivan rangaistuksen kiellon lisäksi perusteluvelvollisuus on huomioi-

---

¹⁶⁷ Rantala 2016, s. 61–62.

¹⁶⁸ Ks. Rantala 2016, s. 62.

¹⁶⁹ Ks. Rantala 2016, s. 62.

¹⁷⁰ Ks. Rauste 1997, s. 723–724, Riitesuo 2001, s. 336–337. Ks. myös Rausteen kritiikki Therese Johaugin dopingtapausta koskien, Rauste 2017, erityisesti s. 208 ja CAS 2017/A/5015 FIS v. Therese Johaug & NIF ja CAS 2017/A/5110 Therese Johaug v. NIF.

¹⁷¹ Aihe ja mahdollinen vaara on tunnustettu jo urheiluoikeuden pioneerityössä, Rauste 1997, s. 724, Ks. myös Liigan kurinpitoelimen päätökseen kohdistuvasta kritiikistä esimerkinomaisesti <https://www.ilves.com/ilves-johto-tiedottaa-samuli-vainionpaan-pelikielto/> (vierailtu 10.1.2020).

¹⁷² Ks. Rauste 1997, s. 729.

¹⁷³ Ks. esimerkiksi Riitesuo 2001, s. 105–108.

tava kurinpidossa. Tämä tarkoittaa sitä, ettei kurinpitäjä tai kurinpitoelin voi asettaa seuraamuksia teosta, joka ei ole voimassa olevien säännösten mukaan rangaistava, ja että kurinpidon kohteen tulee saada perusteltu päätös erityisesti silloin, kun hänelle asetetaan jokin seuraamus.¹⁷⁴

Aine on kirjallisuudessaan kiinnittänyt huomiota siihen, mihin kurinpitäjän mahdollisesti asettama toimintakielto perustuu. Toimintakieltoon määrätyn henkilön PL 18 §:n rajoitukset eivät perustu sellaisenaan suoraan kurinpitäjän toimintakieltoon, vaan siihen, että lajiliitto, liiga, tai seura vetoaa tosiasiallisesti urheilijalle tai muulle toimijalle erinäisissä sopimuksissa sovittuun toimintakieltoon.¹⁷⁵ Tämä huomio on varsin merkittävä, kun pohditaan toimijan perusoikeuksia, niiden suojaa ja toteutumista. Jos yksilön sopimusvapaus yksinään mahdollistaisi perusoikeuksien soveltamisen estämisen ilman erinäistä harkintaa, nousee ongelmaksi sopimusten vakioehtoisuus ja heikomman sopijapuolen vähäiset vaikutusmahdollisuudet sopimuslausekkeiden sisältöön.¹⁷⁶

Katson kuitenkin, että tämänkaltainen lähestymistapa on turhan yksinkertaistava ja praktinen, sillä urheilun toimivien markkinoiden ylläpitäminen edellyttää toimijoiden välistä lojaaliutta, reilua peliä ja toimijoiden aitoja toteuttamismahdollisuuksia.¹⁷⁷ Näin ollen yksilön toiminta- tai sopimusvapaudelle myös perusoikeuksien rajoittamisen suhteen on asetettava jonkinasteisia rajoituksia, jotta reilun pelin periaate voi toteutua vapausperiaatteen rinnalla.¹⁷⁸ Toimivien markkinoiden toteutuminen urheilussa edellyttää, että perinteisesti vahvaan yhteisöllisyyteen nojaava toimintaympäristö on edelleen oikeudenmukainen kaikille toimijoille. Reilun pelin periaatteen, vapausperiaatteen ja urheilukilpailujen sujuvuusperiaatteen asettaessa kurinpidolle muoto- ja menettelyvaatimuksia, asettavat ne samalla vaatimuksia kurinpidon ulkoiselle koherentiudelle kuten edellä on todettu.

---

¹⁷⁴ Ks. esimerkiksi Rauste 1997, s. 732 ja 734. Taannehtivan rangaistuksen kielto tarkoittaa myös sitä, että seuraamuksen aiheuttava teko tulee olla määritelty sanktioiduksi lajiliiton säännöissä tai urheilija on muulla tavoin tullut sitouttaa kyseiseen kurinpitoon. Ks. esimerkiksi Halila – Norros 2017, s. 306, Välimäki 2007, s. 119 ja Ruotsin osalta Hübinette – Malmsten 2010, s. 30–50, keskustelusta epäurheilijamaisen käytöksen osalta on kyseisen teon tunnusmerkistöstä ja määrittelystä. UOL 2/2008.

¹⁷⁵ Aine 2011a, s. 164–165. Ks. myös Aine 2017a, s. 21.

¹⁷⁶ Vrt. Eskuri 2005, s. 14.

¹⁷⁷ Ks. varallisuus oikeudellisesta toimivien markkinoiden ja perusoikeuksien samanaikaisuudesta ja keskinäisestä riippuvuudesta Pöyhönen 2000, s. 83. Ks. myös Aine 2011b, s. 50–51, UOL 16/2011.

¹⁷⁸ Ks. Aiheesta Aine 2011b, s. 50.

4.3 Kurinpitoon sitouttaminen

4.3.1 Lisenssi- ja sopimusperustainen sitouttaminen

Suomessa lajiliitot organisoivat lajinsa kilpailutoimintaa. Tämä tarkoittaa sitä, että liitto myöntää kilpailutoimintaan osallistuville urheilijoille urheilija- tai pelaajalisenssin. Käytännössä lisenssin hankkiminen tapahtuu kuitenkin usein seurojen välityksellä, eikä aina suoraan liitolta yksittäiselle urheilijalle.¹⁷⁹ Tällainen pelaaja- ja urheilijalisenssisopimusten ketjuttaminen on herättänyt keskustelua, sillä urheilija sitoutetaan kurinpitoon useimmiten juuri lisenssin kautta.

Keskustelua on aiheuttanut etenkin se, että sitouttaminen tapahtuu, vaikka urheilijat eivät poikkeuksetta lunasta itse lisenssiään.¹⁸⁰ Olisi kuitenkin toivottavaa ja tarpeellista, että sidonnaisuuden tuoma sopimus olisi selkeämpi ja, että urheilija sitoutettaisiin nykyistä paremmin omaan tahdonilmaisuuksensa urheilijalisenssin hakemisessa. Seuran hankkiessa lisenssin voidaan perusoikeusnäkökulmasta tarkastella sekä urheilijan tahdonilmaisun ja suostumuksen vapaaehtoisuutta ja riittävää täsmällisyyttä että sitoutuvan mahdollisuutta saada ajantasaista tietoa kurinpitomääräysten sisällöstä ennen tahdonilmaisun tai suostumuksen antamista. Kyse on siis siitä, voiko urheilija sitoutua perusoikeuksiensa rajoittamiseen, jos hän ei tee siitä tahdonilmaisua eikä anna itse suostumusta tähän, vaan seura hankkii lisenssin hänen puolestaan. Kysymys on kuitenkin varsin teoreettinen, sillä lienee perusteltua olettaa, että seura tiedottaa urheilijaa tällaisesta lisenssin hankkimisesta. Toisaalta on myös mahdollista arvioida urheilijan suostumuksen etukäteisyyttä, jos urheilija saisi tiedon säännöistä ja määräyksistä jälkijättöisesti.

Joukkuelajeissa lajiliitot usein myöntävät tai edellyttävät lisenssin hakemista myös seuroilta, jotta ne voivat osallistua sarjatoimintaan. Tällöin kilpailutoimintaa voidaan katsoa ohjaavan kaksi eri lisenssiä.¹⁸¹ Osittain kansallisen lajiliiton mahdollisuutta vahvistaa tai määrittää esimerkiksi kilpailukalenteria, -sääntöjä tai kansallisten arvokilpailujen aikataulua lisenssijärjestelmän avulla, saattaa rajoittaa kansainvälinen lajiliitto ja sen omat säännöt ja kilpailukalenterit.

---

¹⁷⁹ Halila – Norros 2017, s. 65. Lisenssijärjestelmää sovelletaan yleisesti niin urheilijoihin kuin harrastajiinkin.

¹⁸⁰ Ks. Halila 2006, s. 301 ja UOL 4/2015 ja UOL 22/2015. Ongelmana on, voidaanko urheilijan katsoa sitoutuneen kurinpitojärjestelmään lisenssin kautta, jos hän ei ole ollut millään tavoin osallisena lisenssin hankkimisessa. KKO:n ratkaisussa KKO 2002:38 katsottiin Suomen Hippoksen ravisääntöjen sitovan kaikkia osallistujia riippumatta siitä, oliko osanottosopimuksessa niihin viitattu. Perusteena oli, ettei ravikilpailuja järjestetä muutoin kuin näiden sääntöjen mukaisesti. Tapauksessa kyse oli kuitenkin vain oikeushenkilön ravikilpailuihin osallistumisoi-
keuden edellytyksistä eikä kurinpitoon liittyvästä monimutkaisesta seikastosta.

¹⁸¹ Ks. Norros 2011, s. 157–162.

Lajiliittojen toimivaltaan kuuluu kilpailutoiminnan järjestäminen ja organisointi. Tämän vuoksi toimivaltaan kuuluu siten myös kilpailujen ja lisenssin alaisen toiminnan kurinpito.¹⁸² Lajiliitto siis asettaa kurinpitoa koskevat säännöt, jotka ovat usein osa liiton lisensseissäkin viitattuja kilpailusääntöjä, ja määrää myös kurinpitoseuraamukset. Lajiliitot ketjuttavat pelaaja- tai urheilijalisenssisopimuksillaan urheilijat kilpailusääntöihin ja niistä johdettaviin kurinpitoseuraamuksiin. Jotta urheilija voi osallistua kilpailuun, urheilijalla tulee pääsääntöisesti olla joko voimassa oleva urheilijalisenssi tai hänen tulee muuten täyttää lajin sääntöihin perustuva kilpailukelpoisuus.¹⁸³

Sitouttaminen kurinpitoon tapahtuu yhä enimmäkseen sääntöketjuttamalla edellä esitetyn urheilijalisenssin avulla. Urheilija ei kuitenkaan ole välttämättä itse nähnyt lisenssin ehtoja saati voinut tutustunut niihin, sillä joissain tilanteissa seura ottaa lisenssin hänen puolestaan. Tämän vuoksi lisenssin avulla sitouttamiseen liittyy jokseenkin vakiosopimusoidellisia epävarmuustekijöitä. Riitesuo on kuitenkin nostanut esiin sen, että urheilija ei välttämättä ole itse tutustunut häntä sitoviin vakioehtoihin.¹⁸⁴

Toisaalta joissain tapauksissa sopimusperusteinen sitouttaminen kilpailusääntöihin ja kurinpitoon on ainoa mahdollisuus sitouttamisen oikeudelliseksi perustaksi. Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, ettei sääntöjen ketjuttaminen ole yleensä mahdollista työsuhteessa oleviin urheilijoihin, kuten ammattimaisiin joukkueurheilijoihin, sillä he eivät ole tavanomaisesti seuran jäseniä, vaan lähinnä urheilevat joko seuran työntekijänä tai joissain tilanteissa toiminimellään seuran valvonnan alaisuudessa.¹⁸⁵ Näissä tilanteissa sitouttaminen kurinpitoon tapahtuu useimmiten sopimuksessa – tavallisimmin työsopimuksessa ja niihin liitetyissä yleissopimuksissa.

---

¹⁸² Halila 1993, s. 342.

¹⁸³ Ks. UOL 17/2008. Urheilijaan ei voitu kohdistaa kurinpitotoimia, kun hänen lisenssinsä ei enää ollut voimassa. Sen sijaan lautakunnassa ei ole hyväksytty sitä, että urheilija voisi välttää kurinpitoseuraamuksen ilmoittamalla lopettaneensa kilpaurheilun, jos hänellä on yhä voimassa oleva kilpailulisenssi, ks. UOL 17/2012.

¹⁸⁴ Ks. osin UOL 17/2008. Ks. Riitesuo 2001, s. 63–64 ja 74. Oikeusturvalautakuntaan ei ole kuitenkaan näytä tulleen tapausta, jossa kurinpito olisi estynyt pelkästään sitouttamisen perustuessa vain lisenssiin.

¹⁸⁵ Ks. Riitesuo 2001, s. 64–67 ja Ks. Halila – Norros 2017, s 301–302. Urheilijan on käytännössä kaikissa lajeissa kuuluttava johonkin seuraan kilpailuihin osallistumisoikeuden saamiseksi. Tällöin esimerkiksi yksilöurheilijat usein edustavat esimerkiksi kasvattajaseuraansa, jotain muuta nykyisen kotialueen seuraa tai muuta taloudellisesti kannattavaa järjestöä. Sääntöketjutusta ei pidetä mahdollisena niihin urheilijoihin nähden, jotka toimivat osakeyhtiönä toimivien yhteisöjen piirissä, joita huipputason urheilutoimintaa organisoivan liigan osakkaat eli seurataavallisesti ovat. Vaan tällöin sitouttamisen tulee tapahtua nimenomaisesti suhteessa siihen organisaatioon joka kurinpitovaltaa käyttää. Kurinpito kuuluu liigatasonkin urheilussa lähtökohtaisesti lajiliitolle, joka puolestaan on luovuttanut ylimmän tason kilpailutoiminnan liigalle sopimuksella. Liigoilla ei kuitenkaan ole samanlaisia omia kurinpitosääntöjä kuin liitoilla, Norros 2011, s. 169–174. Ks. lisäksi sitouttamisketjun katkeamattomuudesta Halila 2006, s. 374–375.

Tällainen työsopimusoikeudellinen sitouttaminen on useimmiten myös työnantajan intressissä. Työnantaja voi käyttää omia työnantajalle kuuluvia oikeuksiaan, kuten direktio-oikeuttaan, helpommin työntekijöihinsä, kun tämä on selvästi sitoutettu kurinpitoon työsopimuksessaan. Työnantaja voi esimerkiksi keskeyttää palkanmaksun, vaatia urheilijaa maksamaan itse kurinpitosaakkonsa ja tarvittaessa vapauttaa urheilijan työvelvoitteista mahdollisen toimintakiellon ajaksi. Nykyisin edellä mainituista asioista ja työnantajan mahdollisuuksista on määräyksiä esimerkiksi jääkiekon SM-liigan pelaajasopimuksissa.¹⁸⁶ Lajiliiton tai urheilujärjestön asettama kurinpitopäätös ei estä työnantajan omia toimia urheilijaa kohtaan. Samalla myös työnantaja sitoutuu siihen, että lajiliitto saattaa asettaa hänen työntekijänsä toimintakieltoon. Työnantaja ei voi tällöin toimintakiellon aikana hyödyntää urheilijan työpanosta.¹⁸⁷

Sääntöketjutus ei ole mahdollinen myöskään niihin nähden, jotka toimivat osakeyhtiöiksi muutuneiden tai alun perinkin osakeyhtiönä toimineiden yhteisöjen piirissä. Tällaisia ovat esimerkiksi ylimpien joukkueurheilusarjojen joukkueet. Nämä osakeyhtiöt ovat tavallisesti huipputasoisen urheilutoimintaa organisoivan liigan osakkaita. Kurinpito kuuluu liigatasonkin urheilussa kuitenkin lähtökohtaisesti lajiliitolle, joka on luovuttanut ylimmän tason kilpailutoiminnan liigalle sopimuksella. Näissäkin tilanteissa sitouttamisketju on urheilijaan nähden katkeamaton, jos toimijan työsopimuksessa hänet on alistettu tällaiseen kurinpitoon. Sitouttamisen on aina kosketettava urheilijan lisäksi tämän työnantajaa sen suhteen, mikä taho käyttää kurinpitovaltaa.¹⁸⁸

4.3.2 Yhdistyksen sääntöihin perustuva sitouttaminen

Kurinpitotoimien velvoittavuus ja noudattaminen eivät perustu lakiin, vaan niiden on perustuttava liitto- ja seuratasolla jäseniä sitoviin sääntöihin tai sopimukseen. Yhdistyksen säännöt sitovat jäseniä yhdistyslain nojalla, mutta määräysten ja säännösten on kuitenkin kuuluttava yhdistyksen säännöstämiskompetenssiin eli hyväksyttävään itsesääntelyoikeuden alaan.¹⁸⁹

---

¹⁸⁶ Halila – Norros 2017, s. 301. Ks. Jääkiekon SM-liigan pelaajasopimuksen kohta 8.2.

¹⁸⁷ Ks. esimerkiksi Halila – Norros 2017, s. 301. Sopimusperusteisesti työnantaja voi ja useimmiten alistuu siihen, että hänen työntekijäänsä voidaan kohdistaa kurinpitoseuraamuksia. Vertailun vuoksi: urheilun ulkopuolella palkan- saajaan ja ammatinharjoittajaan kohdistuva kurinpito yleensä perustuu lainsäädäntöön. Työnantaja sitoutuminen voi tapahtua samassa työsopimuksessa, jossa työntekijäkin alistuu kurinpitovaltaan. Toisaalta, jos sitouttamista ei ole tehty, työnantaja voi vedota immuniteettiinsa ulkopuolisen tahon käyttämään kurinpitoon nähden.

¹⁸⁸ Sopimusmallia voidaan käyttää myös muihin urheilun toimijoihin, kuten valmentajiin ja huoltajiin, jotka eivät ole urheiluseurojen jäseniä ja sääntöketjutuksen myötä asianmukaisesti kurinpitoon sitoutettuja. Ks. aiheesta Halila – Norros 2017, s. 302, Halila 2006 s. 374–375.

¹⁸⁹ Halila – Tarasti 2011, s. 239–241.

Koska yhdistyksen säännöt sitovat vain sen omia jäseniä, eli pääsääntöisesti seuroja, voi lajiliitot määrätä kurinpitosanktiota sen jäsenistöön kuuluville seuroille ja seura puolestaan sen jäsenenä oleville yksityisille henkilöille. Lajiliitto ei voi siis määrätä suoraan seurojen jäseniin kohdistuvia kurinpitotoimia, sillä yksityiset henkilöt eivät säännönmukaisesti ole lajiliittojen jäseniä. Sääntöjen ketjuttaminen on siten välttämätöntä. Lajiliittojen kurinpitotoimet ovat yleisimpiä ja kaikkein näkyvimpiä kurinpitotoimia, jolloin urheilija on erityisesti sitoutettava liiton kurinpitoon sopimusten ja sääntöjen ketjuttamisella.¹⁹⁰

Näin ollen, jotta lajiliitto voi kohdistaa erinäisiä kurinpitotoimia jäsen seuransa yksityisiin jäseniin, on kurinpidosta oltava määräykset sekä lajiliiton että seuran omissa säännöissä. Vaikka urheilijat yleisesti tietävät, että reilun pelin periaatteen rikkomisesta tai reilun pelin vastaisesta toiminnasta voi seurata kurinpitoseuraamuksia, ei pelkkä tietoisuus riitä sitouttamiseen. Kurinpito vaikuttaa usein merkittävästikin urheilijan perusoikeuksiin, jolloin tavanomainen vakiosopimusten avulla sopimusketjutussitouttaminen ei välttämättä sellaisenaan riitä tarkkarajaisuusvaatimuksen täyttämiseksi, vaan kurinpitoon sitouttamisen tulisi perustua lisäksi esimerkiksi kilpailutoimintaan osallistumiseen ja siihen liittyviin sopimuksiin.¹⁹¹

Yksityiskohtaiset määräykset ovat tavanomaisesti liiton tai seuran sääntöjä alemmanasteisissa kilpailu- tai kurinpitosäännöissä. Urheilijan tai muun toimijan katsotaan hyväksyneen lajin tai kilpailun säännöt osallistuessaan kilpailuun.¹⁹² Ketjuttamisen vuoksi seuran on määrättävä, että seuran sijaan kurinpitovaltaa kilpailussa, sarjassa tai turnauksen aikana käyttää lajiliitto tai sen asettama kurinpitoelin. Jos myös seuralla on kurinpitovaltaa, kuten useimmiten on, on toimivallanjaosta tilanteessa määrättävä liiton ja seuran välillä seuran omissa säännöissä.¹⁹³

Myös yhdistysten sääntöihin perustuva kurinpito edellyttää tietynasteista sopimusperustaista kurinpitoa ketjuttamisen vuoksi. Kaikissa (jäsen)sopimusmalleissa viitataan tavalla tai toisella

---

¹⁹⁰ Ks. aiheesta esimerkiksi Riitesuo 2001, s. 38–47, Halila 2006, s. 368–369.

¹⁹¹ Ks. aiheesta Zilliacus 2018, s. 280, Aine 2017a, s. 29, Riitesuo 2001, s. 43–44, Halila 2006, s. 368–369.

¹⁹² Tämä tulkinta on välttämätöntä, sillä kotimaisessa oikeuskirjallisuudessa ei ole hyväksytty kurinpitoseuraamuksien asettamista ilman mitään sitouttamista, Halila – Norros 2017, s. 299. Ks. myös KKO 2002:38. Vrt. Ruotsissa omaksuttu väljempi tulkinta Hübinette – Malmsten 2010, s. 23–26.

¹⁹³ Ks. Riitesuo 2001, s. 38–47, Soek 2006, s. 276–283.

lajiliiton määräyksiin kurinpidon perustana ja käytännössä poikkeuksetta kurinpitovalta osoitetaan liitolle.¹⁹⁴ Samalla myös seura sitoutuu lajiliiton jäsenilleen tai työntekijöilleen mahdollisesti asettamiin kurinpitotoimiin, jolloin esimerkiksi seuran työntekijä ei voi toimintakiellon vuoksi osallistua kilpailuihin.¹⁹⁵

Lisäksi joissain urheilulajeissa ja -tapahtumissa urheilijan tai muun osanottajan on mahdollista sitoutua sääntöihin ja niistä johdettaviin mahdollisiin kurinpitotoimiin osallistumalla kyseiseen kilpailuun. Esimerkiksi suunnistuksen jokavuotiset Venlojen ja Jukolan viestit ovat tällaisia tapahtumia, jossa joukkue ja sitä kautta joukkueen jäsenet sitoutuvat kilpailun sääntöihin osanotosopimuksella.¹⁹⁶ Tällöin kilpailun järjestäjä ja urheilija delegeoivat kurinpitovallan esimerkiksi lajiliitolle, eli tekevät sopimuksen kolmannen hyväksi.

4.4 Kurinpitomenettelyn rajoitukset ja perusoikeudet

Kurinpitorangaistus on usein julkinen moite urheilijaa, valmentajaa tai muuta toimijaa kohtaan. Ammattuurheilijalle kurinpito voi ja usein merkitseekin puuttumista hänen toimentuloonsa ja sitä kautta hänen PL 18 §:n elinkeinovapauteen. Kurinpito on nykyään varsin leimaavaa mediahuomion lisääntymisen vuoksi, etenkin dopingtapauksissa, ja usein tuntuu sekä taloudellisesti että urheilullisesti. Tämän vuoksi kurinpitomenettely synnyttää sen kohteeksi joutuneelle oikeussuojan tarpeen.¹⁹⁷ Kurinpitopäätösten julkisuuden ja vaikutusten vuoksi kurinpitomenettelyn on oltava sekä oikeudellisesti hyväksyttävää että muutoinkin uskottavaa. Mikäli kurinpito toteutetaan ammattitaitoisesti, herättää se usein luottamusta sen kohteessa, muissa toimijoissa ja yleisössä. Uskottavuus ja luottamus puolestaan lisäävät päätösten hyväksyttävyyttä ja ymmärrettävyyttä sekä helpottavat menettelyn toteuttamista tulevaisuudessa, kun kurinpidosta on ammattimainen mielikuva.¹⁹⁸

---

¹⁹⁴ Ks. esimerkiksi Mestiksen pelaajasopimuksen kohta 3.2, Palloliiton pelaajasopimuksen kohdat 8–10 ja Korisliigan pelaajasopimuksen liite 2. Esimerkinomaisesti Suomen Hiihtoliiton toimintasääntöjen kohta 29 liiton ja seuran välisestä kurinpitosääntösten ketjuttamisesta.

¹⁹⁵ Vrt. suoraan työlainsäädäntöön perustuva työnantajan direktio-oikeuteen sisältyvä kurinpitomahdollisuus työntekijöitä kohtaan.

¹⁹⁶ Ks. Rauste 1997, s. 50, Halila – Norros 2017, s. 398. Ks. myös Jukolan viestin 2019 osalta kilpailun säännöistä <https://www.jukola.com/2019/kilpailijat/kilpailuohjeet/> (vierailtu 19.1.2020).

¹⁹⁷ Ks. Rantala 2016, s. 52, Rauste 1997, s. 709.

¹⁹⁸ Ks. erityisesti Rantala 2016, s. 52.

Urheilijoiden, kuten muidenkin järjestöjen tahojen, kurinpidon on katsottu pitkään kuuluvan urheilujärjestöjen autonomiaan. Tästä huolimatta perusoikeuksien suora sovellettavuus edellyttää oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, mikä ilmenee muun muassa korkeimman oikeuden ratkaisusta KKO 1998:122.¹⁹⁹

Oikeuskirjallisuudessa kurinpito on jaettu usein kahteen eri ryhmään esitysteknisistä syistä, dopingista seuraavaan kurinpitoon ja muuhun kurinpitoon.²⁰⁰ Tämä johtuu pitkälti siitä, että dopingia koskevat kaikissa lajeissa samalla tavalla ADT-säännösten antidopingmääräykset, jotka taas perustuvat globaalisti voimassa olevaan WADA:n koodistoon eli WADC:een. Muussa kurinpidossa puolestaan lajiliitot vahvistavat itse omat kurinpitomääräyksensä. Tämän lisäksi kurinpitoa voi ilmetä myös seuratasolla, jolloin urheiluseura asettaa kurinpitomääräyksiä suoraan omille jäsenilleen.²⁰¹

Kurinpitomenettelyssä tulee huomioida erityisesti PL 21 §:n oikeusturva ja oikeus tulla kuuluksi. Kurinpitoseuraamusten osalta ammattilaisurheilussa on arvioitava puolestaan etenkin PL 18 §:n elinkeinovapautta ja sen mahdollisia rajoituksia. Erityisesti kurinpidon menettelyllisiin seikkoihin läheisesti liittyvät perusoikeudet soveltuvat lähestulkoon kaikenlaisiin kurinpitotapauksiin. Kuten Timonen on jo vuonna 2004 todennut, kurinpitoa ei voida pitää enää vain urheilujärjestöjen autonomisena toimintana, vaan pikemminkin ammatinharjoittamisen rajoittamisena, jolloin myös urheilun oikeusturvalautakunnan ratkaisujen merkitys korostuu.²⁰²

Oikeudenmukaista kurinpitomenettelyä on käytännössä mahdotonta määritellä tyhjentävästi. Esimerkiksi kesken kilpailukauden tapahtuva rutiininomainen ja lyhytkestoinen kilpailu- tai toimitsijakielto tulee määrätä varsin nopeasti. Urheilijan ja hänen seuransa on saatava tietää mahdollisimman nopeasti käytännössä ennen seuraavaa ottelua tai kilpailutapahtumaa, saako kyseinen urheilija tai toimitsija osallistua vai ei. Tämä myös tarkoittaa osaltaan sitä, ettei ole tarkoituksenmukaista eikä oikeudenmukaista asettaa tällaista urheilijaa väliaikaiseen kilpailukieltoon pitkäksi ajaksi, etenkin jos oletettava seuraamus on lyhytkestoinen tai on mahdollista, ettei urheilijalle aseteta seuraamusta lainkaan.²⁰³

---

¹⁹⁹ Ks. esimerkiksi Manninen 2003, s. 50.

²⁰⁰ Halila – Norros 2017, s. 295.

²⁰¹ Ks. esimerkiksi UOL 15/2018.

²⁰² Ks. Timonen 2004, s. 292–293.

²⁰³ Ks. esimerkiksi UOL 7/2019. Ks. lisäksi Liigajoukkue Ilveksen uutistiedote tyytymättömyydestä kurinpitoasiassa maaliskuussa 2019 sekä kurinpitoseuraamuksesta valittamisen hitaudesta suhteessa rangaistuksen keston <https://www.ilves.com/ilves-johto-tiedottaa-samuli-vainionpaan-pelikielto/> (vierailtu 8.1.2020)

Kurinpitoprosessiin käytettävän ajan rajallisuus puolestaan vaikuttaa siihen, kuinka laajasti ja perusteellisesti asiaa on mahdollista selvittää.²⁰⁴ Kurinpitoelimen on siis punnittava ja arvioitava, kuinka laajasti se pitää kiinni oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin periaatteista ja missä kohdin niistä on mahdollista tai välttämätöntä poiketa. Toisin sanoen aika ja mahdollisen seuraamuksen hypoteettinen ankaruus voidaan nähdä oikeudenmukaisen kurinpitomenettelyn rajoitteena. Yleisesti kuitenkin on selvää, että mitä vakavampi asia tai ankarampi seuraamus on kyseessä, sitä tarkemmin menettelyn on toteutettava oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin periaatteita.²⁰⁵ Jos kyse on puolestaan lajille rutiininomaisesta ja tyypillisestä tapauksesta, jossa rangaistusta ei voida pitää erityisen ankarana tai kohtuuttomana, voitaneen katsoa, että kevyempi prosessi on perusteltua.²⁰⁶ Kurinpidossa on jatkuvasti sovitettava yhteen sekä yksilö- että järjestelmätason näkökohdat siten, että kyseinen yhteensovittaminen tapahtuu oikeudellisesti kestäväällä tavalla ja samalla herättäen luottamusta kurinpitotoimintaan ja sen ammattitaitoisuuteen.

Urheilijan ei lähtökohtaisesti tarvitse puhua kurinpitomenettelyssä totta tai myötävaikuttaa mahdollisen syyllisyytensä selvittämiseen. Kurinpitoelin voi kuitenkin arvioidessaan tapausta tehdä tarvittavat johtopäätökset kurinpidon kohteen menettelystä, jos pyydettyjä selvityksiä ei toimiteta.²⁰⁷ Kuten edellä on esitetty samanaikaisesti tällaisen urheilijan edustaman seuran asema on kuitenkin toinen, sillä kurinpidon sujuvuuden edellytyksenä on, että esimerkiksi videointi voidaan uskoa kilpailua järjestävälle seuralle, ja että tallenne on tarvittaessa käytettävissä myös silloin, kun kohteena on videoinnista vastanneen seuran urheilija.²⁰⁸ Seuran ei tulisi täten voida vältellä mahdollisesti epäedullista seuraamusta velvoitteidensa laiminlyönnillä tai tapauksen selvittämistä vaikeuttamalla. Tämä saattaa kuitenkin joissain liitoissa ja sarjoissa edellyttää säännösten muuttamista.

4.5 Kurinpidon vanhentuminen

Kurinpidon kohteena olevan teon ja erityisesti siitä mahdollisesti asetettavan kurinpitoseuraamuksen kohdalla tulee myös pohtia, voiko seuraamuksen asettaminen estyä teon tai rikkeen

---

²⁰⁴ Ks. Rantala 2016, s. 54.

²⁰⁵ Ks. esimerkiksi UOL 15/2018, UOL 35/2015 ja UOL 15/2014.

²⁰⁶ Ks. Rantala 2016, s. 54. Kohteena olevalle on kuitenkin aina annettava mahdollisuus muutoksenhakuun ja oikeus kyseenalaistaa määrätyn seuraamuksen oikeellisuus.

²⁰⁷ Ks. Rantala 2016, s. 62.

²⁰⁸ Rantala 2016, s. 63. Seura voisi hyötyä esimerkiksi silloin, jos kesken finaalisarjan se kieltäytyisi toimittamasta videomateriaalia, jonka nojalla urheilija saatettaisiin määrätä kilpailu- ja toimitsijakieltoon.

vanhentumisen perusteella. Tätä tutkielmaa kirjoittaessa Ojala on nähdäkseni julkaissut ensimmäisen aihetta laajemmin tarkastelevan artikkelin.²⁰⁹ Erityisesti dopingasioissa kurinpitoseuraamukset ja mahdollisten kilpailusuoritusten taannehtivat hylkäämiset ovat kuitenkin varsin yleisiä testausmenetelmien kehittymisen ja testausepärehellisyyksien edellyttämien lisäselvitysten vuoksi. WADC:n nojalla dopingiin liittyvien taannehtivien seuraamusten soveltaminen on lähtökohtaisesti yksiselitteistä. WADC:ssa todetaan yksiselitteisesti, että kaikki suoritukset dopingrikkomuksen tekohetkestä aina toimintakiellon alkamiseen saakka on hylättävä. Lisäksi säännöstössä todetaan yhtä selvästi, että dopingrikkomusten vanhentumisaika on 10 vuotta.²¹⁰

Vaikka kurinpidossa sovelletaankin rikosoikeudellisia menettelyperiaatteita, ei kurinpito vanhene rikoslaissa säädetyin tavoin, eikä lajien, lajiliittojen tai kilpailujen säännöissä vanhentumisesta ole useinkaan määrätty. Toisaalta samalla etenkin kurinpidon kohteena olevaan menettelyyn liittyvät näyttöongelmat korostuvat, mitä kauemmin itse teosta on kulunut. Tämän vuoksi kurinpidon kohteen oikeusturva edellyttää usein nopeaa reagointia ja käsittelyä myös näyttökysymysten ja -mahdollisuuksien valossa.²¹¹ Kurinpidon vanhentumisen erityispiirteet johtuvat pitkälti urheilun autonomiasta ja siitä, että kurinpito on mahdollista jakaa yhdistysoikeudelliseen ja sopimusperusteiseen kurinpitoon, jolloin myös vanhentumista tulee arvioida näistä toisistaan eriävistä näkökulmista eri tavoin.

Yhdistysoikeudellisen kurinpidon osalta Riitesuo on todennut, että esimerkiksi mahdollisesta erottamisesta on päätettävä kohtuullisessa ajassa siitä, kun yhdistys on saanut tiedon erottamisperusteesta ja sen olemassaolosta.²¹² Yhdistysoikeudellisissa asioissa tai kurinpidossa yhdistys ja kurinpitoelin eivät täten voi jäädä passiivisiksi, jotta yhdistyksen ei voida katsoa hyväksyneen passiivisuutensa tai toimimattomuutensa perusteella jäsenen moitittavaa menettelyä.

Riitesuo on samalla kuitenkin todennut, että tavanomaisesta yhdistyksellisestä kurinpidosta poiketen kilpailusäännöissä on useimmiten määrätty, kuinka nopeasti asiat tulee käsitellä ja

---

²⁰⁹ Ks. Ojala 2019, s. 148.

²¹⁰ WADC 2021 art. 10.10 ja 17. Manninen 2013, *passim*, erityisesti s. 147, Ojala 2019, s. 156. Dopingrikkomusten vanhentumisaikaa on pidennetty vuosien saatossa, ks. Riitesuo 2001, s. 156.

²¹¹ Ks. aiheesta Tapani – Tolvanen – Hyttinen 2019, s. 621–622, ks. myös Ojala 2019, s. 150. Rikosoikeudellisessa keskustelussa vanhentumista on perusteltu sillä, että rangaistuksen määräämisen tarve vähenee kun aikaa kuluu, luottamus oikeudenkäyttöön heikkenee, ja samalla tarve rikoksen sovittamiseen ja oikeudenmukaisuuden tunne seuraukseen vähenee.

²¹² Riitesuo 2001, s. 154, ks. Ojala 2019, s. 151.

missä ajassa ilmoitus rikkomuksesta tulee toimittaa kurinpitoelimelle.²¹³ Toisaalta tämä ei suoranaisesti tarkoita vanhentumista, vaan lähinnä sitä, kuinka nopeasti kurinpitoelimen tai yhdistyksen muun määräävän toimijan on reagoitava ja toimittava asian suhteen saatuaan tiedon teosta tai menettelystä.²¹⁴ Sopimusperusteisen kurinpidon osalta on puolestaan arvioitava vanhentumista sopimusoikeudellisten periaatteiden sekä esimerkiksi työsopimuslain näkökulmasta.

Työsopimuslaissa todetaan varsin selvästi, että työsopimuksen purkaminen on tehtävä 14 päivän kuluessa siitä, kun sopijapuoli on saanut tiedon purkamisperusteen täyttymisestä sillä uhalla, että purkuoikeus raukeaa (TSL 8:2). Irtisanomisen osalta laissa on määrätty irtisanovan sopijapuolen reagointiajaksi 14 päivän sijaan *kohtuullinen* aika. Kohtuullinen määräaika lasketaan irtisanomisen perusteena olevan teon tai laiminlyönnin tapahtumahetkestä tai, jos työnantaja saa tiedon tapahtuneesta vasta myöhemmin, siitä hetkestä, kun tosiasiat aidosti selviävät.²¹⁵

Tällä tarkoitetaan sitä, että kohtuullisen ajan alkaminen lasketaan siitä hetkestä, kun menettelyn päättymisen tuli työnantajan tietoon, jos perusteena on pidemmän aikaa jatkunut sopimuksen tai määräysten vastainen toiminta. Toisaalta kohtuullinen aika irtisanoa työsopimus on eri asia kuin aika, jona varoitukseen irtisanomisperusteena voidaan vedota.²¹⁶ Oikeuskirjallisuuden nojalla voidaankin katsoa lähtökohtana olevan juuri työnantajan tietoisuus mitattaessa kurinpidon vanhentumista, jolloin työnantajalla tai kurinpitäjällä olisi lähtökohtaisesti oikeus reagoida vanhaankin menettelyperusteeseen, jos kyseisestä perusteesta ei ole aiemmin oltu tietoisia.

Sopimusoikeudessa vanhentumisen katkaisemisen on katsottu edellyttävän reklamointia kohtuullisessa ajassa virheen tai rikkomuksen havaitsemisesta.²¹⁷ Sopimusoikeudellisesta näkökulmasta käytännössä merkittävin passiivisuusseuraamus tämän kohtuullisen ajan laiminlyönnistä on sopimusrikkomukseen pohjautuvan oikeuden menettäminen, koska reklamaatiota ei ole tehty kohtuullisessa ajassa tai mahdollisesti ollenkaan.²¹⁸ Kurinpidon näkökulmasta tämän voidaan katsoa tarkoittavan sitä, että asia tulee ottaa käsittelyyn ja siitä tulee ilmoittaa kohteelle kohtuullisessa ajassa, ja täten ikään kuin reklamoida kohteen menettelystä.²¹⁹

---

²¹³ Riitesuo 2001, s. 156.

²¹⁴ Ks. aiheesta Ojala 2019, s. 151.

²¹⁵ Koskinen – Nieminen – Valkonen 2019, s. 899–902.

²¹⁶ Ks. aiheesta tarkemmin Koskinen – Nieminen – Valkonen 2019, s. 900–901.

²¹⁷ Ks. esimerkiksi Saarnilehto 2010, s. 10.

²¹⁸ Ks. Norros 2015, s. 20.

²¹⁹ Ks. samoin Ojala 2019, s. 153.

Ongelmalliseksi ja olennaiseksi kysymykseksi nouseekin tällöin se, milloin ja missä ajassa mahdollisen rikkomuksen havaitsijan voidaan edellyttää havaitsevan virheen, tai milloin tämän olisi tullut se havaita.²²⁰ Oleellista toisin sanoen on se, missä ajassa rikkomukseen vetoavan edellytetään havaitsevan virheen.²²¹ Käsittelyn aloittaminen kohtuullisessa ajassa on kurinpidon kohteen oikeusturvan kannalta ehdoton edellytys. Lisäksi sopimusoikeudessa on myös 10 vuoden absoluuttinen vanhentumisaika, joka tulee huomioida myös kurinpitoasioissa (laki velan vanhentumisesta, 728/2003). Kyseisen vanhentumisajan kulumiseen ei vaikuta sopimusrikkomukseen vetoavan tietoisuus.²²² Toisin sanoen sopimusperusteinen kurinpito vanhenee 10 vuoden kuluttua kurinpitotapahtumasta, eikä tällöin ole merkitystä sillä, onko asia ikinä tullut kurinpitotahon tietoisuuteen.

Lisäksi laissa velan vanhentumisesta on määrätty erikseen kolmen vuoden yleisestä vanhentumisesta, mikä tarkoittaa sitä, että vanhentuminen tulee katkaista kolmen vuoden kuluessa siitä ajankohdasta, jolloin vahingonkärsinyt on saanut tietää tai tämän olisi pitänyt tietää vahingosta ja sen aiheuttajasta tai siitä vastuussa olevasta.²²³ Tämä kolmen vuoden määräaika toisin sanoen edellyttää vahingonkärsijän tietoisuutta, mutta samalla tulee sovellettavaksi edellä mainittu ehdoton 10 vuoden vanhentumisaika.

Voidaankin siis katsoa, että urheilun kurinpidossa kurinpitotapahtuman ja siitä asetettavan kurinpitoseuraamuksen vanhentuminen edellyttää varsin monitulkintaista ja tapauskohtaista arviointia sekä keskustelua, jonka Ojala on varsin ansiokkaasti aloittanut loppuvuodesta 2019.²²⁴ Tiivistetysti voidaan kuitenkin todeta, että kohtuullisen ajan arviointiin vaikuttaa aina tapauksen mahdolliset erityispiirteet ja -olosuhteet sekä kurinpitäjän mahdollisuus tietää sanktioita vasta menettelystä. Toisaalta mielenkiintoista on pohtia, vaikuttaako kurinpidon kohteen tietoisuus rikkomuksestaan vanhentumiseen, sillä oikeuskirjallisuudessa on todettu laajasti, ettei rekламаatiota edellytetä, mikäli virheellisen suorituksen tehnyt on tietoinen virheestään ja sen merkityksestä.²²⁵

---

²²⁰ Esimerkiksi maakaaren (540/1995) 2 luvun 25 §:ssä säädetään reklamaatiovelvollisuudesta, jonka 1 momentin mukaan ostaja ei saa vedota virheeseen, ellei hän ilmoita virheestä ja siihen perustuvista vaatimuksistaan myyjälle kohtuullisessa ajassa siitä, kun hän havaitsi virheen tai kun hänen olisi pitänyt se havaita.

²²¹ Ks. aihealueesta esimerkiksi KKO 2019:94, ja erityisesti perustelujen kohta 8, Hemmo 2003, s. 167.

²²² Ks. Norros 2015, s. 147 ja 160, Ojala 2019, s. 153.

²²³ Velan vanhentumisesta annetun lain 4 §:n mukaan, velka vanhentuu kolmen vuoden kuluttua lain 5–7 §:issä tarkoitettusta ajankohdasta, jollei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu.

²²⁴ Ks. Ojalan artikkeli kokonaisuudessaan, Ojala 2019.

²²⁵ Ks. Norros 2015, s. 301–302 ja 304–305.

5 KURINPITOSEURAAMUSTEN ASETTAMINEN JA PERUSOIKEUDET

5.1 *Seuraamusten lähtökohtia ja noudatettavat periaatteet*

5.1.1 Kansallinen lähtökohta

Urheilun kurinpito poikkeaa rikoslainsäädännön nojalla asetettavista sanktioista, minkä vuoksi kohteena olevan toimijan perusoikeuksia tulee suojata eri tavoin, kuten ratkaisu KKO 2005:137 osoittaa. Yhteistä kuitenkin on esimerkiksi laillisuus- eli legaliteettiperiaate, vaikka sen sisältö ei ole sellaisenaan samanlainen urheilun ja yhdistysautonomian kurinpidossa kuin rikoslaissa (RL, 39/1889). Tästä huolimatta, kuten edellä on todettu, myös urheilu oikeudellisessa kurinpidossa seuraamuksia voidaan määrätä vain teoista, jotka on etukäteen määrätty rangaistaviksi tai kurinpitotoimen aktualisoivaksi. Lisäksi seuraamuksen on oltava etukäteen määrätyn lajinen, kuten kilpailukielto tai määräaikainen erottaminen.²²⁶ Dopingtapausten osalta kurinpito on melko selvää WADC:n ja ADT-koodiston selkeyden vuoksi. Jokaisen huippu-urheilijan voidaan perustellusti olettaa tuntevan dopingin käyttämisestä tai dopingtestauksen laiminlyönnistä aiheutuvien rikkeiden seuraamukset.

Urheilun kurinpito ei ole kuitenkaan lailla säädettyä toimintaa, minkä vuoksi harkintavaltaa kurinpitoseuraamusta määrätessä on usein enemmän kuin esimerkiksi rikoslainkäytössä. Toisaalta yhdistyksen jäsenen tulee saada luottaa siihen, että säännöt määräävät hänen asemansa yhdistyksessä ja että säännöt asettavat rajoja yhdistyksen kurinpidolle. Kurinpidon vakiintuneisiin periaatteisiin kuuluu myös se, että urheilijalle voidaan määrätä vain sellaisia seuraamuksia, joista on määrätty kurinpitomääräyksissä ja, joihin hänet on sitoutettu. Kurinpitoseuraamus voidaan näin ollen määrätä vain sellaisen velvoitteen rikkomisen seurauksena, josta yhdistyksen tai lajiliiton säännöissä taikka muissa määräyksissä on asianmukaisesti toimijaa sitovasti määrätty.²²⁷ Kurinpidon kohteen on siis aina voitava tietää, millaisia seuraamuksia hänelle voidaan määrätä sääntöjenvastaisesta toiminnasta. Sääntelyn ennakoitavuus tarkoittaa sitä, että urheilijan on voitava ottaa sääntöjen asettamat vaatimukset huomioon toiminnassaan. Ei riitä, että

---

²²⁶ Halila – Norros 2017, s. 311, Välimäki 2007, s. 107–108, on katsonut, että kysymys on toisaalta analogiasta, jossa huomioidaan urheilun erityispiirteet, ja toisaalta urheilun autonomiasta, jossa otetaan huomioon urheilun oikeudellistumiskehitys. Ks. myös Riitesuo 2001, s. 102.

²²⁷ UOL 7/2011, ks. myös Halila – Tarasti 2011, s. 241.

kurinpidon kohteena oleva toimija tietää jonkin menettelyn kielletyksi, vaan tästä kielletystä toiminnasta ja siitä aiheutuvasta mahdollisesta seuraamuksesta tulee informoida toimijaa.²²⁸

Legaliteettiperiaate antaa siis urheilijalle suojaa kohtuuttomia ja tekohetkellä säädetystä seuraamuksesta ankarampia tai vääränlaisia kurinpitoseuraamuksia vastaan. Riitesuo on kuitenkin kirjallisuudessaan katsonut, että periaatetta tulisi soveltaa myös vastakkaiseen suuntaan – jos säännöt eivät mahdollista lopullista erottamista kevyempää seuraamusta, ei tällaista myöskään voitaisi toimijalle asettaa.²²⁹ Toisin sanoen Riitesuon mukaan kohtuuttomana voidaan pitää myös toimijalle edullisempaa seuraamusta kuin säännöissä on mahdollistettu. Kyseistä näkökulmaa on mahdollista perustella luottamuksensuojalla, ennakoitavuudella ja reilun pelin periaatteella. Riitesuon näkökulma on perusteltu, sillä kyseisten periaatteiden ja vaatimusten tulee suojata myös muita toimijoita, ei ainoastaan kurinpitoseuraamuksen kohdetta.

Riitesuon kanta on ymmärrettävissä esimerkiksi WADC:ssa määrättävien seuraamusalarajojen näkökulmasta.²³⁰ WADC:n seuraamusalarajat osaltaan edesauttavat ja vahvistavat kurinpitoseuraamusten ennakoitavuutta, jolloin ulkopuoliset tai saman lajin edustajat voivat ennalta arvioida mahdollista seuraamusta ja jälkikäteen pohtia seuraamuksen oikeudenmukaissuutta. Toisaalta yhdistysautonomia mahdollistaa mielestäni rangaistuksen kohtuullistamisen helpommin kuin rikoslakia sovellettaessa.²³¹

Huomioitavaa on, että myös yhdistystoiminnassa on otettava huomioon yhdenvertaisuusperiaatteen merkitys, mikä asettaa rajoja perustelemattomille tai epäjohdonmukaisille sanktioille ja menettelyille. Kurinpidossa, niin kuin urheilu oikeudessa yleisemminkin, tulee huomioida monia urheiluun liittyviä ja lajikohtaisia erityispiirteitä, mikä osaltaan aiheuttaa kurinpidolle haasteita näyttäytyä ammattitaitoisena ja hyväksyttävänä.²³²

---

²²⁸ Ks. Välimäki 2007, s. 108.

²²⁹ Ks. Riitesuo 2001, s. 269 ja 274.

²³⁰ Vrt. kuitenkin Therese Johaug tapauksen, CAS 2017/A/5015 FIS v. Therese Johaug & NIF ja CAS 2017/A/5110 Therese Johaug v. NIF, perustelut sekä Olli Rausteen kommentaari WADC:n tuottamuksen asteiden alkuperäisen tarkoituksen arvioinnista ja CAS:n oikeuskäytännön kehityksestä, Rauste 2017, s. 221–223.

²³¹ Perustuslaissa laillisuusperiaate on 8 §:ssä ja rikoslaissa periaate on puolestaan kirjattu lain 3 lukuun. Rikoslainkäyttöä varten on säännöksiä seuraamusten asteikosta sekä sanktioiden koventamis- ja lieventämisperusteista. Urheilulle ja sen kurinpidolle ei ole annettu vastaavia itsesääntelymääräyksiä.

²³² Ks. yhdistysautonomian mahdollistamasta kurinpidon kohtuusarvioinnista esimerkiksi Välimäki 2007, s. 113 ja Halila – Tarasti 2011, s. 241. Aiheesta myös jaksossa 4.2 ja 4.3. Ks. myös Rantala 2016, s. 68 ja KKO 2005:137.

Eräänä urheilullisena erityispiirteenä voidaan pitää harraste- ja ammattiuurheilijoilta odotettavaa eritasoista huolellisuus- ja selonottovelvollisuutta.²³³ Ongelmallista on, että lähtökohtaisesti kaikkia urheilun piirissä toimivia koskevat samat säännöt, vaikka osa niistä onkin luotu vastaamaan nimenomaan huippu-urheilun muodostamiin haasteisiin. Onkin mahdollista todeta, että näyttökynnyksen tulisi joissain harrastajan virhettä tai rikettä koskevissa kurinpidollisissa asioissa olla todistustaakan osalta korkeampi kuin jos kyseessä olisi ammattilaisurheilija.²³⁴ Urheilua koskevasta kurinpidosta ei ole korkeimman oikeuden ratkaisuja, joiden perusteella voitaisiin arvioida kurinpidon todistustaakkaa yleisissä tuomioistuimissa. Urheilun oikeudellistumiskehitys ja perusoikeudellistuminen ovat kuitenkin johtaneet siihen, että tuomioistuin voisi tutkia, onko järjestön antama kurinpitoseuraamus oikeusjärjestyksen vastainen tai ilmeisen kohtuuton.²³⁵

Koska tuomioistuinten ratkaisuja urheilutoiminnan kurinpidon mittaamisesta ei käytännössä ole, on urheilun oikeusturvalautakunnan ratkaisukäytännölle jäänyt vastuu kurinpidon ohjauksesta. On todettava, että tästä ei suoraan mainita lautakunnan säännöissä tai sen tehtävissä, vaan lautakunta on pikemminkin tosiasiallisesti ajautunut kyseiseen tilanteeseen. Pääasiallisena syynä lautakunnan merkittävyyteen kurinpidon ohjauksessa on sen pyrkimys yhdenmukaiseen käytäntöön omassa ratkaisutoiminnassaan viittaamalla edeltävään ratkaisukäytäntöön.²³⁶ Lautakunta on lisäksi kiinnittänyt huomiota siihen, onko kurinpitoseuraamukset ja -käytäntö ollut kyseisessä lajiliitossa yhtenäistä, mikä usein vaikuttaa lautakunnan ratkaisuihin.²³⁷

Kurinpidossa ei ole yleisesti merkitystä sillä, onko kohteena nuori vai vanha urheilija tai onko teko ensimmäinen vai onko tekijää entuudestaan sanktioitu. Myöskään sillä, onko kyseessä ammattilainen vai amatööri ei ole lähtökohtaisesti merkitystä. Vaikka lähtökohtaisesti jokainen on kurinpidon edessä samassa asemassa, voidaan oikeusturvalautakunnassa kuitenkin tarvittaessa

---

²³³ Ks. Hagman 2005, s. 17–18.

²³⁴ Ks. näyttökynnyksestä UOL 7/2019.

²³⁵ KKO 1998:122 ratkaisussa ei tutkittu vaatimusta kurinpitoseuraamuksen kohtuullistamisesta tai lyhentämisestä vaan ainoastaan menettelyä. Ks. ratkaisun merkityksestä Halila 2006, s. 231.

²³⁶ Riitojen hallinnasta, ennaltaehkäisystä ja lautakunnan ratkaisujen laajemmasta vaikutuksesta esimerkiksi Ziliacus 2016, s. 38–39.

²³⁷ Esimerkiksi UOL 4/2004, UOL 2/2006, UOL 28/2011 ja UOL 22/2017. On huomattava, että oikeusturvalautakunta ei voi koventaa alemman asteen, yleensä lajiliiton, tekemiä kurinpitopäätöksiä

huomioida tiettyjä ankaroittavia tai lieventäviä seikkoja, kuten aikaisemmat kurinpitoseuraamukset.²³⁸ Toisaalta ammattiurheilijoiden, toisin kuin harrasteurheilijoiden, kurinpidossa on useimmiten otettava huomioon tarkemmin perusoikeudet kuten elinkeinovapaus.

Erityisesti elinikäisten tai muutoin varsin pitkäkestoisten kilpailu- ja toimintakieltojen kohdalla perusoikeuksilla on merkitystä.²³⁹ Kuitenkin kokeneilta ammattilaisurheilijoita voidaan odottaa perustellummin urheilun arvomaailman mukaista esimerkillistä ja harkitsevampaa toimintaa kuin harrastelijoita.²⁴⁰ Perusoikeusnäkökulmasta toimintakielto vaikuttaa ensisijaisesti urheilijan tai muun toimijan mahdollisuuteen hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä. Toimintakielto estää elannon hankkimisen urheilemalla, valmentamalla tai muutoin toimimalla urheilun piirissä. Lisäksi toimintakielto voi aiheuttaa monien välillisten urheiluun liittyviä tulolähteiden kuten sponsorisopimusten ja urheilija-apurahojen irtisanomisen, päättymisen tai olennaisen vähentymisen.

Kurinpidossa on huomioitava erityisesti myös kohteena olevien yhdenvertaisuus- ja suhteellisuusperiaatteet. Mitä paremmin yhdenvertainen kohtelu toteutuu, sitä todennäköisemmin kurinpidon kohteena olevat ja heidän edustamansa järjestöt hyväksyvät heille annetut seuraamukset. Suhteellisuusperiaate vuorostaan korostuu seuraamuksen keston ja epäurheilijamaisuuden tai sääntörikkomuksen vakavuuden arvioinnissa. Seuraamus on siten mitattava niin, että se on oikeudenmukaisessa suhteessa rikkeen tai teon vahingollisuuteen ja vaarallisuuteen sekä tekijän syyllisyyteen.²⁴¹

Oikeuskirjallisuudessa on myös perustellusti esitetty, että kohtuusperiaate tulee ottaa huomioon. Periaatteessa ei ole kyse teon tai syyllisyyden arvottamisesta, vaan paino on tuomittavan seuraamuksen vaikutusten arvioinnissa ja tarpeettomien haittojen välttämässä. Rangaistuksen kohtuullistaminen on kuitenkin tarkoitettu poikkeukseksi. Kokonaisseuraamus tulisi muodostua kohtuuttomaksi tai poikkeuksellisen haitalliseksi, jotta lievennykselle olisi perusteita.²⁴² Kurinpidossa voidaan siis katsoa olevan seuraamuksen mittaamisen kohdalla kolme tärkeää periaatetta: yhdenvertaisuus, suhteellisuus ja kohtuullisuus.

---

²³⁸ Ks. UOL 5/2003, Halila – Norros 2017, s. 312. Toisaalta UOL 6/2018 perusteluissa: ”Kurinpitomenettelyssä yleisenä lähtökohtana lisäksi on, että aikaisemmat kurinpitorangeistukset vaikuttavat ankaroittavasti uudessa asiassa määrättävään kurinpitoseuraamukseen”. Ks. samaa henkilöä koskeva ratkaisu UOL 44/2015 perusteluineen.

²³⁹ Ks. Aine 2011a, s. 164–165.

²⁴⁰ Ks. esimerkiksi UOL 28/2011.

²⁴¹ Ks. esimerkiksi UOL 1/1991, UOL 4/2004 ja UOL 10/2018, Pitkänen 2012, s. 105.

²⁴² Ks. Pitkänen 2012, s. 116 ja esimerkiksi UOL 3/2005 ja UOL 7/2007.

Tuottamuksellinenkin teko saattaa johtaa kurinpitotoimiin, mutta tahattomien tekojen osalta oikeudenmukaista kurinpitoseuraamusta on punnittava tarkasti.²⁴³ Tavallisimmin kurinpidossa on enemmän pelivaraa tuottamuksellisten tekojen osalta etenkin jos kyseessä on muu kuin dopingista johtuva kurinpito.²⁴⁴ Tällaisen subjektiivisen tunnusmerkistön täyttymistä kuvaa osaltaan oikeusturvalautakunnan ratkaisu 5/2005, jossa oli kyseessä tahaton tuomarin koskemattomuuden loukkaus ja epäurheilijamaisuus. Vaikka teko kohdistui keskeiseen tuomarin koskemattomuuden periaatteeseen ja sen loukkaamiseen, lautakunta lyhensi lajiliiton antamaa pelikieltoa.

Kuten tavallisessakin oikeudenkäytössä tuomioistuimissa, myös urheilun sisäisessä kurinpidossa on samalla tavalla ratkaisupakko. Tämä tarkoittaa sitä, että kurinpitoseuraamuksen asettamista ei voida pitkittää tai sen ei tule olla sidoksissa siihen, miten asia mahdollisesti arvioitaisiin tai tultaisiin arvioimaan tuomioistuimessa. Ratkaisupakko konkretisoituu esimerkiksi dopingin salakuljetusta tai suoraan lain nojalla laittomien dopingaineiden käyttöä tai hallussapitoa koskevissa tapauksissa, jolloin ei ole mahdollista odottaa tuomioistuimen rikosasian ratkaisua.²⁴⁵

Urheilun oikeusturvalautakunnan lisäksi myös urheilun kansainvälinen vetoomustuomioistuin CAS asettaa ja auttaa arvioimaan kurinpitoseuraamusten rajoja. CAS on osaltaan ollut muovamassa ja vahvistamassa kurinpidossa edellytettäviä periaatteita aina sen perustamisesta lähtien.

5.1.2 Lex sportiva, CAS ja kansainvälinen sääntelykenttä

CAS:n oikeuskäytännön voidaan katsoa olevan juuri se *lex sportiva*, joka ohjaa lajiliittojen, kurinpitoelimien ja muidenkin toimijoiden ratkaisukäytäntöä omalla ennakkopäätösten kaltaisilla ratkaisuillaan.²⁴⁶ Urheilullisen sääntelyn kansainvälinen ulottuvuus on havaittavissa etenkin kansainvälisten lajiliittojen ja Kansainvälisen olympiakomitean itsesääntelymääräysten kautta. Näiden toimijoiden määräykset vaikuttavat vahvasti urheilun oikeutta yhdistävästi,

---

²⁴³ Myös tahallisen ja tuottamuksellisen teon kohdalla seuraamuksen mittaaminen usein eroaa toisistaan.

²⁴⁴ UOL 10/2004. Ks. Ruotsissa käydystä keskustelusta Hübinette – Malmsten 2010, s. 62–68.

²⁴⁵ Rikoslainsa (44 luvun 6 §) dopingrikokseksi on määritelty pelkästään laitton dopingaineen valmistus, maahan tuonti ja levittäminen sekä hallussapito levittämistarkoituksessa. Toisin sanoen poliisi ei ole kiinnostunut urheilun sisäisten dopingsäännösten vastaisista teoista, jotka eivät täytä rikoksen tunnusmerkistöä. Tästä syystä voidaan lähes varmasti sanoa, että puutteellisen dopingvalvonnan vuoksi osa dopingrikkomuksista jää kurinpitäjältä huomaamatta. Ks. ratkaisupakosta osin Halila – Norros 2017, s. 314.

²⁴⁶ Lindholm 2019, s. 110–111, Blackshaw 2009, luku 15, s. 177–189. Ks. Lex sportivasta CAS 2009/A/1768 Hansen v. FEL, kohta 21.4, jossa viitataan ratkaisuun CAS 98/200 AEK Athens and SK Slavia Prague v. UEFA, kohta 156.

mutta kansalliset erot tulevat näkyviin tilanteissa, joissa kansainvälisiä itsesääntelymääräyksiä ei ole, ne ovat aukollisia tai eivät muutoin vaikuta.

Globaalia urheilun oikeutta – *lex sportiva* – ilmentää varsin vahvasti CAS:n ratkaisut, jotka eivät useinkaan perustu minkään kansallisvaltion oikeuteen vaan pitkälti urheilun ylikansallisten itsesääntelymääräysten soveltamiseen ja tulkintaan.²⁴⁷ Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että CAS on vaikuttanut urheilu-oikeuden ja *lex sportiva*n muodostumiseen kolmella tavalla. Ensinnäkin CAS on voimassaoloaikanaan systemaattisesti soveltanut yleisiä oikeudellisia periaatteita lajiliittoihin ja muihin urheilun instituutioihin ja samalla kehittänyt omia urheilu-oikeuden periaatteita. Toiseksi CAS:n merkitys urheilu-oikeudessa sovellettavien sääntöjen tulkitsijana on huomattava. Tulkitsijana CAS aktiivisesti vaikuttaa ja ohjaa lajiliittojen ja muiden instituutioiden säännöstöä ja menettelytapoja. Kolmanneksi CAS vaikuttaa merkittävästi kansainvälisen urheilu-oikeuden systematisointiin ja harmonisoitiin, ei ainoastaan sen ollessa käytännössä ”urheilun korkein oikeus”, vaan myös sen vuoksi, että CAS:lla on laaja tietämys ja laaja tutkimis- ja toimivalta ympäri maailmaa.²⁴⁸

Lisäksi, koska CAS useimmiten omaksuu ja soveltaa myös yleisiä oikeusperiaatteita, kuten perustuslaissamme olevia oikeuksia tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja muita oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimuksia, eroaa *lex sportiva* muista ylikansallisista tapaoikeudellisista oikeusjärjestyksistä kuten *lex mercatoriasta*.²⁴⁹ Esimerkiksi *lex mercatoria* perustuu pitkälti yksityisoikeudellisiin periaatteisiin, samalla kuin *lex sportiva* ja etenkin CAS:n ratkaisujen perustelut sisältävät laajasti yleisen oikeusjärjestyksen periaatteita ja niiden soveltamista.²⁵⁰ CAS on toistuvasti soveltanut rikos- ja hallinto-oikeudellisia periaatteita omassa ratkaisukäytännössään, perusteluissaan ja kurinpitovelvoitelmiltä edellyttämässään menettelyvaatimuksissa. CAS on vahvistanut tämän soveltamis- ja tulkintakäytännön omassa ratkaisussaan todeten, että lajiliittojen ja viranomaistoimijoiden välillä on selvä analogia siinä, kuinka näiden toimijoiden tulee kunnioittaa rooliaan ja tehtäväänsä sääntely- hallinnointi- ja kurinpitotoimijoina.²⁵¹

---

²⁴⁷ Beloff 2012, s. 74–75.

²⁴⁸ Aiheesta laajasti Casini 2012, s. 452.

²⁴⁹ Ks. Casini 2012, s. 453. Beloff 2012, s. 75 on katsonut, että urheilu-oikeudessa ikään kuin lainataan niin yksityis- kuin julkisoikeudellisia sääntöjä, periaatteita ja konstruktioita.

²⁵⁰ Casini 2012, s. 453, Blackshaw 2011, *passim*, CAS 06/008 Isabella Dal Balcon v. CONI and FISU.

²⁵¹ Ratkaisun CAS 98/200 AEK Athens and SK Slavia Prague v. UEFA, kohta 58: “– – The Panel remarks that there is an evident analogy between sports-governing bodies and governmental bodies with respect to their role and functions as regulatory, administrative and sanctioning entities, and that similar principles should govern their actions. – –”

CAS on jo 1990-luvulta alkaen korostanut erityisesti oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja menettelyn kohteen oikeusturvan asianmukaisen toteutumisen edellyttämän menettelyn merkitystä perustellessaan ratkaisuja suoraan perus- ja ihmisoikeuksiin vedoten. CAS on vuonna 2001 antamassaan ratkaisussa todennut, että oikeus tulla kuulluksi on niin perustavanlaatuisen oikeusperiaate, että sitä tulee soveltaa myös lajiliittojen ja urheilujärjestöjen sisäisissä menettelyissä.²⁵² Lisäksi CAS on todennut samaisessa ratkaisussa, että urheilujärjestöillä on velvollisuus kunnioittaa toimijan oikeutta tulla kuulluksi, koska se on yksi oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin peruseriaateista.²⁵³ Tämän toimivallan merkittävyyden osalta on huomioitava, että urheilijan oikeus tulla kuulluksi kirjattiin esimerkiksi WADA:n antidopingsäännöstöön vasta vuonna 2003.²⁵⁴

CAS:n voidaan siten katsoa tältä osin toimineen lainsäätäjänä vaatiessaan tai pikemminkin edellyttäessään urheiluoikeudelliselta järjestelmältä ja sen toimijoilta oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin mukaisten peruseriaatteiden huomioimista.²⁵⁵ Vaikka tätä oikeudenmukaisen prosessin perustavanlaatuista edellytystä voidaan pitää nykyään lähes itsestäänselvyyttenä, tällaista CAS:n edellyttämää menettelyllisten virheiden tai puutteiden korjaamista ja muuttamista voidaan kuitenkin pitää merkittävänä *lex sportiva*n kehityksen ja vahvistumisen kannalta.²⁵⁶

CAS:n ratkaisuilla on ennakkoratkaisujen kaltaista painoarvoa, etenkin CAS:n tulevia ratkaisuja kohtaan, jolloin näistä ratkaisuista tulee *de facto* sitovia lajiliitoille, joukkueille, urheilijoille ja muille kurinpidon asettajille tai toimijoille.²⁵⁷ CAS:n toimivalta puolestaan perustuu sen omien sääntöjen mukaan siihen, että osapuolet ovat sitoutuneet riita-asian ratkaisemiseen

---

²⁵² CAS 2001/A/317 A. v. FILA.

²⁵³ Ks. CAS 2001/A/317 A. v. FILA, kohta 6 viittaus ratkaisun CAS 91/53 G. v. FEI. Tämän toimivallan merkittävyyden osalta on huomioitava, että urheilijan oikeus tulla kuulluksi kirjattiin esimerkiksi WADA:n antidopingsäännöstöön vasta vuonna 2003, Casini 2012, s. 455. Vrt. tosin CAS:ssa ollut Pechsteinin tapaus. Tiivistelmä tapauksen vaiheista ja lopputuloksesta Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisun jälkeen, CAS Bulletin 2/2018, s. 145–147.

²⁵⁴ Casini 2012, s. 455.

²⁵⁵ CAS on todennut, että sillä on aina toimivalta kumota urheilujärjestön tai lajiliiton tekemä ratkaisu, mikäli siinä on tehty hyvän tavan tai oikeudenmukaisen menettelyn vastaisesti, CAS 04/009 HOC & Nikolaos Kaklamanakis v. ISAF, kohta 24: *CAS will always have jurisdiction to overrule the rules of any sport federation if its decision making bodies conduct themselves with a lack of good faith or not in accordance with due process*. CAS on myös katsonut jo aiemmin, että lajiliitoilla on velvollisuus toimia oikeudenmukaisesti, sillä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin periaate on urheiluoikeuden kirjoittamaton kantava periaate, CAS 98/200 AEK Athens and SK Slavia Prague v. UEFA, kohta 158: *The Panel observes, however, that under CAS jurisprudence the principle of procedural fairness is surely among the unwritten principles of sports law to be complied with by international federation*.

²⁵⁶ Foster, 2012, s. 137. Balekshaw 2011, s. 26.

²⁵⁷ Aiheesta mm. Lindholm 2019, s. 111.

CAS:ssa joko välityslausekkeella tai muuten.²⁵⁸ CAS ei kuitenkaan anna *per se* sitovia ennakkoratkaisuja, vaikka se useimmiten mukaileekin omaa ratkaisukäytäntöään.²⁵⁹

CAS viimekätisenä valitusmahdollisuutena osaltaan takaa urheilijalle perustuslain mukaisen mahdollisuuden saada asiansa käsiteltyä. CAS:n voidaan siis katsoa ohjaavan lajiliittojen ja muiden kurinpitovelinten menettely- ja arviointivaatimuksia, sillä mikäli kansallisessa menettelyssä on olennaisia virheitä tai puutteita, tulee ne korjatuksi viimeistään CAS:ssa, mikäli joku osapuolista haluaa asiasta sinne valittaa.²⁶⁰ Toisaalta puhtaasti kurinpitomenettelyssä tehdyn virheen osalta CAS:ssa ja urheilun oikeusturvalautakunnassa on eriäviä kannanottoja.²⁶¹ On kuitenkin todettava, että CAS:n toiminta on varsin erilaista urheilun oikeusturvalautakuntaan verrattuna, mutta joitain samansuuntaisia rajapintoja, vaatimuksia ja päälinjoja on löydettävissä. CAS toimii lisäksi erilaisessa sääntelykentässä kuin urheilun oikeusturvalautakunta. CAS:n yhdeksi tavoitteeksi onkin mainittu ratkaisukäytännön luominen ja säännösten yleismaailmallinen harmonisointi ja systematisointi.²⁶²

Lex sportiva ja täten myös CAS:n oikeuskäytäntöä voidaan pitää kansainvälisenä yksityisoikeudellisena säännöstönä, jonka säätäjinä ja soveltajina ovat yksityisoikeudelliset toimijat ilman valtiosääntöä valvontaa. Urheilun ”perustuslain” eli *lex sportiva*, ja tämän legitimitietin voidaan katsoa pohjautuvan näin ollen sopimusoikeudelliseen perustaan, jossa vapaaehtoisesti sovitaan tai vaihtoehtoisesti sitoutetaan alisteisessa asemassa olevat urheilijat ja muut toimijat lajiliittojen toimivaltaan.²⁶³ *Lex sportiva* ja kansainvälisen urheiluoikeuden perustan voidaan täten katsoa olevan kansainvälisten yksityisoikeudellisten organisaatioiden ohjailtavissa. Toisaalta koska CAS soveltaa varsin laajasti perusoikeuksia, ja edellyttää tiettyjä menettelyllisiä vaatimuksia ja periaatteita niin kurinpidolta kuin seuraamuksiltakin, liittyy näkemykseni mukaan *lex sportivaan* myös julkisoikeudellisia piirteitä.²⁶⁴

---

²⁵⁸ Esimerkiksi Halila – Norros 2017, s. 553. Huomioitavaa on, että asianosaiset eivät voi CAS:n sääntöjen mukaan saattaa CAS:n päätöstä yleisen tuomioistuimen tutkittavaksi.

²⁵⁹ Halila – Norros 2017, s. 45–46, Blackshaw 2011, s. 13. Toisaalta CAS 2002/O/372 NOCCS v. IOC.

²⁶⁰ Hyvänä esimerkkinä asiasta CAS 2017/A/5015 FIS v. Therese Johaug & NIF ja CAS 2017/A/5110 Therese Johaug v. NIF, perustelut sekä Olli Rausteen kommentaari WADC:n tuottamuksen asteiden alkuperäisen tarkoituksen arvioinnista ja CAS:n oikeuskäytännön kehityksestä, Rauste 2017, s. 221–223. Aiheesta myös Halila – Norros 2017, s. 46, Blackshaw 2011, s. 17–19. Ratkaisukäytännöstä UOL 21/2017 ja UOL 18/2018.

²⁶¹ Ks. Lewis-Taylor 2014 s. 1063. CAS:n käsittely korjaa menettelyvirheen. Vrt. UOL 29/2015. Lautakunta on todennut, että kuulemisperiaate on mahdollista korjata sisäisessä muutoksenhaussa, mutta ei enää oikeusturvalautakunnassa. Zilliacus 2016, s. 70.

²⁶² Aiheesta mm. Kohtala 2013, s. 136.

²⁶³ Ks. Foster 2012, s. 126.

²⁶⁴ CAS 98/200 AEK Athens and SK Slavia Prague v. UEFA, kohdat 124–136. CAS 2014/A/3665, 3666 & 3667 Luis Suárez, FC Barcelona & AUF v. FIFA, kohta 73.

CAS:n toimivalta ilmenee siten, että CAS edellyttää lajiliittoja seuraamaan ja sitoutumaan ratkaisukäytäntöönsä, jolloin kurinpidon vähimmäisstandardit tuleva täytetyksi.²⁶⁵ CAS toisin sanoen valvoo, että laeissa asetetut perustavanlaatuiset urheilijan tai muun toimijan oikeudet huomioidaan kurinpidossa ja että lajiliitot myös noudattavat CAS:n aiempaa ratkaisukäytäntöä ja niissä asetettuja vaatimuksia. Foster on jakanut ratkaisujen oikeuskäytännöstä johdettavat tulkintalinjat ja kurinpidolle asetettavat vaatimukset viiteen eri pääluokkaan.²⁶⁶ Tulkintani mukaan oikeusturvalautakunnan voidaan katsoa asettaneen omassa ratkaisukäytännössään samoja tulkintalinjoja ja vaatimuksia urheilujärjestöille ja niiden kurinpitoelimille.²⁶⁷

Ensinnäkin CAS ei puutu tai tutki puhtaasti urheilutapahtuman aikana sattuneita tai lajin sääntöihin liittyviä tapauksia, kuten erotuomarin kesken ottelua tapahtuneita ratkaisuja.²⁶⁸ Toisin sanoen, CAS antaa liitoille itsemääräämisoikeuden kaikista sääntöjensä tulkinnan ja soveltamisen näkökohdista, jopa silloin, kun pelin sääntöjen tulkinta tai soveltaminen ei edellytä kiireellisyttä tai lopullisuutta.²⁶⁹ CAS:n käytännössä tästä doktriinista käytetään nimeä *field of play*.

Toiseksi CAS edellyttää, että kurinpitoseuraamuksen määrääminen yksityisissä organisaatioissa tapahtuu oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin mukaisesti, kuten edellä on esitetty. Tämä tarkoittaa erityisesti sitä, että kurinpitoelin ei toimi mielivaltaisesti, vilpillisesti tai kohtuuttomasti. Lisäksi päätöksenteossa edellytetään läpinäkyviä ja objektiivisiä kriteereitä ja perusteita.²⁷⁰ Toisin sanoen CAS edellyttää, että kurinpitopäätöksen tekee oikea taho, että urheilun toimija on sitoutunut kyseisen kurinpitoelimen toimivaltaan selvästi ja läpinäkyvästi, ja että kurinpitäjä ei toimi epäoikeudenmukaisesti tai vilpillisesti kurinpitoseuraamusta asettaessaan.

Kolmanneksi CAS edellyttää myös menettelyllistä oikeudenmukaisuutta, joka tarkoittaa, että kurinpitomenettelyn tulee täyttää menettelylliset vähimmäisvaatimukset, kuten oikeuden tulla kuulluksi. Kurinpidon kohteella tulee täten olla mahdollisuus selvittää asiaa itsekkin, ja tarvittaessa puolustautua kurinpitoelimen edessä.²⁷¹ Tämä edellyttää sitä, että kurinpidon kohteella on

---

²⁶⁵ Ks. Foster 2012, s. 127 ja CAS 98/200 AEK Athens and SK Slavia Prague v. UEFA.

²⁶⁶ Foster 2012, s. 127–128.

²⁶⁷ Kotimaisesta arvioinnista tarkemmin jäljempänä.

²⁶⁸ Ks. CAS 00/013 Bernardo Segura v. IAAF. CAS:n käytännössä tästä doktriinista käytetään nimeä *field of play*, Kohtala 2013, s. 120–128. Suomen osalta Kohtala 2013, 128–135.

²⁶⁹ Aiheesta tarkemmin Foster 2012, s. 132, Suomen osalta Halila 2006, s. 135–136 ja UOL 4/2003.

²⁷⁰ Foster 2012, s. 127. Ks. tarkemmin kotimaisesta arvioinnista esimerkiksi tutkielman luvut 4.2 ja 5.4.

²⁷¹ Foster 2012, s. 127. Ks. Rantala 2016, s. 55, UOL 25/2019.

tieto siitä, mistä teosta häntä epäillään, jotta hän voi varautua antamaan oman selvityksensä asiasta.

Neljäntenä CAS:n erityispiirteenä tai vaatimuksena pidetään sitä, että CAS pyrkii harmonisoimaan standardeja, joita lajiliittojen tai muiden kurinpitotoimijoiden tulee täyttää niin menettelyllisesti kuin seuraamustenkin taholta.²⁷² Tämä edellyttää sitä, että kansainväliset lajiliitot ja CAS voivat valvoa ja määrätä kansallisten lajiliittojen säännöistä ja määräyksistä sekä niiden soveltamisesta, ja tarvittaessa ehdottaa tai määrätä muutoksia. Samalla CAS edellyttää, että sillä on etusija suhteessa kansainvälisiin lajiliittoihin ja niiden sääntöihin, määräyksiin ja kurinpitotoimiin. CAS:lla on oltava lisäksi mahdollisuus määrätä siitä, millä toimijalla on etusija toista vastaan, mikäli toimijoiden välillä on epäselvyyttä niiden välisestä hierarkiasta.²⁷³

Viidentenä vaatimuksena voidaan pitää CAS:n edellyttämää oikeudenmukaisen ja yhdenvertaisen menettelyn vaatimusta. CAS:lla on merkittävä tehtävä oikeudenmukaisuuden saavuttamisessa yksittäisissä tapauksissa, mikä näkyy erityisesti sen suhtautumisessa kurinpitoseuraamuksiin.²⁷⁴ CAS on hylännyt lukuisia automaattisia kiinteitä seuraamuksia, punninnut ja soveltanut suhteellisuusperiaatetta ja edellyttänyt, että sanktio on kohtuullinen kurinpidon kohteena olevaan tekoon nähden.²⁷⁵ CAS on myös joissain ratkaisuisso soveltanut ennakoitavuutta ja luottamuksensuojaa koskevia periaatteita. Ennakoitavuus ja luottamuksensuoja korostuvat etenkin tilanteissa, joissa säännöstö on epäselvää tai aukollista ja sitä on sovellettu jokseenkin epäjohdonmukaisesti ja tapauskohtaisesti.²⁷⁶ Jos kurinpitotoimija haluaa muuttaa seuraamusten asettamista tai niiden standardeja, sen on julkisesti ilmoitettava muutoksestaan, jotta urheilijat eivät olisi epäedullisessa asemassa, vaan voisivat ennakoida seuraamuksia joistain teoistaan.

Lex sportiva ei ole sellaisenaan sovellettavissa tyhjentävästi yksityisoikeudellisiin rakenteisiin ja tilanteisiin, mutta sen luonteen voidaan katsoa olevan ikään kuin sekoittunut, sillä sen sääntelykehys on jatkuvasti vuorovaikutuksessa niin yksityisautonomian kuin julkisoikeudellisten normien kanssa.²⁷⁷ Vaikka CAS:n ratkaisujen sitovuudesta ei sinänsä ole muodollista sääntelyä,

---

²⁷² Ks. Foster 2012, s. 138. Ks. myös Aine 2017a, 44–45.

²⁷³ Ks. esimerkiksi CAS 98/192 UCI v. DCU and DIF.

²⁷⁴ Ks. Foster 2012, s. 128, ja esimerkiksi UOL 5/2018, UOL 6/2018, UOL 17/2018 ja UOL 13/2019.

²⁷⁵ Esimerkiksi CAS 2004/A/777 ARcycling AG v. UCI ja CAS 2001/A/317 A. v. FILA.

²⁷⁶ Foster 2012 s. 143. CAS 2004/A/777 ARcycling AG v. UCI, kohta 80, jossa todetaan, että ankara vastuu on asetettava nimenomaisesti sovellettavissa säännöissä, eikä sitä voida olettaa.

²⁷⁷ Aiheesta Casini 2012, s. 440.

ei tämä tarkoita, että CAS:n ratkaisukäytäntö olisi merkityksetöntä muiden lautakuntien tai urheilutoimijoiden keskuudessa – päinvastoin.²⁷⁸ Osaltaan tätä CAS:n ratkaisujen merkittävyyttä korostaa vuoden 2019 alusta dopingasioita ensimmäisenä instanssina käsittelevä CAS:n antidopingdivisioona, joka tulee kansainvälisten lajiliittojen omien dopingpaneelien ja muiden vastaavien elinten tilalle vähitellen.²⁷⁹

CAS:n päätösten lukumäärä on kasvanut varsin voimakkaasti, jolloin sen on tullut ratkaisukäytännössään luoda periaatteita ja sääntöjä, jotka soveltuvat juuri urheiluun, sen erityispiirteisiin ja sääntelykehykseen. Tämä erityisesti välimiesten ja tuomareiden ratkaisukäytännöllä muokkaama ja muodostama *lex sportiva* saa merkityksensä CAS:n lukuisten ratkaisujen perusteluiden nojalla ja varsinaisen sitovan lainsäädännön puuttuessa. Voidaankin todeta, että tämän epävirallisen mutta johdonmukaisen ennakkotapaussäännön vuoksi CAS:lla on voimakas vaikutus urheilua koskevaan lainsäädäntöön ja kurinpitokäytäntöön. Lajiliittojen ja erityisesti CAS:n ratkaisukäytäntö toisin sanoen toimii ikään kuin lainsäätäjänä monitahoisella ja varsin tosi-seikastoherkällä toimintakentällä, missä CAS:n ratkaisukäytännössä toistuvien perustavanlaatuisen edellytysten asemaa voidaan pitää urheilun ”perustuslain” tasoisena.

5.2 Dopingrikkomukset

5.2.1 Dopingin vastaisen toiminnan tarpeellisuus

Antidopingsäännösten tarkoituksena voidaan katsoa olevan reilun pelin eli kilpailemisen tasa-puolisuuden, oikeudenmukaisuuden ja rehellisyyden sekä urheilijoiden terveyden turvaaminen.²⁸⁰ Dopingin vastainen toiminta kuuluu kiistatta urheilun perusarvoihin, mutta siitä huolimatta tämä ei sellaisenaan oikeuta sivuuttamaan perusoikeuksia.²⁸¹ Dopingrikkomuksena ei

---

²⁷⁸ CAS:n ratkaisukäytäntö ohjaa myös kansallisia toimijoita etenkin dopingasioissa, ks. tarkemmin Rauste 2017, *passim*.

²⁷⁹ CAS:n antidopingdivisioonan toimivalta perustuu kansainvälisen lajiliiton tekemään toimivallan delegointipäätökseen. Antidopingdivisioona voi käsitellä ensimmäisenä instanssina vain sellaisten lajiliittojen tapauksia, jotka ovat CAS:n valtuuttaneet käsittelemään niitä. CAS Antidopingdivisioonan säännöt, kohta A2. Järjestelmässä lajiliitto toimittaa esitutkinnan ja toimii syyttäjänä. Lisäksi huomioitavaa on, mikäli käsittely toteutetaan kolmen välimiehen kokoonpanossa, ei päätöksestä voi enää valittaa CAS:n valitusdivisioonaan, CAS Antidopingdivisioonan säännöt, kohdat A15 ja A21. Ks. tarkemmin aiheesta Rauste 2019.

²⁸⁰ ADT-säännöstö 2015. ADT-säännöstö on WADC:n mukainen. Ks. dopingin määritelmästä HE 191/2006 vp, s. 4: ”Dopingilla tarkoitetaan urheilijan suorituskyvyn parantamista elimistölle vierain keinoin – –. Doping voi parantaa urheilusuoritusta, mutta se voi myös aiheuttaa vakavia vahinkoja urheilijan terveydelle. Dopingin käyttö on urheilun hengen vastaista.”

²⁸¹ Ks. esimerkiksi Lewis – Taylor 2014, s. 137.

kuitenkaan pidetä ainoastaan kiellettyjen aineiden tai menetelmien käyttöä tai niiden yritystä, vaikka näin usein luullaankin. Säännösten nojalla kiellettyä on myös esimerkiksi testimääräysten noudattamatta jättäminen ilman pakottavaa syytä, olinpaikkamääräysten laiminlyönti kolmesti kahdentoista kuukauden ajanjakson sisällä²⁸², kiellettyjen aineiden tai menetelmien hallussapito, levitys, levittämisen yritys tai tällaisen aineen tai menetelmän luovuttaminen tai sen yritys toiselle urheilijalle.²⁸³

Toisin sanoen dopingrikkomuksena pidetään monia erilaisia joko dopingaineisiin, -menetelmiin tai -testaamiseen liittyviä ADT-säännösten tai WADC:n mukaisia rikkomuksia. Sinällään kielletyn dopingaineen tai -menetelmän määrittäminen tyhjentävästi on mahdotonta, sillä WADA julkaisee harkintansa mukaisesti aika ajoin kiellettyjen aineiden ja menetelmien luettelon, jota pidetään kansainvälisenä standardina siihen asti, kunnes luettelo taas päivitetään.²⁸⁴ Luettelon muutokset tulevat sellaisenaan ilman erillistä päätöstä osaksi ADT-säännösten määräyksiä kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun WADA on ne julkaissut, ellei itse luettelossa tai sen muutosasiakirjassa toisin määrätä.

Näin ollen urheilijan ja muun toimijan on oltava jatkuvasti tietoinen kiellettyjen aineiden ja menetelmien luettelon sisällöstä ja muutoksista. Mielenkiintoisena määräyksenä voidaan pitää ADT-säännösten 4.3 §:ä:

WADA:n päätökset – – luetteloon sisällytettävistä kielletyistä aineista ja kielletyistä menetelmistä, aineiden luokittelusta eri luokkiin – – ja aineen luokittelusta kielletyksi – – ovat lopullisia, eikä urheilija tai muu henkilö voi kyseenalaistaa niitä sillä perusteella, ettei aine tai menetelmä olisi peiteaine tai se ei voisi parantaa suoritusta tai se ei voisi olla terveydelle vaarallista tai urheiluhengen vastaista.²⁸⁵

WADC:ssa on tarkemmin esitetty kriteerit, miksi jokin aine tai menetelmä on kielletty tai voidaan kieltää. Vaikka kriteerit ovat harkinnanvaraisia, tulee lähtökohtaisesti kahden artiklassa määrätystä kolmesta kriteeristä täyttyä. Yksinkertaistaen aine tai menetelmä voidaan kieltää,

---

²⁸² 12 kuukauden säännön tulkinnanvaraisuuden osalta esimerkiksi Christian Colemanin tapaus, josta WADA ei myöhemmin valittanut, USADA:n uutinen <https://www.usada.org/sanction/whereabouts-violation-case-against-christian-coleman-withdrawn/> (vierailtu 20.2.2020). Kyseinen USADA:n (Yhdysvaltojen antidopingtoimisto) päätös osaltaan korostaa periaatetta siitä, että säännöksiä tulee tulkita urheilijamyönteisesti, mikäli ne ovat epäselviä.

²⁸³ Ks. tarkemmin ADT-säännöstö 2015, 2 §.

²⁸⁴ ADT-säännöstö 2015, 4.1 §.

²⁸⁵ Sama määräys WADC 2021, art. 4.3.3.

mikäli se 1) mahdollisesti parantaa urheilusuoritusta joko yksin tai yhdessä toisen aineen tai menetelmän kanssa ja on potentiaalisesti terveydelle vaarallinen tai 2) mahdollisesti parantaa urheilusuoritusta ja käyttö on urheiluhengen vastaista tai 3) on potentiaalisesti terveydelle vaarallinen ja käyttö on urheiluhengen vastaista.²⁸⁶ Näiden lisäksi WADC 2021:ssä todetaan, että aine tai menetelmä voidaan lisätä luetteloon WADA:n päätöksellä, mikäli on olemassa näyttöä, että kyseinen aine tai menetelmä saattaa mahdollisesti peittää kielletyn aineen tai menetelmän käytön.²⁸⁷ Urheilijoiden perustellut oikeusturvaodotukset tulee kuitenkin ottaa asianmukaisesti huomioon myös näissä tilanteissa, joissa antidopingsäännösten sisällön ja soveltamiskäytännön muutokset perustuvat antidopingjärjestöjen yksipuoliseen ilmoitukseen.

Vaikka perusajatuksena urheilussa on suorituskyvyn maksimointi ja sitä kautta itse suoritusten ja tulosten parantaminen, on reilun pelin²⁸⁸ mukaista, ettei parasta mahdollista suoritusta saa tavoitella epärehellisesti tai omaa terveyttä vaarantamalla. Tämän vuoksi edellä esitetyistä kriteeriestä kahden on täyttyvä samanaikaisesti. Tavanomainen ruokavalion muutos, korkeassa ilmanalassa harjoittelu tai tehokkaammat luonnolliset palautumistekniikat eivät ole kiellettyjä menetelmiä tai aineita. Kielletyt aineet tai menetelmät asettavat kilpakumppanit olennaisesti eriarvoiseen asemaan, jolloin vilpillisesti toimivat dopinginkäyttäjät saavat perusteetonta urheiluhengen vastaista etua, toki usein omaa terveyttensä riskeeraamalla.²⁸⁹

Terveyshaittojen ehkäisy ja erityisesti dopingaineiden terveystarvituksen osittainen tuntemattomuus ovat toinen dopingvalvonnan oikeuttamisperuste. Dopingin mahdolliset ja osin tutkitusti todistetutkin terveysriketit ovat osaltaan vaikuttaneet dopingaineiden, kuten anabolisten steroidien, kriminalisointiin.²⁹⁰ Vaikka yksittäisellä urheilijalla katsottaisiinkin olevan itsemääräämiskeuden nojalla oikeus asettaa terveytensä vaaraan, aiheuttaisi se nopeasti tilanteen, jossa urheilijoilla ei olisi mahdollisuuksia päästä huipulle tai etenkin saavuttaa mitaleja tai mestaruuksia ilman dopingia. Tällainen valvoton tilanne asettaisi urheilijat vaikeaan asemaan, jossa elinkeino olisi välttämätöntä hankkia oman terveytensä kustannuksella. Toisaalta on myös esitetty,

---

²⁸⁶ Ks. laajemmin WADC 2021, art. 4.3.1.

²⁸⁷ WADC 2021, art. 4.3.2.

²⁸⁸ Säännöstössä on kuitenkin käytetty reilun pelin sijaan termiä *urheiluhenki* (*spirit of sport*). WADC 2021:n johdannossa sivulla 10 urheiluhengen määritelmä on omaksuttu laajaksi siten, että se pitää sisällään useita keskeisiä ja yleisiä urheilun perustaan liittyviä arvoja ja tavoitteita reilun pelin lisäksi. Aiheesta myös Aine 2013, s. 50.

²⁸⁹ Ks. aiheesta Kinnunen 2012, s. 121–122.

²⁹⁰ Ks. Kinnunen 2003, s. 238 ja 242, Kinnunen 2012, s. 123–124.

ettei doping ole välttämättä vapaaehtoista vaan menestymispaineet sekä huipputasen urheilijoiden tasaisuus ajaa menestymishaluiset urheilijat kilpailemaan myös dopingvalvonnan kanssa.²⁹¹

Näin ollen urheiluliikkeen perustana oleva etiikka ja oikeudenmukaisuus edellyttävät, että dopingvalvonta on tehokasta ja vilpilliset urheilijat saadaan kiinni. Dopingin vastainen toiminta on osaltaan urheilun sisäisen eettisyyden ja yhdenvertaisuuden sekä toisaalta urheilun yhteiskunnallisen aseman, merkityksen ja ihannoinnin suojelemista. PL 18 §:n elinkeinovapauden kannalta tilanne on kyseenalainen – jokaisella on oikeus hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä tai elinkeinolla, mutta urheilijoilla tämä saattaa edellyttää tai jopa todennäköisesti edellyttäisi oman terveytensä vaarantamista, mikäli dopingin vastainen toiminta ei olisi tehokasta. Tällöin elinkeinonharjoittaminen tai parhaaksi sijoittuminen ei olisi käytännössä mahdollista ilman kiellettyjen terveydelle haitallisten aineiden käyttämistä.

5.2.2 Dopingiin läheisesti liittyvät perusoikeudet

Dopingiin kuten urheiluun yleisimminkin liittyy läheisesti monia perusoikeuksia. Esimerkiksi PL 6 §:n mukainen yhdenvertaisuus, joka korostaa urheilijoiden oikeutta luottaa siihen, että kilpakumppanit eivät käytä kiellettyjä aineita, ja että jokaisella urheilijalla on ainakin teoreettisesti tasapuoliset mahdollisuudet menestyä. Tosiasiallisesti jokaisen urheilijan subjektiiviset fyysiset ja psyykkiset ominaisuudet sekä harjoitusolosuhteet poikkeavat toisistaan. Näin ollen vaikka yhdenvertaisuus toteutuisikin täysimääräisesti teoreettisella tasolla, vaikuttaa kilpailun lopputulokseen usein erilaiset piilevät taustatekijät.

On myös huomattava PL 7 §:n oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja PL 10 §:n yksityisyyden suoja arvioitaessa esimerkiksi dopingtestaukseen liittyviä erityistilanteita ja kysymyksiä. Varsinkin yksityisyyden suoja joutuu koetukselle olinpaikkatietomääräysten kohdalla. Urheilijoilta vaaditaan olinpaikkojen osalta paljon tietoa heidän yksityiselämästään, mikä osaltaan vaatii perusoikeusuudistuksen lähtökohtien arviointia. Esitöiden mukaan yksityiselämän suojan lähtökohtana on yksilön oikeus elää ilman, että hänen elämäänsä puututaan mielivaltaisesti tai aiheettomasti.²⁹²

---

²⁹¹ Ks. Gardiner 2001, s. 325, Lewis – Taylor 2014, s. 139. Ks. suomenkielisestä keskustelusta Kinnunen 2012, s. 131–132.

²⁹² HE 309/1993 vp, s. 52–53. Tarkemmin yksityisyyden suojasta testaamisen ja olinpaikkatietojen osalta Kanerva 2013. Ks. myös Aine 2013, s. 26–27.

Yksityisyyden suojan ja elinkeinovapauden (PL 18 §) soveltaminen on dopingtestauksessa ristiriitaista. Testaaminen merkitsee aina puuttumista yksityisyyden suojaan ja samalla useimmissa tilanteissa myös henkilökohtaiseen koskemattomuuteen.²⁹³ ADT-säännöstö antaa testajille varsin laajat oikeudet valita milloin ja missä dopingnäyte tulee antaa.²⁹⁴ Testauksen tapahtuessa ilman minkäänlaista ennakoilmoitusta, voidaan puuttumista urheilijan yksityisyyteen pitää joissain määrin mielivaltaisena, etenkin jos ei ole todistettua epäilyä siitä, että urheilija on käyttänyt tai saattanut käyttää kiellettyjä menetelmiä tai aineita.

Toisaalta juuri urheilun autonomia ja reilun pelin periaate edellyttävät, että testaaminen tapahtuu yllätyksellisesti, jotta urheilun integriteetti voidaan varmistaa. Samalla kuitenkin esimerkiksi suhteellisuusperiaatteen valossa on mahdollista kriittisesti kysyä, miten suhtauduttaisiin esimerkinomaisesti siihen, että 15-vuotiaalta urheilijalta voitaisiin ottaa dopingtestaukseen liittyvä verinäyte ennakolta ilmoittamatta harjoituskauden aikana, tai että hänet nimettäisiin testauspooliin, jolloin hänen tulisi ilmoittaa olinpaikkatietonsa SUEK:lle tai jollekin muulle taholle antidopingsäännösten mukaisesti.²⁹⁵

Antidopingsäännöstyössä on lisäksi kielletty yhteistoiminta sellaisen tukihenkilön kanssa, joka on säännösten mukaisessa toimintakiellossa tai muutoin sanktioitu toiminnasta, joka olisi säännösten nojalla dopingrikkomus.²⁹⁶ Huomionarvioista on, että uudessa WADC 2021 kielletyn yhteistoiminnan säännöstä muutettiin siten, ettei urheilijalle enää tarvitse antaa ilmoitusta ennen kuin yhteistyötä voidaan pitää dopingrikkomukseksi katsottavana kiellettynä yhteistoimintana.²⁹⁷ Samalla antidopingorganisaatiolle siirtyy vastuu osoittaa urheilijan tietneen, että hänen yhteistyökumppani tai tukihenkilö on ollut yhteistoimintaan kelpaamaton. Tämän voidaan arvioida heikentävän ennustettavuutta ja osaltaan mahdollisesti lisäävän riitatilanteita antidopingviranomaisen ja urheilijan välillä.

On mielenkiintoista nähdä, miten säännöstä tullaan soveltamaan uuden WADC:n tullessa voimaan, ja kuinka antidopingorganisaatiot pyrkivät urheilijan tietoisuutta näyttämään. Kyseistä muutosta tulisi tarkastella kriittisesti etenkin laillisuusperiaatteen ja täsmällisyys- ja tarkkara-

---

²⁹³ Ks. erityisesti Kanerva 2013, s. 112.

²⁹⁴ ADT-säännöstö 2015, 5 §, WADC 2021, art. 5.

²⁹⁵ Testauspoolista ADT-säännöstö 2015, 5.6 §, WADC 2021, art. 5.5.

²⁹⁶ ADT-säännöstö 2015, 2.10 §, WADC 2021, art. 2.10.

²⁹⁷ Säännös on edelleen samassa artiklassa, WADC 2021, art. 2.10.2, mutta merkittävästi muutettuna.

jaisuusvaatimuksen näkökulmasta. Tällainen avoin tunnusmerkistö ja ennakoitavuuden olenainen heikentäminen, kun säännöksen täsmentyminen määräytyy yksinomaan tulevan oikeuskäytännön avulla, ei ole oikeudellisesti perusteltua.

Säännöstö on muutoksen lisäksi hieman epäselvä sen osalta, mitä yhteistoiminnalla tarkoitetaan ja kuinka laajalle sen voidaan katsoa ulottuvan. Esimerkiksi seuratoiminnassa on usein monia eri valmentajia tai valmennusportaita, jolloin sääntelyn epämääräisyys saattaa aiheuttaa vaikeita ja urheilijan näkökulmasta kohtuuttomia prosesseja. Vaikka kieltö onkin varsin ymmärrettävä dopingvalvonnan tehokkuuden kannalta, olisi tarkempi määrittely välttämätöntä perusoikeudellisen tarkkarajaisuusvaatimuksen näkökulmasta. Mikäli tarkoituksena on ollut yhteistoiminnan määritelmän täsmentäminen oikeuskäytännön avulla, on urheilutoimijat asetettu mielestäni laillisuusperiaatteenvastaiseen tilanteeseen ennakoitavuuden puuttuessa. Tältäkin osin avointa tunnusmerkistöä ja sääntelyn konkretisointimallia ei voida pitää perusteltuna.²⁹⁸

Yhteistoiminnan kieltämisellä on merkittäviä oikeusvaikutuksia myös valmentajan tai muun vastaavan toimijan toimintakieltoon ja elinkeinonharjoittamiseen. Jos valmentaja tai manageri on asetettu elinikäiseen toimintakieltoon, tarkoittaa yhteistoiminnan kieltö käytännössä hänen elinkeinonsa päättymistä. Mikäli yhteistoimintaa tulkitaan laajentavasti tai yhteistoiminnan katsottaisiin kattavan kaiken urheiluun liittyvän toiminnan, voitaisiin kyseistä säännöstä pitää varsin vakavana, mikä tulisi huomioida perusoikeusarvioinnissa seuraamuksia mitattaessa.²⁹⁹

Mikäli toimijalle ei ole asetettu säännöstön mukaista toimintakieltä, mutta hänet on tuomittu rikosprosessissa tai kurinpidollisessa menettelyssä syyllistyneen menettelyyn, joka olisi ollut dopingrikkomus, jos hän olisi ollut säännöstön alainen, on yhteistoiminta kiellettyä *kuuden vuoden ajan* tuomiosta, syyksilukevasta päätöksestä tai kurinpitomenettelyn tai ammatillisen menettelyn päätöksestä lähtien *tai* näissä menettelyissä *määrätyn seuraamuksen keston ajan*; sen mukaan kumpi näistä vaihtoehdoista on pidempikestoinen. Näyttökynnys tällaisissa tilanteissa on säännöstön mukaan urheilijalla tai muulla toimijalla.³⁰⁰

---

²⁹⁸ Ks. aiheesta Aine 2013, s. 28.

²⁹⁹ Ks. aiheesta Aine 2011a, s 170–171. Säännöstön nojalla toimintakieltoon määrätty ei saa missään ominaisuudessa osallistua säännöstön hyväksyneen urheilujärjestön tai tällaisen jäsenjärjestön kilpailu- tai muuhun toimintaan eikä kilpailu- tai muuhun toimintaan, joka on jonkin edellä tarkoitetun järjestön luvalla organisoitu. Poikkeuksen tästä muodostaa auktorisoitu antidopingkoulutus ja mahdollinen kuntoutusohjelma.

³⁰⁰ ADT-säännöstö, 2.10 §, WADC 2021, art. 2.10, kurssiivi tässä.

Urheilijan tai muun toimijan on tarvittaessa osoitettava, ettei yhteistyö toimintakiellossa olevaan tai muutoin tuomittuun henkilöön ole tapahtunut urheilullisessa tai ammatillisessa tarkoituksessa tai, ettei kiellon perusteena olevat kriteerit muutoin täyty. Lisäys on merkittävä perusoikeuksien näkökulmasta etenkin yksityisyyden suojan kannalta, sillä jokaisella tulisi olla oikeus järjestää yksityiselämänsä ja yksityissuhteensa haluamallaan tavalla haluamiensa ihmisten kanssa. Yhteistyön ja asiantilan oikeudellinen luonne on siis selvitettävä tarvittavalla tavalla, jotta kiellon kohteen olevan urheilijan tai muun toimijan oikeusturva voidaan taata.

Erityisen mielenkiintoisena esimerkkitapauksena voidaan pitää tilannetta, jossa urheilija ei ole vielä lajinsa huipulla, urheilua ei voida pitää hänen elinkeinonaan ja hänen valmentajanaan tai managerinaan toimii esimerkiksi vanhempi tai joku muu sukulainen ja tämä jäisi kiinni dopingrikkomuksesta. Tällaisissa tilanteissa urheilija-valmentaja -suhde tulisi päättää ainakin siksi aikaa kunnes seuraamus olisi kärsitty. Ongelmalliseksi saattaisi kuitenkin tulla urheilijan kyvyt näyttää, ovatko kaikki mahdolliset tapaamiset ja yhteydenotot puhtaasti urheiluun liittymätöntä sallittua yhteistoimintaa vai voidaanko henkilöiden itsemääräämisoikeutta näissä tilanteissa rajoittaa. Voidaan mielestäni varovasti arvioida, että tällaisessa tilanteessa etenkin kohtuullisuusarvioinnin merkitys korostuisi arvioitaessa perhepiirin merkitystä urheilijan henkisellem valmentautumiselle tai arkipäiväiseen elämään esimerkiksi loukkaantumisten tai muiden vastoinkäymisten aikana.

5.2.3 Oikeusturva dopingmenettelyssä

Muiden perusoikeuksien ohella dopingprosessissa tulee korostuneesti huomioida urheilijan oikeusturva monissa eri kohdin. Dopingnäytteen osoittauduttua positiiviseksi tai muun dopingrikkomuksen tultua ilmi, alkaa asian käsittely SUEK:n nimeämässä Antidopingasioiden valvontalautakunnassa SUEK:n toimitettua sille epäillyn dopingrikkomuksen dokumentit ja urheilijan tai muun toimijan mahdolliset selvitykset. Valvontalautakunta päättää ja käsittelee onko toimijan menettelyä pidettävä säännösten mukaisena dopingrikkomuksena.³⁰¹ Jos lautakunta katsoo kyseisen menettelyn tai toiminnan olevan kiellettyä, sen on annettava kirjallinen perusteltu lausunto seuraamuksesta, joka voimassa olevan säännösten perusteella *olisi* määrättävä.³⁰²

---

³⁰¹ Lautakunta ratkaisee lisäksi ADT-säännöstössä tarkoitetuista erivapaus- ja muista vastaavista päätöksistä tehdyt valitukset sekä ratkaisee muut antidopingsäännösten tulkinnasta ja soveltamisesta säännöstöön sidottujen välillä syntyneet erimielisyydet. Lautakunnan nimittää SUEK:n yleiskokous, mutta se on riippumaton elin.

³⁰² ADT-säännöstö 2015, 8 §, kurssiivi tässä.

Lopullisen sanktion tai seuraamuksen puolestaan on määrätty urheilijan ADT-säännöstöön sitoutunut järjestö, joka voi olla esimerkiksi kansallinen tai kansainvälinen lajiliitto tai muu organisaatio.

Näin ollen urheilijan syyllisyyttä koskeva kysymys on eriytetty lajiliiton tai muun urheilujärjestön harkintavallasta. Säännösten 8 §:ssä on lisäksi kirjaus siitä, että lautakunnan tulee olla oikeudenmukainen ja puolueeton. Urheilijalla, muulla toimijalla tai hänen edustajallaan on aina oikeus tulla kuulluksi ja esittää todisteita menetelmän tai toiminnan hyväksyttävyydestä. Suurena ongelmana on kuitenkin pidettävä menettelyn läpinäkymättömyyttä ja salassapitoa, sillä vain päätökset ovat julkisia. Päätäväntä eriyttäminen ja lautakuntaa koskevat puolueettomuuden ja sidonnaisuuden vaatimukset kuitenkin osaltaan vahvistavat PL 21 §:n oikeusturvan täyttymistä.

Huomionarvoista on, että WADC 2021:n uudistetussa artiklassa 8 todetaan, että kurinpitoelimen tulee olla ”toiminnallisesti riippumaton” tutkimuksesta, mahdollisesta muutospäätöksestä ja tapauksen syyttämisestä. ”Toiminnallinen riippumattomuus” on nyt määritelty termiksi säännöstössä. Vaikka kyseinen muutos on periaatteessa vain kahden sanan muutos kyseissä artiklassa, on oikeudenmukaiselle kuulemiselle asetettu uudessa versiossa näin tiukemmat vaatimukset kuin ennen. Lisäksi WADC 2012 artiklassa 7.5 todetaan, että dopingrikkomuksia käsittelevän elimen on sekä kuultava että selvitetävä ja vuoden 2021 alusta myös määrättävä asiainkuuluvat rangaistukset.³⁰³

Oikeudenmukaisen menettelyn vaatimusta osaltaan korostaa uudessa säännöstössä myös henkilöllisen tason riippumattomuus ja puolueettomuus. Vuoden 2015 säännöstö on edellyttänyt kansallisilta antidopingorganisaatioilta vain operatiivisten päätösten sekä toimien riippumattomuutta. Kuitenkin WADC 2021 laajentaa tätä vaatimusta siten, että henkilö, joka toimii samaan aikaan jonkun lajiliiton, suurten urheilutapahtumien järjestäjän, kansallisen olympiakomitean tai paralympiakomitean tai sellaisessa johtoryhmässä tai toimissa, joilla on vastuu urheilusta tai antidopingista, ei saa olla millään tavalla osallisena antidopingorganisaatioiden päätöksissä tai toimissa.³⁰⁴

---

³⁰³ WADC 2021, art. 7.5.1: *Results Management decisions or adjudications by Anti-Doping Organizations, – – shall address and determine without limitation the following issues: (i) whether an anti-doping rule violation was committed or a Provisional Suspension should be imposed, the factual basis for such determination, and the specific Code Articles violated, and (ii) all Consequences flowing from the anti-doping rule violation(s) – –.*

³⁰⁴ WADC 2021, art. 20.5.

Edellä esitetty toiminnallinen ja henkilötasollinen riippumattomuus tarkoittaa kansallisen antidopingtoimintamme toimintarakenteen ja prosessuaalisten menettelyjen muutosta edellä esitettyyn kaksipuolaiseen kurinpitojärjestelmään. WADC 2021:n tullessa voimaan muuttuu SUEK:n Antidopingasioiden valvontalautakunta kurinpitoelimeksi ja lajiliittojen kurinpito dopingrikkomuksissa poistetaan. Tämä tarkoittaa samalla, että lajiliittojen sääntöjä tulee muuttaa niin, että dopingkurinpitovalta delegoidaan sääntötasolla SUEK:lle.

Toisaalta Suomen Olympiakomitea on muuttanut sääntöjensä 19 §:ää siten, että sääntöihin on lisätty 23.11.2019 seuraava määräys: ”Lajiliitot sitoutuvat siihen, että epäillyssä dopingrikkomuksissa 1.1.2021 alkaen kurinpitovaltaa käyttää voimassa olevassa Suomen antidopingsäännöstössä mainittu kurinpitoelin.” Olympiakomitea ja sen jäsenet ovat sitoutuneet antidopingtoimintaan ja noudattamaan kulloinkin voimassa olevaa antidopingsäännöstöä.³⁰⁵ Prosessuaalisesta näkökulmasta, säännösten tullessa voimaan vasta vuoden 2021 alussa, on hieman epävarmaa, kuinka menettely tulee muuttamaan dopingasioiden käsittelyä. Toisaalta voidaan lähes varmasti sanoa, että SUEK:n ja yleisemminkin antidopingtoiminnan rahoitus ja resurssit joutuvat ääri rajoilleen.³⁰⁶

WADC:n muutoksessa on muutoinkin korostettu oikeudenmukaista menettelyä. Esimerkiksi WADC 2021 artiklassa 13.1.1 määrätään selvästi, että kaikki valituksen osapuolet voivat esittää todisteita, laillisia argumentteja ja väitteitä, joita ei ole syystä tai toisesta esitetty ensimmäisessä kuulemisessa. Artiklan säännöstö edellyttää kuitenkin, että nämä argumentit ja väitteet ovat peräisin samasta käsittelyn perusteesta tai samoista yleisistä tosiseikoista tai olosuhteista, jotka on esitetty ensimmäisessä kuulemisessa. Artikla ei sinänsä muuta WADC 2015 säännöksiä, vaan on pitkälti selventävä säännös.

Urheilun oikeusturvalautakunta on sääntöjensä 2 §:n nojalla toimivaltainen käsittelemään dopingtapauksia koskevia valituksia Suomessa. Valittaja voi olla urheilija, muu henkilö tai yhteisö, jonka oikeuteen tai etuun valituksen kohteena oleva asia vaikuttaa.³⁰⁷ Dopingtapauksissa

---

³⁰⁵ Suomen Olympiakomitea ry:n säännöt 12.2.2020. Viimeaikoina on myös keskusteltu, tulisiko SUEK:sta tulla yleinen riippumaton kurinpitoelin myös eettisissä asioissa, jotka liittyvät esimerkiksi epäasialliseen käyttäytymiseen <https://yle.fi/urheilu/3-11167579> (vierailtu 12.2.2020).

³⁰⁶ Olympiakomitea on ryhtynyt selvittämään lisäksi, onko urheilun eettisten asioiden tutkinta ja kurinpito mahdollista keskittää yhdelle riippumattomalle taholle samalla tavoin kuin dopingrikkomusten kohdalla tehdään vuoden 2021 alusta. Olympiakomitea tutkii myös mahdollisuutta matalan kynnyksen ja nopean puuttumisen sovittelemisen käyttöönottoon tällaisissa asioissa <https://www.olympiakomitea.fi/2020/02/05/olympiakomitean-hallitus-tarvitsemme-paattavaisia-toimia-hairinnan-ja-epaasiallisen-kayttaytymisen-ehkaisemiseksi/> (vierailtu 9.3.2020).

³⁰⁷ Oikeusturvalautakunnan säännöt 9 §.

urheilija voi siis valittaa sekä langettavasta dopingpäätöksestä että lajiliiton määräämästä seuraamuksesta.³⁰⁸ Lisäksi esimerkiksi SUEK voi valittaa tilanteissa, joissa valvontalautakunta on katsonut, ettei kyseessä ole sanktioitava rikkomus, tai tilanteissa, joissa se ei katso lajiliiton antaman sanktion olevan riittävä.³⁰⁹

Oikeusturvalautakunnan menettely vastaa jokseenkin yleistä tuomioistuinmenettelyä ratkaisujen perusteluvollisuuden ja menettelyllisesti noudatettavien perusoikeusvaatimusten osalta. Oikeusturvalautakunnan säännöissä taataan asianosaisten oikeus tulla kuulluksi käsittelyn eri vaiheissa ja esimerkiksi suullinen käsittely voidaan toimittaa tarvittaessa kirjallisen menettelyn ollessa kuitenkin pääsääntö. Kuten SUEK:n antidopingasioiden valvontalautakunnankin kohdalla, oikeusturvalautakunnankaan käsittely ei ole julkista, ellei se jonkin asian osalta asianosaisten suostumuksella nimenomaisesti toisin päättä. Toisaalta valvontalautakunnasta poiketen, oikeusturvalautakunnan päätökset perusteluineen ovat julkisia.

PL 21 §:n oikeusturva edellyttäisi julkista käsittelyä pääsääntönä, mutta useimmiten varsinkin lapsia tai harrastajia koskevat käsittelyt ovat mielestäni perusteltua pitää salaisina. Lisäksi katson, että oikeusturvalautakunta toimii kustannustehokkaammin ja nopeammin, mikäli käsittelyn jokaisen vaiheen kohdalla ei tarvitse erikseen huomioida julkisuuskysymyksiä.³¹⁰ Oikeusturvalautakunnassa ja etenkin SUEK:n valvontalautakunnassa selvitystä tai todistelua otetaan vastaan myös suullisesti, minkä voidaan katsoa eroavan tavallisesta lautakuntamenettelystä.³¹¹

Oikeusturvalautakunnan hyötynä on urheilullinen erityisasiantuntemus, kustannustehokkuus ja lyhyet käsittelyajat, minkä vuoksi ainoastaan päätösten julkisuus on mielestäni ymmärrettävää ja perusteltua. Lautakuntamenettely ei tosin ole sellaisenaan lainkäyttöä tai välimiesmenettelyä, ellei toisin ole sovittu. Tämän vuoksi oikeusturvalautakunnan päätöksien noudattamista ei voida vahvistaa erilaisilla sanktioilla tai uhkasakoilla, vaan kyse on teoreettisesti ainoastaan suositusluonteisista päätöksistä. Käytännössä ratkaisut kuitenkin sitovat varsin laajasti, sillä Suomen Olympiakomitean säännöissä komitea ja sen jäsenet ovat sitoutuneet noudattamaan päätöksiä.³¹²

---

³⁰⁸ UOL 25/2014 ja UOL 11/2015.

³⁰⁹ UOL 20/2013 ja UOL 26/2011. Tämä SUEK:n valitusoikeus osaltaan korostaa valvontalautakunnan riippumattomuutta.

³¹⁰ Urheilun oikeusturvalautakunnan säännöt 37 §.

³¹¹ Norros 2019, s. 140–141.

³¹² Suomen Olympiakomitea ry:n säännöt, kohta 19. Suurin osa urheilujärjestöistä on Olympiakomitean jäseniä.

Keväällä 2019 perustetun urheilijoiden oikeusavustajajärjestelmän tarkoituksena on parantaa urheilijoiden oikeusturvaa mahdollistamalla dopingrikkomuksista epäillyille kohtuullisin kustannuksin riittävän oikeudellisen asiantuntemuksen omaavan avustajan käyttämisen.³¹³ Henkilöllä on oikeus avustajaan, kun hän saa SUEK:lta, tai oikeastaan sen valvontalautakunnalta, vastattavakseen selvityspyynnön epäilystä dopingrikkomuksesta. Mikäli avustajan saanut henkilö haluaa vaihtaa oikeusavustajaa sen jälkeen, kun avustaja on jo aloittanut toimenpiteiden suorittamisen toimeksiannon nojalla, henkilölle ei myönnetä enää uutta oikeusavustajaa sääntöjen perusteella.³¹⁴ Mikäli urheilija tai muu toimija ei siis ole tyytyväinen valitsemaansa avustajaan, joutuu hän omakustanteisesti vaihtamaan oikeusavustajansa.

Avustajajärjestelmä siis edellyttää, että epäilty dopingrikkomus on vireillä tai että henkilö on saanut selvityspyynnön. Järjestelmän ulkopuolelle jää kuitenkin SUEK:n erinäisiä päätöksiä, kuten erivapauspäätökset ja toimintakieltojen purkamisia koskevat päätökset, jotka eivät sinänsä ole dopingrikkomuksia. Järjestelmän tarkoitus on, että epäillylle henkilölle taataan asiantunteva oikeudellinen apu valvontalautakunnassa eli päätöksen ensiasteessa. Järjestelmää ei sovelleta esimerkiksi valvontalautakunnan päätöksestä tehtävään valitukseen, jolloin henkilö vastaa itse mahdollisista kustannuksistaan.³¹⁵

Vaikka avustajajärjestelmä eittämättä parantaa ja vahvistaa urheilijan tai muun toimijan oikeusturvaa, voidaan ongelmallisena kuitenkin nähdä edelleen dopingtapausten edellyttämä nopea reagointi, sillä valvontalautakunnan selvityspyynnön jälkeen mahdollisen avustajan olisi välttämätöntä pystyä perehtymään asian olennaisiin seikkoihin mahdollisimman hyvin ennen selvityksen antamista. Tämä puolestaan edellyttää avustajajärjestelmältä nopeutta ja ketteryyttä, epäillyltä nopeaa reagointia ja yleisestikin järjestelmän tunnetuksi tekemistä.

5.2.4 Oikeusturva dopingsanktioissa ja -seuraamuksissa

Kuten edellä on esitetty, varsinaisen sanktion ja seuraamuksen urheilijalle asettaa vielä vuoden 2020 loppuun lajiliitto. SUEK:n valvontalautakunta tosin käytännössä esittää lajiliitolle antido-

---

³¹³ Oikeusavustajajärjestelmän tavoite perustuu Euroopan neuvoston helmikuussa 2017 antamaan suositukseen *fair trial* -periaatteen ja kuulemispaneelien riippumattomuuden edistämisestä antidopingasioiden käsittelyssä, Council of Europe, Monitoring Group (T-DO), T-DO/Rec (2017)01: Recommendation on ensuring the independence of hearing panels (bodies) and promoting fair trial in anti-doping cases, 20.2.2017

³¹⁴ Ks. tarkemmin Oikeusavustajajärjestelmän säännöt. Henkilön omavastuu palvelun käytöstä on 100 euroa, 7 §.

³¹⁵ Oikeusavustajajärjestelmän säännöt 2 §.

pingsäännösten mukaisen toimintakiellon tai muun vastaavan seuraamuksen pituuden ja laajuuden. Lajiliiton on määrättävä rangaistus ADT-säännösten 10 §:n edellyttämällä tavalla, jolloin seuraamus voi olla kilpailutuloksen hylkäämisen lisäksi esimerkiksi määräaikainen toimintakielto, elinikäinen kilpailukiello tai varoitus. Toimintakielto rajoittaa henkilön kilpailemista, valmentamista, toimitsijana toimimista ja harjoittelemista säännöstöön sitoutuneen järjestön harjoitustiloissa tai joukkueessa.

Seuraamukset dopingrikkomuksista ovat huomattavasti ankarampia kuin muista urheiluun liittyvistä rikkomuksista. Kurinpitoseuraamukset eivät yleisesti ole ajallisesti pitkäkestoisia, ellei kyseessä ole sopupeli tai muusta syystä johtuva edustuskelpoisuuden tai pelioikeuden menettäminen. Perusoikeuksien näkökulmasta merkittävin arviointi seuraamuksen keston osalta liittyy sen kohtuullisuuteen ja suhteellisuuteen. Urheilijan huippu-ura kestää lajista riippuen noin viidestä viiteentoista vuotta. PL 18 §:n elinkeinovapautta arvioitaessa erityisesti elinikäinen kilpailukiello kolmannelta dopingrikkomuksesta merkitsee perusteellista puuttumista tähän perusoikeuteen.

Seuraamusten kohtuullisuutta voidaan verrata mielestäni esimerkiksi liiketoimintakieltoon, jonka kesto on enintään seitsemän vuotta, jota voidaan kuitenkin pidentää viiden vuoden lisäajalla ennen sen päättymistä liiketoimintakiellosta annetun lain (13.12.1985/1059) 5 ja 17 §:ien mukaisesti. Liiketoimintakiellonkin aikana henkilön on usein helppoa hankkia elantonsa jollain muulla tavalla kuin harjoittamalla laissa kiellettyä toimintaa. Toisaalta liiketoimintakielto ei ole rikosoikeudellinen seuraamus vaan turvaamistoimi, joten dopingrikkomuksesta aiheutuvaa siinänsä rikosoikeudellista seuraamusta ei voida sellaisenaan rinnastaa liiketoimintakieltoon.

Dopingseuraamusten mittaamisessa on osittain huomioitu perusoikeudet porrastamalla eri rikkomuksista seuraavia sanktioita ja ensikertalaiselle määrättäessä lyhyempiä seuraamuksia kuin toiseen tai kolmanteen kertaan rikkoville. Oman erikoispiirteensä aiheuttaa useiden rikkomusten ”samanaikaisuutta” koskevat säännökset. Urheilijaa ei WADC 2015 mukaan voida syyttää toisesta dopingrikkomuksesta, jos rikkomus on tapahtunut ennen kuin hänelle on ilmoitettu ensimmäisestä rikkomuksesta. WADC 2021 artiklaa 10.9 muutettiin kahdella tavalla. Artiklassa 10.9.3 mahdollisestaan uudenlainen seuraamusmenettely. Esimerkiksi, mikäli paljastuu, että urheilija, joka on tai on ollut urheilun toimintakiellossa uudemmassa dopingrikkomuksesta, on syyllistynyt dopingrikkomukseen yli 12 kuukautta toimintakiellon aiheuttanutta tekoa aikaisemmin (esimerkiksi aiemmassa kilpailussa otetun näytteen uudelleen testauksessa), urheilijaa voidaan rangaista tästä myöhemmin paljastuneesta teosta erillisenä rikkomuksena ilman, että

sitä kohdeltaisiin toisena rikkomuksena. Jos henkilö syyllistyy toiseen rikkomukseen toimintakiellon aikana, siitä koituva toimintakielto alkaa ensimmäisestä rikkomuksesta määrätyn kiellon päättymisen jälkeen.³¹⁶ Oikeusturvan kannalta muutos on merkittävä, mutta jokseenkin ymmärrettävä testausmenetelmien kehittymisen ja viimeaikaisten laajojen dopingpaljastusten vuoksi.

Toisaalta toimintakieltojen pituudet ovat nykyään aiempaa voimakkaammin porrastettuja ja seuraamustasot ovat varsin kovia, mikä asettaa säännösten soveltajille haasteita. Erityisesti elinikäisiä toimintakieltoja asetettaessa tulee perusoikeusarviointi tehdä huolellisesti, sillä oikeusjärjestyksessämme käytännössä vain rikoslain nojalla on mahdollista asettaa elinikäinen rangaistusseuraamus.

Aineen mukaan elinikäisissä toimintakielloissa perusoikeuksien kannalta ongelmallisinta on porrastuksen ennakoimattomuus ja pysyvyys, sillä lähtökohtaisesti tällainen toimintakielto on aidosti elinkautinen eikä sen poistamiseen tai lieventämiseen ole säännöksissä nimenomaista menettelytapaa tai mekanismia.³¹⁷ Nykyään säännöstössä on kuitenkin määräys siitä, että jo määrätty elinikäinen toimintakielto voidaan lyhentää, mutta toimintakiellon on oltava vähintään kahdeksan vuotta.³¹⁸ Säännöstö sisältää varsin ankaria edellytyksiä toimintakiellon lyhentämiselle, minkä vuoksi säännöksen soveltamista ei voida pitää varsin yleisenä.

5.3 *Laji- tai kilpailusääntöjä koskevat rikkomukset*

5.3.1 *Sääntörikkomus, epäurheilijamaisuus ja muu loukkaava käytös*

Eri urheilulajeissa ja -kilpailuissa on lukuisia toisistaan poikkeavia sääntöjä. Yhteistä kuitenkin jokaiselle lajille ja kilpailulle on sääntöjen sitovuus ja sääntöjen vastaisten tekojen rangaistavuus. Useimmiten sääntörikkomuksista ja niiden sanktioinnista määrätään jo lajiliiton sään-

---

³¹⁶ Lisäksi WADC 2021, art. 10.9.1.1 sääntelee toisen rikkomuksen toimintakiellon pituudeksi jotain seuraavien kahden väliltä: 1) ensimmäisestä rikkomuksesta määrätyn toimintakiellon ja muutoin sovellettavan toisesta rikkomuksesta määrättävän pituuden yhteissumman ja 2) kaksi kertaa toisen rikkomuksen mukaisen toimintakiellon pituus, siten kuin se olisi ensimmäinen rikkomus.

³¹⁷ Aine 2011a, s. 171.

³¹⁸ ADT-säännöstö 2015, 10.6 § ja siinä esitetyt edellytykset. Elinikäisen toimintakiellon kohtuuttomuutta arvioidessa, tulee huomioida, että kohtuuttomuusarviointi on aina yksittäisen seuraamuksen vertaamisesta yleisesti hyväksyttävään seuraamustasoon.

nöissä, jolloin urheilija sitoutuu kyseisiin sääntöihin joko urheilija- tai pelaajalisenssin tai joukkueurheilussa tyypillisen pelaajasopimuksen kautta. Myös osanottosopimuksen kautta sitoutuminen on mahdollista, kuten edellä on esitetty. Sääntörikkomuksia voi olla ainoastaan ennestään rangaistavaksi määritellyt teot, mikä tarkoittaa, että urheilijalla on oltava mahdollisuus arvioida ennakoita mahdollinen seuraamus. Tämä edellyttää siis PL 8 §:n mukaisen laillisuusperiaatteen täyttymistä ja teon tunnusmerkistökuvausten määrittelyä.

Esimerkiksi epäurheilijamaisen käytöksen osalta on käyty keskustelua teon tunnusmerkistöstä ja määrittelystä.³¹⁹ Epäurheilijamaisuudesta rankaisemisen voidaan katsoa edellyttävän, että urheilijalla tai muulla toimijalla on ollut mahdollisuus ymmärtää käyttäytymisensä voivan merkitä teosta rankaisemisen.³²⁰ Tämä edellyttää usein tapauskohtaista arviointia ja tulkintaa siitä, onko tekijä voinut ymmärtää toimivansa sääntöjen vastaisella tai muutoin kielletyllä tavalla.³²¹

Useissa kurinpitösäännöissä on säännelty rangaistavaksi myös lajin, seuran tai liiton mainetta tai toimintaa vahingoittavat teot. Näiden tekojen määrittely on varsin haastavaa, mutta käytännössä näiksi on tulkittu useimmiten esimerkiksi kritiikin tai muilta osin karkeidenkin mielipi-
teiden esittäminen julkisuudessa.³²² Ongelman kritiikin osalta muodostaa kuitenkin PL 12 §:n sananvapaus. Toisaalta näissä tilanteissa urheilijalle tai muulle toimijalle voidaan kurinpitoseuraamus langettaa vain silloin, kun lausunto on annettu vahingoittamistarkoituksessa.³²³ Epäurheilijamaisen käytöksen ja edellä mainittujen vahingoittavien tekojen osalta täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksen toteutuminen on kiistanalaista. Kyseiset varsin avoimet ja tapauskohtaiset tekemuodot ovat mielestäni alttiita kritiikille, sillä näissä tilanteissa sääntelyn konkretisointi on jätetty pitkälti ratkaisukäytännön varaan, mitä ei voida pitää perusteltuna etenkin ennakoitavuuden tai täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksen näkökulmasta.

Säännöissä on selvästi kielletty myös sopupelaaminen tai muu vedonlyöntivilppi. Ottelun lopputuloksesta sopimista tai muuta vilppiä voidaan pitää epäurheilijamaisuuden kaikkein selvimpänä olomuotona, sekä urheilun eettisyyden ja reilun pelin näkökulmasta yhtä vakavana kuin dopingia. Osittain tästä johtuen sopupelaamisesta asetettavat kurinpitomääräykset ovat varsin

---

³¹⁹ Ks. Halila – Norros 2017, s. 306, Välimäki 2007, s. 119. Ruotsin osalta Hübinette – Malmsten 2010, s. 30–50.

³²⁰ Ks. UOL 15/2019, Rauste 1997, s. 714. Riitesuo 2001, s. 246–247. Riitesuo katsoo, että erityisesti tuomareihin kohdistuvaa törkeää kielenkäyttöä sekä asiatonta arvostelemista voidaan pitää epäurheilijamaisena käytöksenä.

³²¹ Ks. esim. UOL 8/2018 ja UOL 17/2018.

³²² Ks. esimerkiksi Rauste 1997, s. 715, Suomen Koripalloliiton kurinpitösäännöt 4 §, erityisesti kohdat 3 ja 4.

³²³ UOL 3/1996, ks. KKO 2005:137, jossa on todettu, että vaikkakin urheiluun toisinaan liittyy normaalia karkeampaa kielenkäyttöä sekä sopivuudeltaan kyseenalaisia sanavalintoja, ei se oikeuta halventavaa kielenkäyttöä.

kovia.³²⁴ Toisaalta taktinen häviäminen ei ole aina *per se* kiellettyä, vaikka sekin on käytännössä urheilun eettisten periaatteiden ja urheiluhengen vastaista. Vaikka urheilussa on pyrittävä aina parhaaseen mahdolliseen suoritukseen, ei kurinpitosäännöissä ole aina sanktioitu taktista häviämistä, mutta usein sen voidaan katsoa olevan epäurheilijamaista tai reilun pelin vastaista.³²⁵

Osasyynä taktisen häviämisen passiiviseen hyväksymiseen voitaneen pitää näytön haastavuutta ja sitä, että taktinen häviäminen ei yleensä perustu sopimukseen tai edellytä toisen joukkueen myötävaikutusta.³²⁶ Lisäksi esimerkiksi joukkuelajeissa merkityksettömän ottelun kohdalla valmentaja saattaa peluuttaa nuoria tai muutoin vähemmän taitavia vaihtopelaajia, jotta joukkueen avainpelaajat saavat lepoa ja säästyvät loukkaantumisilta. Tällaista pelaajien lepuuttamista tai säästelemistä ei voida pitää taktisena häviämisenä.³²⁷

Kattavaa luetteloa erinäisistä sääntörikkomuksista ei ole tarkoituksenmukaista esittää, sillä säännöt vaihtelevat lajeittain ja jopa sarja- ja turnaustasolla. Lähtökohtaisesti kuitenkin vastustajan tai muun osanottajan vahingoittaminen tai sen yrittäminen on kiellettyä, paitsi tietysti joissain kamppailulajeissa, jotka perustuvat juuri kyseiseen vastustajan horjuttamiseen. Näissäkin lajeissa, kuten nyrkkeilyssä, on kuitenkin lajin omat tekniset säännöt, jotka kieltävät esimerkiksi kyynärpäällä lyömisen tai lyönnit vastustajan selkäpuolelle ja niskaan.³²⁸ Tarkemmin erinäisiä sääntörikkomuksia tarkastellaan seuraavassa luvussa.

Suomalaisten lajiliittojen säännöissä on useimmiten lisäksi kieltö harjoittaa sponsoriyhteistyötä tai markkinointia sellaisen vedonlyönti- tai rahapeliyhteisön kanssa jolla ei ole rahapelilupaa Suomessa.³²⁹ Tämä tarkoittaa siis, että urheilija ei saa hankkia sponsorituloja muilta vedonlyön-

---

³²⁴ Ks. tarkemmin Mäkitalo 2013, s. 198–203, Riitesuo 2001, s. 234–235 ja siinä esitetty arvio pesäpallon sopuveliskandaalista 1998. Tampere Unitedia koskenut Pirkanmaan käräjäoikeuden tuomio 23.3.2012 asiassa R12/159 sekä Turun hovioikeuden tuomio 25.4.2013 asiassa R12/933. Ks. myös UOL 8/2011. Kansainvälisestä keskustelusta *match fixingin* osalta esimerkiksi Lewis – Taylor 2014, s. 251–259.

³²⁵ Lontoon olympialaisten sulkapalloskandaalista ja neljän nelinpeliparin hylkäämisestä taktisen häviämisen vuoksi, ks. Zaksaitte 2013, s. 289. Kansainvälisen sulkapalloliiton kurinpitolautakunta julkaisi asiasta lausunnon, jossa se totesi, että urheilijat hylättiin heidän rikottua kahta urheiluoikeudellista "urheilijoiden koodia": he eivät pyrkineet parhaimpaansa eivätkä yrittäneet voittaa ottelua ja toimimalla tavalla, mikä olisi selvästi urheilua halventavaa tai vahingollista.

³²⁶ Ks. Riitesuo 2001, 236–237 ja Halila – Norros 2017, s. 307.

³²⁷ Vrt. kuitenkin UOL 2/2006, jossa lautakunta katsoi, että selkeissä tapauksissa taktista häviämistä voidaan kuitenkin pitää epäurheilijamaisena ja näin ollen rangaistavana.

³²⁸ Ks. Kansainvälisen nyrkkeilyliiton AIBA:n tekniset- ja kilpailusäännöt 2019, s. 51.

³²⁹ Ks. esimerkiksi Suomen Koripalloliiton kurinpito säännöt 4 §, kohta 15.

tiä harjoittavilta yhtiöiltä kuin Veikkaus Oy:ltä. Lisäksi joissain liitoissa tai seuroissa on rajoitettu urheilijan oikeutta poiketa työnantajan tekemistä mainos- ja yhteistyösopimuksista ja rajoitettu urheilijan oikeutta tehdä vastaavia sopimuksia ilman työnantajan lupaa. Epäämistilanteissa työnantajalta kuitenkin edellytetään perusteltua syytä.³³⁰

Edellä esitetty sponsorointisopimusrajoitus johtuu useimmiten sponsorisopimusten tarkoituksesta. Sponsorisopimuksissa usein sovitaan, että sponsori saa yksinoikeuden tuotteensa tai palvelunsa markkinointiin sovitulla paikalla sopimuksenmukaisissa tilaisuuksissa. Kilpailuvirasto (nykyinen Kilpailu- ja kuluttajavirasto), on katsonut 11.11.2004 antamassaan Suomen Hiihtoliiton ja Matti ja Jussi Hautamäen tapauksessa, että sponsorisopimusten tavoittelemaa yksinoikeutta voidaan pitää sallittuna tavoitteena kilpailunrajoitusten näkökulmasta.³³¹ Tämä kuitenkin edellyttää, että sponsoritoiminnasta huolimatta markkinat pysyvät toimivina. Toisaalta on huomioitava, että yksinoikeudesta on sovittava, jotta tällainen oikeudellisesti perusteltu sitovuus muodostuu. Useimmiten lajiliiton omissa sponsorisopimuksissa on kielletty toisen asianomaisen alan yrityksen mainonta, mikä jättää urheilijalle muita vaihtoehtoisia yhteistyökumppaneita toimialarajauksen ulkopuolelta.³³² Voidaankin siis varovaisesti katsoa, että urheilijalla tulisi olla mahdollisuus aina harjoittaa yhteistyötä jonkin toimialarajauksen ulkopuolisen yrityksen kanssa, mikäli yhteistyölle ei ole muita lainmukaisia esteitä.³³³

5.3.2 Kilpailusuoritukseen ja muihin yksittäisiin tapahtumiin liittyvät päätökset

Urheilijoiden kilpailusuorituksen vuoksi asetettavat kurinpitoseuraamukset sisältävät myös epäurheilijamaisen käytöksen vuoksi annetut sanktiot, mutta lähtökohtaisesti nämä suoritukset sisältävät lisäksi jonkinasteisen lajin sääntöjen rikkomisen. Urheilijan oikeusturvan kannalta tulee arvioida myös oikeusturvalautakunnan toimivaltaa eri kurinpitoseuraamusten kohdalla. Oikeusturvalautakunnan sääntöjen 2 §:n mukaisesti sillä on toimivalta valituksissa, jotka käsittelevät esimerkiksi yhdistyksen sääntöjen vastaisuutta tai kurinpitoa. Toimivallan osalta sääntöjen vastaisuudella tarkoitetaan yhdistyksen tai kilpailutoimintaa koskevien sääntöjen vastaisuutta, mutta ei kuitenkaan *urheilulajin* omien sääntöjen vastaisuutta.

---

³³⁰ Ks. Liigan pelaajasopimuksen kohta 4.2, Palloliiton pelaajasopimus 5 §.

³³¹ Kilpailuviraston päätös Dnro 756/61/04.

³³² Ks. Kilpailuviraston päätös Dnro 756/61/04.

³³³ Vrt. osin Halila 2006, s. 224.

Perusoikeudet ja yhteisöllinen oikeudenmukaisuus vaikuttavat edellä esitetyissä tapauksissa taustalla yhdessä kohtuullisuusarvioinnin kanssa. Urheilijaa ja hänen perusoikeuksiaan ei sellaisenaan suojella yksittäisessä kilpailutapahtumassa esimerkiksi kentältä poistamisen kohdalla, vaan näissä tilanteissa rikkeiden sanktiointi ja kilpailun sujuvuuden varmistaminen on jätetty tuomarin toimivallalle. Monissa lajeissa onkin kysymys siitä, millaisen tuomarilinjan erotuomari valitsee omassa toiminnassaan kyseisen ottelun tai kilpailun aikana.

Yhteisöllinen oikeudenmukaisuus ja yhdenvertaisuusperiaate osaltaan toteutuvat CAS:n oikeuskäytännön mukaisen *field of play* -doktriinin kautta. Koska kilpailun ja lajin säännöt ovat kaikille samat ja ennalta tiedossa, on yhdenvertaisuus- ja vastavuoroisuusperiaatteiden mukaista, että sääntöjä tulkitaan yleisen käytännön ja asiasisällön mukaisesti. Arvioitaessa tuomarin ratkaisua, ja sen mahdollista muuttamista, jälkikäteen tulee lähtökohdan aina olla lajin säännöt. Arviointi tehdään aina tapauskohtaisesti, mikä osaltaan vahvistaa urheilijan ja tuomarin oikeusturvaa sekä tuomariratkaisun lopullisuuden vahvaa periaatteellisuutta. Ratkaisun muuttamiseen on oltava jokin erityinen syy, kuten tuomarin vilpillisyys tai muu epäasiallisuus, jotta ratkaisun jälkikäteen arviointi tulisi kyseeseen.³³⁴ Voidaan siis katsoa, että yksittäistä suoritusta tai ottelutapahtumaa koskevien lajisääntöjen soveltaminen tai niiden nojalla asetetut seuraamukset, ja joilla ei ole laajempaa merkitystä, ovat tuomarin harkintavallan rajoissa.

Oikeusturvalautakunta ei esimerkiksi käsittele mahdollista kilpailusuorituksen hylkäämistä, vaan kohteena on tällöin yksittäisen kilpailusuorituksen ulkopuolelle ulottuvan kurinpidon arviointi.³³⁵ Toisin sanoen lautakunta ei voi käsitellä yksittäistä kilpailutapahtumaa tai suoritusta ja siitä lajisääntöjen nojalla määrättyä seuraamusta.³³⁶ Lautakunta voi siis tutkia kurinpitopäätöksen oikeellisuuden, mikäli se on yksittäistä kilpailua laajemmalle ulottuva ratkaisu.³³⁷

Oikeusturvalautakunnan ratkaisukäytännön nojalla voidaan varovaisesti todeta, että tavanomaisesti yksilö- ja joukkuelajeissa yleisimmät kurinpitomenettelyn aiheuttamat tapahtumat ovat erilaisia. Yksilölajeja koskevat oikeusturvalautakunnan tapaukset liittyvät tavanomaisesti kilpailujen ulkopuolisiin tapahtumiin, joissa urheilija esimerkiksi käyttäytyy epäurheilijamaisesti tai arvokisavalintoihin. Joukkuelajeissa kurinpito kohdistuu puolestaan useimmiten kilpailusuorituksen ulkopuolisen tapahtuman lisäksi myös itse otteluun ja sen aikaisiin tapahtumiin,

---

³³⁴ Ks. tarkemmin Kohtala 2013, s. 120–128.

³³⁵ Ks. Ojala 2015, s. 170, UOL 16/2015, UOL 29/2015 ja UOL 7/2019.

³³⁶ Vrt. kuitenkin UOL 24/2012, jossa oli kyseessä huomattavan pitkstä kurinpitoseuraamuksesta.

³³⁷ Rajankäynnin osalta esimerkiksi UOL 2/2001, UOL 2/2009 ja UOL 7/2019.

kuten siihen, onko urheilija menetellyt kilpailusääntöjen vastaisesti niin moitittavasti, että tästä tulisi antaa kilpailusuorituksen aikaisen rangaistuksen lisäksi erillinen kurinpitoseuraamus.³³⁸ Kurinpidossa myös seuralle voidaan asettaa seuraamuksia, mikäli esimerkiksi katsojien turvallisuus ja urheilukilpailujen sujuvuusperiaate ei toteudu.³³⁹

Tämä yksilö- ja joukkuelajien eroavaisuus oikeusturvalautakunnan ratkaisuihin johtuneen osittain kilpailusääntöjen laadusta, esimerkiksi joukkuelajeissa merkittävä osa riidanalaisista kurinpitoseuraamuksista koskee pelin tai ottelun kulkuun liittyviä turvallisuusmääräyksiä, esimerkiksi jääkiekossa päähän kohdistuvista taklauksista asetettuja seuraamuksia.³⁴⁰ Ero voi myös johtua joiltain osin siitä, että varsin kaupallisissa lajeissa, useimmiten palloilussa, lajiliittojen alaiset kilpailut ovat urheilijoille ja joukkueille niin tärkeitä ja vaikuttavat heidän taloudelliseen asemaansa laajasti, jolloin kurinpitoseuraamusten riitauttamisella voidaan arvioida olevan merkitystä myös seuran menestymismahdollisuuksille. On kuitenkin huomioitava, että myös yksilölajeissa ja yhdistystoiminnassa annetaan laajasti erinäisiä kurinpitoseuraamuksia, mutta seuraamuksen hyväksyminen on usein taloudellisesti ja mainehaitallisesti pienempi seuraamus kuin sen riitauttaminen oikeusturvalautakunnassa. Läheskään kaikista kurinpitoseuraamuksista ei valiteta edes lajiliiton sisäisiin valitusasteisiin saati oikeusturvalautakuntaan.³⁴¹

5.3.3 Jäsenyyttä ja edustuskelpoisuutta koskevat päätökset

Yhdistyksen tai sarjan päätös esimerkiksi urheilijan tai toimijan erottamisesta tai jäsenoikeuden rajoittamisesta vaikuttaa usein merkittävästi urheilijan perusoikeuksiin. Toisaalta kurinpito on jo sellaisenaan ainakin jonkinasteista jäsenoikeuksien rajoittamista, mikä ilmenee myös oikeusturvalautakunnan toimivaltaa koskevista säännöistä. Toisaalta oikeusturvalautakunta voi arvioida vain jäsenyysuhteisiin perustuvaa jäsenoikeuksien tai jäsenetujen rajoittamista.³⁴²

---

³³⁸ Ks. esimerkinomaisesti yksilölajeja koskevista tapauksista UOL 6/2014, UOL 17/2014, UOL 1/2015, UOL 15/2017 ja UOL 15/2019, joukkueurheilun osalta puolestaan esimerkiksi UOL 12/2016, UOL 4/2020, UOL 7/2020. Vrt. joukkueurheilun osalta kuitenkin esimerkiksi UOL 1/2008.

³³⁹ Ratkaisussa UOL 30/2015 jalkapallon veikkausliigassa pelaavalle seuralle asetettiin kurinpitosakko, kun sen järjestämässä ottelutapahtumassa poltettiin katsomossa kannattajien toimesta soihtuja, mikä on kiistatta jalkapalloliiton turvallisuusmääräysten vastaista toimintaa.

³⁴⁰ Esimerkiksi UOL 22/2017 ja UOL 29/2015.

³⁴¹ Esimerkinomaisesti Ilves-Hockeyn valittamatta jättäminen pelaajansa pelikiellosta <https://www.ilves.com/ilves-johto-tiedottaa-samuli-vainionpaan-pelikielto/> (vierailtu 2.2.2020).

³⁴² UOL 7/2008 ja UOL 21/2015.

Urheilijan jäsenyyttä tai edustuskelpoisuuden rajoitusta koskevan päätöksen kohtuullisuuden ja yhdenvertaisuuden arvioinnin osalta voidaan tarkastella ratkaisua UOL 12/2019, jossa vesipallon naisten SM-sarjassa pelanneella A:lla ei ollut sarjamääräysten mukaista edustus oikeutta. A esitti väitteen, että edustus oikeus olisi evätty häneltä perusteella, jota ei ole muiden ulkomaalaisten pelaajien kohdalla sovellettu. Asiassa ei kuitenkaan tullut esiin sellaista, että vastaavia ulkomaalaisen pelaajan edustus oikeutta koskevia tapauksia olisi aikaisemmin ylipäänsä esiintynyt tai että niissä olisi menetelty toisin kuin A:n kohdalla. Edustus oikeuden epäämisen ei näin ollen näytetty olleen yhdenvertaisuusperiaatteen vastaista. Päätös oli perustunut voimassa oleviin sarja- ja yleismääräyksiin, jotka olivat sisällöltään riittävän täsmälliset, minkä vuoksi oikeusturvalautakunta katsoi, ettei päätöksenteossa oltu menetelty virheellisesti. Muiden maiden tai lajien säännöillä ei ollut merkitystä arvioinnissa.³⁴³ Oikeusturvalautakunta täten linjasi, ettei ensimmäinen kurinpito- tai edustuskelpoisuudenrajoitusratkaisu voi olla yhdenvertaisuusperiaatteen vastaista, ellei tästä voida esittää varteenotettavaa näyttöä.

Mielenkiintoista on tarkastella myös edustuskelvottomien urheilijoiden peluuttamisesta johtuvia ottelutulosten mitätöintejä ja niiden kohtuullisuusarviointia, vaikka nämä eivät sellaiseenaan vaikuta urheilijoiden oikeusturvaan kuin välillisesti heidän edustamiensa joukkueiden kautta. Tätä kohtuullisuusarviointia käsitellään tarkemmin luvussa 5.4.3.

Oikeusturvalautakunnan päätöksiä voidaan joissain määrin pitää ennakkopäätöksinä, mutta tällöinkin on huomioitava ratkaisukäytännön, tunnusmerkistön täyttymisen ja sääntelyn tapauskohtaisuus ja olosuhteiden mahdolliset erot. On siis mahdollista argumentoida täysin perustellusti, että jo pienet muutokset tapauksen olosuhteissa saattavat aiheuttaa sen, että aiempi oikeusturvalautakunnan päätös voidaan katsoa lähinnä periaatetasolla sitovaksi eikä niinkään oikeusopiksi.³⁴⁴ Lautakunta on vahvistanut asemaansa kurinpidon ohjaajana, mutta oikeusturvalautakunnankaan toiminta kurinpidolle asetettavien muotovaatimusten viimeisenä vartijana ei ole täydellistä.

---

³⁴³ UOL 12/2019.

³⁴⁴ Ks. urheilu oikeudellisen säännösten oikeudellisen arvioinnin tapauskohtaisuudesta Kohtala 2011, s. 115, Aine 2013, s. 25. Aine on todennut, että kurinpidon määräävälle taholle, ja tarvittaessa oikeusturvalautakunnalle, jää edelleen sijansa harkintakehikon täsmentäjänä, sillä tapauskohtaisilla seikoilla on aina merkitystä ratkaisuharkinnassa. Säännösten ja kurinpitoperusteiden tarkka määrittely kuitenkin lisää kilpailusääntöjen ja muiden kurinpidossa sovellettavien sääntöjen soveltamisen ja sitä koskevien muutoksenhakumenettelyiden ennakoitavuutta.

5.4 Eräitä tyyppitapauksellisia oikeusturvalautakunnan ratkaisuja

5.4.1 Kurinpitoseuraamus epätäsmällisen ja tulkinnanvaraisen säännösten perusteella

UOL 15/2019 ratkaisussa oikeusturvalautakunta tarkasteli epäurheilijamaista käytöstä. Epäurheilijamainen käytös on varsin haasteellista määritellä tyhjentävästi, minkä vuoksi tulisi kiinnittää huomiota erityisesti perusoikeuksia rajoittaville säännöksille asetettuihin täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksiin. Kurinpidossa ja erityisesti kilpailu- tai kurinpitosääntöjä laadittaessa nämä laillisuusperiaatteeseen kytkeytyvät edellytykset varmistavat osaltaan, että sääntelyn kohteena oleva voi ennakoita arvioida ja jäsentää, millaiset teot johtavat seuraamuksiin.

Oikeusturvalautakunta joutui ratkaisussaan arvioimaan lähestulkoon kaikkia kurinpitomenettelyyn tyypillisimmin liittyviä seikkoja: toteutuiko A:n oikeus tulla kuulluksi³⁴⁵, oliko lajiliitto perustellut kurinpitopäätöstään perusteluvälvoituksen edellyttämällä tavalla³⁴⁶, mahdollistivatko kurinpitosäännöt asetetun seuraamuksen³⁴⁷ ja oliko seuraamus kohtuullinen ja vastaavanlaisissa tapauksissa noudatettavan ja noudatetun rangaistuskäytännön mukainen³⁴⁸.

Ratkaisun arvioinnissa mielenkiintoiseksi havainnoksi nousee, ettei kurinpitopäätöksissä ollut viittausta epäurheilijamaista käyttäytymistä koskeviin säännöksiin, eikä kyseistä menettelyä ollut nimenomaisesti määritelty säännöksissä. Tästä huolimatta oikeusturvalautakunta katsoi, että lajiliiton säännöissä oli kuitenkin yksilöity reilun pelin periaatteen vastainen sekä kilpailua tai

---

³⁴⁵ Urheilijan kuulemisperiaatetta ei oltu laiminlyöty, vaikka A ei ollut saanut lajiryhmän esitystä ennen lopullista kurinpitopäätöstä. Oikeusturvalautakunta katsoi, että A olisi pystynyt lausumaan kaikesta keskeisestä aineistosta kurinpitomenettelyn aikana. Vrt. UOL 25/2019, jossa oikeusturvalautakunta katsoi, että koska A:n asiatoimintaa ja epäurheilijamaista kielenkäyttöä ei ollut nimenomaisesti kurinpidossa yksilöity eikä menettelyn yhteydessäkään syntyneestä aineistosta tällainen ollut A:n vaivattomasti selvitettävissä tai pääteltävissä, oli kurinpitopäätöstä pidettävä puutteellisenä. Ks. Ojala 2015, s. 198, kuuleminen edellyttää, että kohteena olevalle varataan tilaisuus lausua asiasta, mutta edellytyksenä ei ole tämän tilaisuuden käyttäminen.

³⁴⁶ Lajiliiton hallitus ei ollut perustellut seuraamusta kovinkaan tarkasti, mutta ratkaisukäytännön yhtenäisyydelle annettiin merkitystä. Oikeusturvalautakunta kuitenkin tarkensi, että perusteltaessa seuraamusta kurinpitokäytännön yhdenmukaisuudella, edellyttää asianosaisten oikeusturva kuitenkin, että ratkaisukäytäntöä asiallisella tavalla todennetaan kurinpitopäätöksessä. Perusteluvollisuus on siis yhä läsnä siten, että perustelujen minimivaatimuksena tulee pitää vähintään ratkaisukäytännön kuvaamista kun säännöstö sisältää harkintavaltaa. Lautakunta katsoi kurinpitopäätöksen tältä osin puutteelliseksi. Vrt. osin KKO 1997:165.

³⁴⁷ Vaikka A ei sinänsä ollut solvannut tai alatyylisesti esittänyt ilmaisujaan, oli hänen käyttäytymistään pidettävä uhkaavana ja epäurheilijamaisena ja täten, hänelle oli mahdollista määrätä kurinpitorangaistus. Ratkaisussa UOL 3/2018 oikeusturvalautakunta puolestaan katsoi, että esimerkiksi keskisormen näyttäminen kilpailutapahtuman aikana oli tekona tyypillisesti epäurheilijamainen ja sopimaton. Sillä seikalla, että sovellettavissa kurinpitosäännöissä ei ollut yksilöity täsmällisesti niitä tekoja, joiden voidaan katsoa olevan epäurheilijamaisia tai sopimattomia ja joiden perusteella voidaan siten määrätä kurinpitoseuraamus, ei ollut merkitystä.

³⁴⁸ Kuten aiemmin on esitetty, asianosaisten mahdollisuus varautua ennakoita asetettaviin kurinpitoseuraamuksiin on hänen oikeusturvan kannalta keskeisessä asemassa.

autourheilua yleisesti vahingoittava menettely siten, että ne täyttivät vähimmäisvaatimukset, joita kurinpitösääntelylle tulee asettaa.³⁴⁹ Lautakunnan voidaan siten katsoa korostaneen reilun pelin periaatteen merkitystä ja nostaneen ratkaisussaan tämän urheilu oikeuden kantavan periaatteen varsin ratkaisevaan asemaan.

Ratkaisun perusteluja voidaan pitää ymmärrettävinä, mutta perusoikeudellisesta näkökulmasta ne ovat alttiita kritiikille. Tapauksen oikeudellisen arvioinnin osalta on käytetty varsin tavanomaisia ja osin epämääräisiä juridisia ilmaisuja kuten ”on täytynyt tulla”, ”ei ole tässä tapauksessa olennaista”, ”on ollut riittävät edellytykset”, ”on täytynyt tämä ottaa huomioon” ja ”asiassa ei ole myöskään aihetta epäillä”.³⁵⁰ Tällaisten ilmaisujen käyttäminen oikeusturvalautakunnan ratkaisutoiminnassa osaltaan korostaa lautakunnan päätösten tapauskohtaista arviointia ja niiden rajattua ennakkopäätösvoimaa, mutta samanaikaisesti herättää keskustelua seurauksien ennakoitavuudesta ja ennustettavuudesta. Ennakoitavuutta parantaisi erityisesti kurinpidossa sovellettavien säännösten, kilpailusääntöjen ja kurinpitoperusteiden tarkempi määrittely.

Mielestäni ratkaisu UOL 15/2019 korostaa liiakseen lajiliittojen autonomiaa ja osittain heikentää urheilijoiden ja muiden lajiliitoista riippuvaisten toimijoiden oikeusturvaa jättäessä kilpailusääntöjen täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksen toissijaiseksi huomautukseksi perusteluissaan. Toisaalta A:n menettely oli varsin moitittavaa ja selvästi yhteisöllisen oikeuden mukaisuuden, reilun pelin ja urheiluhengen vastaista, mutta oikeusturvalautakunnan tulisi mielestäni painottaa perusteluissaan enemmän perusoikeusien rajoittamisen ehdotonta edellytystä – täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimusta.³⁵¹ Pelkkä viittaus reiluun peliin säännöissä tai aiempaan ratkaisukäytäntöön kurinpitopäätöksen perusteluissa ei täytä laillisuusperiaatteen mukaisia vaatimuksia, etenkin jos lajiliiton kurinpitokäytäntö ei ole kurinpidon kohteiden yleisessä tiedossa.³⁵²

---

³⁴⁹ Vrt. UOL 2/2008, jossa kurinpitoelin ei ollut esittänyt päätöksessään mitään selvitystä siitä, millaista tämä epäurheilijamainen käyttäytyminen on ollut. Asiassa oli näin ollen jäänyt näyttämättä, että kurinpidon kohteen käyttäytyminen olisi ollut *liikunnan eettisten arvojen* tai *urheilun reilun pelin periaatteiden* vastaista. Lautakunta ei sinänsä rajannut päätöksessään avoimen tekotavan mukaisen kurinpitösäännöksen soveltamista, mutta edellytti, että päätöksessä on esitettävä ja perusteltava, millaista tämä väitetty epäurheilijamainen menettely oli ollut.

³⁵⁰ Ks. tarkemmin ratkaisun perustelut UOL 15/2019.

³⁵¹ Ks. osin UOL 13/2008.

³⁵² Korkeimman oikeuden ratkaisun KKO 1997:165, voidaan nähdäkseni katsoa tukea näkemystäni. Ratkaisussa tuomioistuin katsoi, että yhdistyksen kurinpitoseuraamus merkitsee niin voimakasta puuttumista kohteen oikeusasemaan, että kurinpitösäännöksen tulee pohjautua joko yhdistyslakiin, yhdistyksen sääntöihin, tai muihin

Kielletyn menettelyn tunnusmerkistön konkretisointia ei ole mielestäni perusteltua tai edes oikeutettua jättää kurinpitotaholle, joka perustelee päätöksensä puutteellisesti tai jonka menettely on kokonaisuudessaan ei-julkista. Menettelyn moitittavuuden ei tulisi voida korjata säännösten täsmällisyydessä olevia puutteita.

5.4.2 Vajavaisesti tai puutteellisesti perusteltu kurinpitopäätös

Oikeusturvalautakunta on joutunut arvioimaan kurinpitopäätöksen perustelujen vähäisyyttä tai puutteellisuutta jo ennen ratkaisua UOL 15/2019. Ratkaisussa UOL 1/2018 lautakunta katsoi, että valituksenalaiset kurinpitopäätökset olivat puutteellisia, koska niissä ei ollut kuvattu sitä menettelyä, jonka perusteella seuraamus oli määrätty. Oikeusturvalautakunta katsoi kuitenkin riittäväksi, että kurinpidon kohteena olevan menettely ilmeni muualta kuin itse päätöksestä. Kurinpitopäätöstä ei pidetty perusteettomana pelkästään sisällöllisen puutteen vuoksi, kun seuraamus oli määrätty niiden selvitettyiksi tulleiden tosiasioiden pohjalta, joista menettelyn kohteelle oli varattu tilaisuus tulla kuulluksi.³⁵³

Nähdäkseni asianosaisen PL 21.2 §:n mukainen oikeus saada perusteltu päätös ei toteudu riittävällä tavalla, mikäli ratkaisun perusteluissa on olennaisia puutteita. Kurinpidolta ei voida edellyttää saman tasoista perusteluvollisuutta kuin tuomioistuimilta, mutta perusoikeuksien horisontaalivaikutuksen vuoksi aiheeseen olisi perusteltua kiinnittää huomioita. Asianosaisella on oikeus muutoksenhakuun kurinpitopäätöksestä, mikäli se on sallittu kurinpitosäännöissä, mutta asianosaisen oikeusturvan ja erityisesti kurinpidolta edellytettävän nopeuden vuoksi ei voitane pitää tarkoituksenmukaisena, että vasta oikeusturvalautakuntaan toimitettavissa lausumissa esitetään perusteet seuraamukselle. Oikeudenmukaisen kurinpitomenettelyn käsite on jokseenkin joustava, mutta asianmukaisesti perusteltu päätös toimii preventiona uusille rikkomuksille, ohjaa kurinpitoon sitoutuneiden toimintaa toivottuun suuntaan ja samalla lisää uskottavuutta, jolloin ratkaisut hyväksytään ja ymmärretään helpommin.³⁵⁴

---

yhdistyksen yleisiin määräyksiin, eikä kurinpitovallan käyttö voi perustua noudatettuun tapaan. Katson, että seuraamusharkinnan osalta tulee suojata kohteiden perusteltuja odotuksia kokonaisuutena, jolloin säännöstöltä olisi perusteltua vaatia tarkkarajaista ja täsmällistä sääntelyä seuraamusten lisäksi myös sanktioitavien tekojen osalta.

³⁵³ Kyseisessä asiassa kohteena ollut menettely oli ilmennyt erotuomariliiton vaatimuksesta ja kirjoituksista, joiden johdosta valituksen kohteena ollut menettely oli tullut vireille.

³⁵⁴ Aiheesta edellä luvussa 4.2. Ks. myös Rantala 2016, s. 52 ja 68.

5.4.3 Urheilijan jäsenyyttä tai edustuskelpoisuuden rajoitusta koskevan seuraamuksen kohtuullisuuden arviointi

Oikeusturvalautakunnan ratkaisussa UOL 2/2012 oli myös kyse ulkomaalaisen pelaajan edustusoikeudesta, kuten edellä luvussa 5.3.3 käsitellyssä ratkaisussa UOL 12/2019. Pelaaja oli aiemmin pelannut seurassa, mutta seura ei ollut kyseessä olleen kauden osalta huolehtinut pelaajansa edustusoikeudesta. Kilpailusääntöjen mukaan edustusoikeutta vailla olleen peluuttaminen johtaa siihen, että joukkueen katsotaan hävinneen ottelun 0–3.

Lautakunnassa oli kysymys siitä, voidaanko säännöstä pitää kohtuuttomana tai johtaako sen soveltaminen tapauksessa kohtuuttomuuteen, ottaen huomioon, että edustusoikeuden puuttuminen oli havaittu vasta pitkän ajan kuluttua ja se oli korjattu nopeasti virheen havaitsemisesta. Oikeusturvalautakunta arvioi myös, mitkä ovat ne kriteerit, joilla sovittelua tulee harkita. Lautakunta totesi, että kilpailusäännöt olivat urheilulle ja liittojen sääntökäytännölle tavanomaiset, joten ne eivät olleet sellaisenaan kohtuuttomia.

Kohtuullisuuden arvioinnissa lautakunta kuitenkin arvioi sekä sovittelua vastaan että puolesta puhuvia seikkoja. Lautakunta totesi, että edustusoikeuden kirjaamatta jääminen oli johtunut seuran vastuulla olevasta syystä. Lautakunta katsoi tämän puhuvan sovittelusta vastaan yhdessä sääntöjen yhdenmukaisen soveltamisen kanssa. Toisaalta selvitetyn nojalla näytti olevan selvää, ettei seura pyrkinyt tahallaan peluuttamaan edustusoikeudetonta pelaajaa, sillä tämä oli pelannut jo aikaisemmillä kausilla, eikä joukkueella olisi ollut vaikeuksia edustuskelpoisuuden vahvistamisessa kyseiselle kaudelle. Edustusoikeus vahvistettiin pian puutteen havaitsemisen jälkeen.

Lautakunta päätyi arviossaan siihen, että puutteen havaitseminen on usein sattumanvaraista etenkin ajan suhteen. Lisäksi koska edustuskelpoisuuden puute oli havaittu vasta kun runkosarjaa oli pelattu kolmannes, olisi lopputulosten taannehtiva muuttaminen näin pitkältä ajalta ollut varsin tuntuva ja tällä olisi voinut olla kauaskantoisempiakin seurauksia. Oikeusturvalautakunta katsoi, että lajiliiton sääntöjaoston ratkaisu soveltaa sääntöjä sellaisenaan ja muuttaa ottelutuloksia taannehtivasti kaikkien otteluiden osalta johti kohtuuttomuuteen, minkä vuoksi seuraamusta tuli kohtuullistaa.³⁵⁵

---

³⁵⁵ UOL 2/2012 perustelut. Ratkaisussa UOL 10/2019 oikeusturvalautakunta otti perusteluissaan huomioon kilpailun tason ja ikäluokan: ”asiassa ei ole kysymys aikuisten pääsarjatason urheilusta sekä sen, että mikään asiassa ei viittaa tahalliseen menettelyyn eikä vilpillisiin tarkoituksiin, oikeusturvalautakunta harkitsee kohtuulliseksi

Kohtuuttomuusarvioinnin lisäksi lautakunnan voidaan katsoa arvioineen laiminlyönnin moitittavuutta ja sitä, oliko joukkueen tarkoituksena harhauttaa, hyötyä tai muutoin toimia urheiluhengen tai reilun pelin vastaisesti. Vaikka säännöstö on selvä, voitaneen pitää perusteltuna, ettei tässä tilanteessa, jossa kyse oli selvästä erehdyksestä, kohtuullisena tai suhteellisuusperiaatteen mukaisena voida pitää säännöstön soveltamista sellaisenaan. Sovittelua asiassa puolsi oletettavasti myös kilpailulliset näkökohdat, sillä ottelun lopputuloksen jälkikäteen muuttaminen antaa osittain perusteetonta kilpailullista etua niille, jotka jälkikäteen ”voittavat” ottelun.

Toki ratkaisussa saatettiin poiketa yhdenvertaisuusperiaatteesta, mutta tulkitseen ratkaisun osaltaan vahvistavan yhteisöllistä oikeudenmukaisuutta ja urheilukilpailujen sujuvuusperiaatetta.³⁵⁶ Ratkaisua on kuitenkin mahdollista kritisoida ennustettavuuden jokseenkin merkittävästä heikentämisestä sekä kilpakumppaneiden perusteltujen odotusten poikkeamisesta.

5.5 *Perusoikeuksien toteutumisen arvioinnista*

Urheilun erityispiirteet ja sopimusketjutus oikeuttavat edellä esitetyllä tavalla puuttumisen urheilijoiden perusoikeuksiin, esimerkiksi PL 7 §:n henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen, esimerkiksi dopingtestauksen kohdalla. Perusoikeuksien rajoittamisperusteena urheilijan oman suostumuksen voidaan katsoa riittävän näytteen antamiseen, mutta kieltäytymisen aiheuttaessa dopingrikkomuksen ja käytännössä poikkeuksetta kilpailukiellon, on mahdollista arvioida kriittisesti urheilijan mahdollisuutta toimia muutoin kuin suostua perusoikeuksiensa loukkaamiseen ja näytteen antamiseen.³⁵⁷ Kilpailukiellon uhalla annetun suostumuksen ei voida katsoa olevan aidosti vapaaehtoinen. Urheilija on selvästi heikommassa asemassa suostumuksen ehdot määrittelevään lajiliittoon nähden, jolloin tulee tarkastella myös PL 22 §:n perusoikeuksien turvaamisvelvollisuutta. Perusoikeuksien horisontaalivaikutuksen ydinajatus on

---

pistemenetykseksi Jyväskylä Saukot ry:n sääntörikkomuksesta neljän pisteen pistemenetyksen.” Vrt. UOL 9/2019 ja UOL 4/2010, jossa oli kyse kahden ottelun tulosten taannehtivasta muuttamisesta.

³⁵⁶ Oikeusturvalautakunta kohtuullisti ratkaisussa ensimmäistä kertaa lajiliiton päätöstä. Ks. myös UOL 22/2013.

³⁵⁷ Ks. pohdinnasta tarkemmin Nisula 2003, s. 28–29. Vrt. Viljanen 2001, s. 110. Ks. myös Kinnunen 2012, s. 193 ja erityisesti alaviitteen 306 keskustelu. Rikosoikeudessa on katsottu, että moitetta ja rangaistusta voidaan pitää oikeutettuna vain tilanteissa, joissa tekijä olisi voinut toimia toisin tai häneltä olisi voitu kohtuudella edellyttää muuta toimintaa. Ks. toisin toimimismahdollisuudesta eli konformiteettiperiaatteesta esimerkiksi Nuutila 1997, s. 528–530.

turvata heikomman osapuolen oikeuksien toteutuminen, jolloin urheilijan tietyn asteiseen epäaitoon suostumukseen tulisi suhtautua jokseenkin pidättyvästi.³⁵⁸

Urheilija suostuu dopingtestaukseen ja sitä kautta rajoittaa PL 7 §:n henkilökohtaista vapauttaan ja koskemattomuuttaan turvatakseen PL 18 §:n elinkeinovapautensa. Urheilija siis toteuttaa perusoikeuttaan toisen perusoikeuden kustannuksella, jolloin tulee arvioida myös eri perusoikeuksien välistä painoarvoa. Perusoikeudet ovat lähtökohtaisesti tasavertaisia, mutta henkilön itsemääräämisoikeuden näkökulmasta perusoikeuksien asettamista eräänlaiseen tärkeysjärjestykseen voitaneen varovasti pitää perusteltuna.

Voidaan siis katsoa, että urheilija tekee itse perusoikeuksiensa kollisiotilanteessa punninnan, jossa hän pyrkii kahden tai useamman perusoikeuden mahdollisimman täydelliseen toteutumiseen samanaikaisesti.³⁵⁹ Urheilija voi joutua punnitsemaan myös omien oikeuksiensa käytöstä mahdollisesti aiheutuvia vaikutuksia kolmannelle. Ehdotonta suojaa ei anneta, mikäli se johtaisi jonkun toisen henkilön perusoikeuksien vakavaan loukkaukseen.³⁶⁰ Mielestäni myös tämä osoittaa eräänlaista *yhteisöllisen oikeudenmukaisuuden* muotoa, jossa urheilijat suostuvat perusoikeuksiensa rajoittamiseen markkinoiden toimivuuden ja urheilun kantavien periaatteiden turvaamiseksi.

Suostumuksen ja yleisemminkin perusoikeuksien puuttumisen legitimizeettiä urheilussa vahvistaa edellä kuvatun urheilijan oman perusoikeuspunninnan lisäksi yhdenvertaisuus- ja suhteellisuusperiaate ja niiden soveltaminen. Urheilijat lisäksi lähtökohtaisesti voivat ennakoita arvioida tekojensa mahdollisia seurauksia.³⁶¹ Jokaisen urheilijan, joka sitoutuu tavalla tai toisella dopingvalvontaan, kurinpitoon tai muutoin perusoikeuksiinsa mahdolliseen puuttumiseen on voitava luottaa siihen, että häntä kohdellaan yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisesti.

---

³⁵⁸ Ks. Viljanen s. 110–112. Urheilijan voitaneen kuitenkin katsoa suostuvan joihinkin vähäisiin perusoikeusrajoituksiin. Vrt. kuitenkin Nisula 2003, s. 27. Nisula on katsonut, ettei suostumusta dopingvalvontaan voida pitää lievänä perusoikeuksiin puuttumisena.

³⁵⁹ Ks. aiheesta esimerkiksi Saraviita 1998, s. 123, Länsineva 2002, s. 86. Vaikka kollisiotilanteella viitataan lähinnä eri henkilötahojen vastakkain oleviin perusoikeuksiin, katson, että on mahdollista puhua kollisiosta myös henkilön omien perusoikeuksien toteutumisen ollessa vastakkain.

³⁶⁰ Ks. Länsineva 2002, s. 134–135. Useissa tilanteissa yksilöiden perusoikeusintressit voivat olla samansuuntaisia, mutta joutua keskenään ristiriitaan, jolloin perusoikeusrajoitusten tasapainoa joudutaan hakemaan punninnalla. Vrt. osin Viljanen 2001, s. 100–101 ja ajatus siitä, että perusoikeuksien kaikkien rajoitusperusteiden tulisi toteutua, eikä rajoitusperusteiden tärkeys sellaisenaan voisi kompensoida toisten osavaatimusten puutteita. Vrt. Viljasen tulkintaan Länsineva 2002, s. 137.

³⁶¹ Ks. esimerkiksi UOL 22/2017.

Voidaan esimerkiksi arvioida tilannetta, jossa jääkiekkoilija on saanut päähän kohdistuneen taklauksen vuoksi ankaramman kurinpitoseuraamuksen kuin vastaavan kaltaisesta tilanteesta on edellisellä sarjakaudella asetettu. Jotta ankarampaa seuraamusta voitaisiin pitää hyväksyttävänä, on tästä tullut tiedottaa urheilijoita ja/tai seuroja, jotta muutokseen on ollut mahdollista varautua.³⁶² Tällaista kurinpidon kehitystä voidaan pitää lajin sääntöjen mukaisena, jolloin tarkoituksena on varmistaa urheilijoiden terveys, turvallisuus ja reilun pelin toteutuminen.

Mikäli urheilijoille on annettu mahdollisuus varautua kurinpitolinjan muutokseen, voidaan kurinpitoa määrittelevän laillisuusperiaatteen katsoa toteutuvan.³⁶³ Lähtökohtaisesti kurinpidosta ja samalla urheilijoiden turvallisuudesta, urheiluhengestä ja lajin kantavien periaatteiden turvaamisesta vastaavalla taholla on oikeus täsmentää kurinpitokäytäntöään, eikä sääntelyn kohteilla voi olla legitiimejä odotuksia rangaistuskäytännön yksityiskohtaisesta pysyvyydestä.³⁶⁴ Kurinpito on kilpajuoksua, sillä mitä enemmän kurinpitosääntöjä täsmennetään, sitä uudemmilla perusteilla kurinpitoa ja sen menettelyn pätevyyttä pyritään kyseenalaistamaan.³⁶⁵

Pelikielto on urheilijalle aina toimintavapauden ja elinkeinonharjoittamisen rajoitus, jolloin tulee arvioida rajoituksen kestoa suhteellisuus- ja yhdenvertaisuusperiaatteen osalta. Ratkaisussa UOL 22/2017 on arvioitu ammattilaisurheilijoihin kohdistuvan kurinpitosäännösten muutosta. Ammattilaisurheilijoilla voidaan perustellusti katsoa olevan korostunut velvollisuus ottaa selvää tai tuntee heidän toimintaansa soveltuvat kurinpitosäännökset ja niiden mahdolliset muutokset. Näissä tilanteissa kurinpitoseuraamuksen jonkinasteinen ennustamattomuus tai yhdenvertaisuudesta poikkeaminen voidaan nähdäkseni hyväksyä kun seuraamusta ei voida pitää mielivaltaisena tai kohtuuttomana teon moitittavuuteen verrattuna.³⁶⁶

Vaikka kurinpitoseuraamuksen kohtuuttomuutta ja yhdenvertaisuutta arvioidaan vertaamalla kyseistä seuraamusta yleisesti hyväksyttäviin seuraamustasoihin, tulee lajien ominaispiirteet ottaa huomioon.³⁶⁷ Vertailussa tulisi lisäksi huomioida saman lajin eri sarjatasojen erot, sekä

---

³⁶² Ks. esimerkiksi UOL 22/2017.

³⁶³ Ks. ratkaisun UOL 22/2017 arvioinnista Aine 2017a, s. 41–43. Toisaalta Aine on katsonut, ettei etukäteistä tiedottamista voida aina pitää välttämättömänä, jos kurinpitolinjausten sisältöä ei muuteta aiempaan verrattuna olennaisesti.

³⁶⁴ Ks. UOL 44/2015, perustelujen kohta III (b).

³⁶⁵ Ks. Halila 2006, s. 361 ja Rantala 2016, s. 52.

³⁶⁶ Ks. Aine 2017a, s. 44.

³⁶⁷ Ks. Ojala 2015, s. 202, UOL 13/2012, UOL 44/2015 ja UOL 3/2018.

suhteellisuusvaatimus teon vahingollisuuteen, vaarallisuuteen ja tekijän syyllisyyteen.³⁶⁸ Kurinpidossa tulee myös tarvittaessa arvioida ja ottaa kantaa, onko teko ollut tahallinen vai tahaton ratkaistaessa oikeudenmukaisen seuraamuksen kestoja tai laajuutta.³⁶⁹

Tämä tarkoittaa myös pohdintaa ja arviointia siitä, onko mahdollisen toimintakiellon laajuudella merkitystä. Suhteellisuusvaatimuksen voidaan katsoa edellyttävän kurinpitoseuraamuksen keston lisäksi juurikin tällaista laajuuden arviointia. Kurinpidossa tulee siis arvioida ja päättää kielletäänkö vain kilpaileminen vai rajoitetaanko myös mahdollisuutta valmentaa tai toimia muulla tavoin lajin tai seuran piirissä, esimerkiksi osallistumalla ohjattuihin harjoituksiin.³⁷⁰ Esimerkiksi tilanteissa, joissa kansallisella tasolla kokeneemmat urheilijat valmentavat seuransa nuoria jäseniä, jolloin joudutaan mahdollisesti pohtia rajoituksen laajuutta myös esimerkiksi tällaisten ilman korvausta toimivien urheilija-valmentajien toimintamahdollisuuksiin. Dopingin osalta säännöstö on kuitenkin selvä, sillä ADT-säännösten 2.10 § kieltää yhteistoiminnan dopingrikkomuksen vuoksi toimintakiellossa olevan kanssa.³⁷¹

Urheilijoiden oikeusturvan kannalta merkittävin epävarmuus kohdistuu seuraamusten ennakoitavuuteen tai ennustettavuuden puutteeseen, kurinpitosääntöjen jättäessä osin merkittävästikin harkintavaltaa soveltajilleen.³⁷² Ennakoitavuutta lisäisi kurinpitoseuraamustasojen määrittely kustakin teosta, tai jokin muu riittävän tarkkarajainen ja täsmällinen määrittely kunkin seuraamuksen soveltamisesta.³⁷³ Asteikko lisäisi kurinpidon kohteiden mahdollisuutta ennakoida seuraamuksia sekä antaisi kurinpidosta ammattimaisemman kuvan urheilijoille sekä muille toimijoille, mikä puolestaan vahvistaisi kurinpidon hyväksyttävyyttä ja vähentäisi riitoja.³⁷⁴ Tällä hetkellä päätösten ja seuraamusten ennustettavuus toteutuu pitkälti yksittäisratkaisujen muodostaman seuraamuskäytännön kautta, mikä edellyttää oikeusturvalautakunnalta aktiivista systematisointitoimintaa.

---

³⁶⁸ Ks. esimerkiksi UOL 26/2012 ja UOL 27/2017, erityisesti eri mieltä olleen jäsenen lausunto.

³⁶⁹ Ks. osin UOL 6/2018 ja UOL 29/2015.

³⁷⁰ Ks. Aine 2011a, s. 163.

³⁷¹ Ks. UOL 16/2008, jossa arvioitiin elinikäisen toimintakiellon laajuutta. WADC 2021, art. 2.10.

³⁷² Oikeusturvalautakunta vaikuttaa kunnioittavan kurinpidosta vastaaville tahoille jäävää harkintavaltaa soveltamisratkaisuissa määrättyissä rajoissa, joka osaltaan tarkoittaa, että aiemmin sovelletusta linjasta poikkeamisen tulee olla ilmeinen, olennainen tai selvä, ks. esimerkiksi Ojala 2015, s. 202, Aine 2017a, 43 ja UOL 44/2015.

³⁷³ Ks. aiheesta Aine 2017a, s. 44, UOL 27/2017.

³⁷⁴ Ks. Rantala 2016, s. 52.

Yhdenvertaisuusperiaate puolestaan edellyttää, että muuttunutta soveltamiskäytäntöä tai -as- teikkaa noudatetaan johdonmukaisesti samankaltaisissa tapauksissa. Toisin sanoen ideaalitan- teessa kurinpitolinjan muuttumisen jälkeen ainoastaan ensimmäisen tapauksen ja kurinpitoseu- raamuksen kohdalla tulisi joutua arvioimaan seuraamuksen kohtuullisuutta ja ennustettavuutta. Yhdenvertaisuuden toteutuminen ei ole aina yksiselitteistä, sillä tapaukset ovat erittäin harvoin samankaltaisia. Päätösten ja seuraamusten yhdenvertaisuuden arvioinnin on oltava merkittävä osa kurinpitoa, jotta menettelyn ja seuraamusten kohteena olevien tahojen perustellut ja keskei- set oikeusturvaodotukset voidaan turvata ja samalla estää ja ehkäistä kurinpidon mielivaltai- suutta ja kohtuuttomuutta.³⁷⁵ Väite yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisuudesta edellyttää siis seuraamuskäytännön johdonmukaisuuden tarkastelua, mikä puolestaan tarkoittaa tapausryhmä- kohtaista arviointia.³⁷⁶ Yhdenvertaisuusarviointi perustuu moitittavuuden kannalta keskeisiin seikkoihin, ei pelkästään tekoon itsessään. Kurinpidossa tilanne seuraamuskäytäntöä tiukennet- taessa on esimerkiksi rikosoikeudelliseen rangaistuskäytäntöön nähden varsin erilainen. Kurin- pidon yhdenvertaisuudessa tulee arvioida sekä ennen seuraamuskäytännön tiukentamista että siitä tiedottamisen jälkeen annettuja päätöksiä, kun rikosoikeudessa tällaista vaatimusta ei voida katsoa olevan.³⁷⁷

Yhdenvertaisuutta ja ennustettavuutta lisäksi osaltaan heikentää kuripitosäännösten latenttius ankaroitavien ja lieventävien asianhaarojen osalta. Osittain juuri tästä syystä seuraamusten mit- taamisessa käytetään yhä taustavaikutteena rikoslain 6 luvun 4 §:ä, jonka mukaan rangaistuksen tulee olla oikeudenmukaisessa suhteessa teon vahingollisuuteen, vaarallisuuteen, teon vaikutti- miin sekä tekijän muuhun syyllisyyteen.³⁷⁸

Arvioitaessa sääntöjen vastaista toimintaa, korostuu myös esimerkiksi kuulemismenettely ja syyttömyysperiaate eri tilanteissa eri tavoin, sillä näytön esittäminen on usein joukkuelajeissa helpompaa esimerkiksi videotallenteiden tai erotuomariraporttien vuoksi. Yksilölajeja koskevat kurinpitotapaukset ovat useimmiten kilpailun ulkopuoliseen toimintaan liitännäisiä tapahtumia, jolloin näyttöä on lähtökohtaisesti vaikeampi hankkia. Joukkuelajeissa puolestaan riidanalaisen

---

³⁷⁵ Aine 2017a, s. 45, ks. yhdenvertaisuudesta, yhdenmukaisuudesta ja erilaisten tapausten samankaltaisuuden ar- vioinnista myös esimerkiksi UOL 5/2018, UOL 6/2018, UOL 9/2018, UOL 17/2018 ja UOL 13/2019.

³⁷⁶ Aine 2017a, s. 45.

³⁷⁷ Ks. Aine 2017a, s. 45–46, UOL 22/2017. Rikosoikeudellisesta kirjallisuudesta ks. Tapani – Tolvanen – Hytti- nen 2019, s. 180–182.

³⁷⁸ Ks. Välimäki 2007, s. 128–129.

kurinpitomenettelyn kohdistuessa useimmiten kilpailusuoritukseen itsessään, on kurinpitotaholla useimmiten selkeämpää ja laadukkaampaa, sekä joskus lähes kiistatonta, näyttöä urheilijan toiminnan moitittavuudesta.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Verrattaessa urheilun kurinpitotoimintaa ja rikosoikeutta voidaan molemmilla katsoa olevan samankaltaisia tavoitteita. Lisäksi molemmissa seuraamusjärjestelmissä noudatetaan laillisuusperiaatetta ja menettelyiltä vaaditaan korkeaa oikeusturvatasoa. Kuitenkin näistä tavoitteista ja menettelyvaatimuksista huolimatta, kurinpito ja rikosoikeudellinen sanktiointijärjestelmä ovat monin tavoin erilaisia urheilun kurinpidolta edellytettävän ketteryyden, nopeuden ja erityisen lajikohtaisen asiantuntijuuden vuoksi.³⁷⁹

Kurinpidossa perusoikeusherkkyyks on merkittävässä osassa niin menettelyssä kuin seuraamusharkinnassakin. Kurinpito puuttuu joissain tilanteissa vakavastikin yksilön perusoikeuksiin, vaikka tällaiset perusoikeusrajoitukset eivät täytä niiltä edellytettyä lailla säätämisen vaatimusta, minkä vuoksi kurinpidon puolueettomuuteen, ammattitaitoisuuteen ja oikeudenmukaisuuteen tulee poikkeuksetta kiinnittää huomiota.

Urheilun vahvasti autonomiaan perustuva toimintaympäristö ja sen erityispiirteet osaltaan legitiimoivat perusoikeusrajoituksia ja -poikkeuksia. Urheilun taloudellistuminen, autonomia ja erityisluonne osaltaan vaikuttavat perusoikeuksien suojan tasoon ja suojaamistapaan. Toisaalta on mahdollisuus pohtia, onko esimerkiksi urheilijasopimuksen viittaussäännös lajiliiton kurinpito- ja dopingsääntöihin riittävän täsmällinen ja tarkkarajainen perusoikeuksien rajoittamisen legitimeetiksi.

Kuten edellä on tutkielmassa esitetty, on kiistatta selvää, että urheilijan tulee olla tietoinen teon tai menettelyn sääntöjen vastaisuudesta ja siitä, mikä seuraamus tällaisesta menettelystä hänelle voidaan asettaa. Täten vain urheilijalle, joka on sitoutettu niihin kurinpitosääntöihin, joiden perusteella seuraamus määrätään, on mahdollista asettaa jokin seuraamus. Lisäksi urheilijalle voi-

---

³⁷⁹ Lisäksi, urheilun kurinpidossa on tavallisimmin kysymys sellaisista yhteiskunnan mittakaavassa vähäisistä teoista ja rikkomuksista, jotka eivät voisi tulla käsiteltäviksi yleisessä tuomioistuimessa rikosoikeudellisessa järjestelmässä.

daan määrätä kurinpitoseuraamus vain siitä seuraamusvalikoimasta, joka ilmenee kurinpitosäännöistä. Ei siis riitä, että urheilija tietää jonkin menettelyn kielletyksi, vaan tästä toiminnasta ja siitä aiheutuvasta mahdollisesta seuraamuksesta on informoitava toimijaa.

Urheilun kurinpitotoiminta on mennyt vahvasti eteenpäin samanaikaisesti niin ammattimaisuuden kuin myös oikeudenmukaisuuden ja ennakoitavuuden osalta. Kuitenkin kurinpitomenettely koetaan joissain tapauksissa vielä virheelliseksi, eikä kurinpitomenettely yleisellä tasolla ole täysin luottamustaherättävää.³⁸⁰ Kurinpidossa on yhä laajemmin huomioitava urheilijoiden ammattilaisuus ja siten kurinpitoseuraamusten vaikutus urheilijoiden elinkeinonhankintaan ja perusoikeuksiin.

Yksittäisen urheilulajin piirissä kyseisen lajiliiton kurinpitovalta ja kurinpitomahdollisuus edellyttää aina urheilijoiden sitouttamista, mikä useimmiten tapahtuu urheilijan tai seuran urheilijalle hankkimalla kilpailulisenssillä. Samalla lisenssillä kilpaileva sitoutuu noudattamaan kilpailun tai lajin sääntöjä ja lajiliiton tai sen muulle taholle delegeoimaan kurinpitovaltaa. Kurinpito edellyttää siten joko sitä, että urheilija liittyy johonkin seuraan ja hankkii kilpailulisenssin, jolla tämä sitoutuu ennalta sovittuihin sääntöihin, tai sitä, että urheilija tekee suoraan sopimuksen joko lajiliiton tai liigan kanssa.

Lisäksi kurinpitoseuraamusten asettaminen ja kurinpitovallan käyttö yleisemminkin edellyttävät, että kurinpidosta ja mahdollisista seuraamuksista on annettu määräykset lajin tai kilpailun säännöissä. Säännöissä on määrättävä ainakin rangaistavat teot, kuten epäurheilijamainen käytös, eli ne rikkomukset, joista urheilijalle tai toimijalle voidaan määrätä kurinpitoseuraamus. Lisäksi on määrättävä mahdollisista seuraamuksista ja sanktioista, joita kurinpidon asettaja voi seuraamusharkinnassaan käyttää. Toisin sanoen, urheilijan on voitava ennakoida, mistä teoista hänelle on mahdollista asettaa sanktioita, ja minkälaisia eri seuraamuksia hänelle voidaan asettaa. Urheilijan oikeusturvaa vahvistaa näin ollen kurinpidon laillisuusperiaate, jonka voidaan katsoa olevan pitkälti yhteneväinen rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen kanssa.

---

³⁸⁰ Ks. aiheesta syntyneestä keskustelusta lajiliitoista irrallisesta puolueettomasta kurinpitoelimestä <https://yle.fi/urheilu/3-11167579> (vierailtu 12.2.2020). Aiheesta on kirjoittanut jo aikanaan Halila etenkin dopingasioiden osalta, Halila 2007, s. 78. Ks. myös Kinnunen 2012, s. 85.

Urheilun oikeusturvalautakunnan laajan kurinpitoa koskevan ratkaisukäytännön ja runsaiden ratkaisumäärien voidaan varovasti tulkita osoittavan sitä, ettei kaikkien lajiliittojen kurinpitomenettely ja kurinpitotoiminta ole vielä täysin vaaditulla tasolla.³⁸¹ Toisaalta voidaan katsoa, että urheilijoiden kasvanut tietoisuus oikeusturvastaan, urheilun ammattimaistuminen ja median lisääntynyt huomio urheilutoiminnassa asetettuihin seuraamuksiin vaikuttavat osaltaan kurinpitotapausten määrään oikeusturvalautakunnassa. Yleisesti voidaan todeta, että urheilun ammattimaistumisen vuoksi kurinpitoseuraamuksella on yhä useammin jopa merkittävä taloudellinen vaikutus urheilijan arkeen ja siten menestymismahdollisuuksiin. Kurinpidon kohtuullisuusarkinta on usein varsin tapauskohtaista harkintaa, jossa ratkaisu pyritään saavuttamaan tasapainoilemalla kurinpidon taustalla vaikuttavien periaatteiden – perusoikeuksien, reilun pelin, vapauden ja urheilukilpailujen sujuvuuden – eri arvolähtökohtien välillä.³⁸²

Yhtenä urheilijan oikeusturvaa laajemmin vahvistavana tekijänä voitaisiin pitää myös kurinpitotapahtumien vanhentumisen tarkempaa sääntelyä. Sopimusperusteisessa kurinpidossa nämä määrääjat olisi mahdollista määritellä esimerkiksi sopimuksissa tai sopimuksissa viitatuissa kurinpitosäännöissä, mikä osaltaan parantaisi seuraamusten ennakoitavuutta. Toisaalta kurinpitotapaukset ovat varsin moninaisia ja olosuhdesidonnaisia, mikä saattaisi vähentää lajiliittojen tai sarjojen halukkuutta säännellä tyhjentävästi kurinpitoperusteiden vanhentumisesta.

Kurinpitomenettelyn ja -seuraamusten arviointia ei ole mahdollista tehdä tyhjentävästi urheilun ja urheilulajien erityispiirteiden vuoksi. Kurinpitoon liittyvässä keskustelussa olennaista on se, että kurinpidon legitimitetti voidaan perustella ja saavuttaa kokonaisvaltaisesti perusoikeusjärjestelmän avulla perusoikeuspunnintaa hyödyntäen. Kurinpitosäännösten ja ratkaisukäytännön oikeudellisen perustan pitävyys ja asianmukainen suhde oikeusjärjestykseen tulee muodostaa perusoikeuksien tukemana; ei yksittäisten sääntöjen, ratkaisukäytännön suuntaviivojen tai virstanpylväiden kautta. Päinvastoin kyseessä on jatkuva prosessi, kilpajuoksu, jossa on roolinsa niin oikeustieteellisellä ja yhteiskunnallisella keskustelulla, antidopingtoimijoilla, oikeusturvalautakunnalla kuin muillakin kurinpitovaltaa käyttävillä tahoilla.

---

³⁸¹ Kurinpitoon liittyviä ratkaisuja annettiin oikeusturvalautakunnassa vuosina 2019, 2018 ja 2017 jokaisena vuonna sama määrä, 12 kappaletta.

³⁸² Perusoikeusjärjestelmä suojaa vapautta ja itsemääräämisoikeutta eri ulottuvuuksineen jokaiselle yksilölle yhtäläisesti kuuluvina oikeuksina eikä pelkästään jonakin taustateoreettisena systeemisena ideaalina, josta tosiasiaa vain ani harvoilla on mahdollisuus nauttia, Lämsineva 2012, s. 44.

Kurinpitoa ei tule nähdä urheiluliikkeen uhkana tai rajoittajana missään tilanteessa, vaan pikemminkin turvallisten, kehittävien ja motivoivien olosuhteiden ylläpitäjänä. Viimeaikaisen epäasiallista ja epäeettistä toimintaa koskeneen keskustelun valossa voidaan todeta perustellusti, että ilman asianmukaista kurinpitoa ja sääntöjen tehokasta noudattamista, urheilu ei ole jokaiselle sen piirissä toimivalle turvallinen ympäristö. Onnistuneella kurinpidolla taataan reilun pelin ja menestymisen mahdollistava ympäristö tulevaisuuden suomalaisille huippu-urheilijoille.